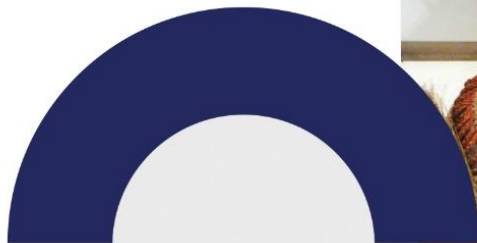

Sesotho

Tataiso ya ho ruta le ho ngola
Meqoqo le ditema tsa kgokahano

- ××× **Puo ya lapeng**
- ×× **Puo ya tlatsetso ya pele**
- × **Puo ya tlatsesto ya bobedi**

BANGODI BA TOKOMANE ENA KE BANA BA LATELANG:

Ms. P.M. Mahalefele

Mr. M.E. Mofokeng

Mr. M.B. Molotsi

Ms. M.M. Seane

Dr. J.M. Sethabela

Ms. T.P. Sithebe

Ms. E.M. Skosana

Dumela moithuti ya ratehang

Re eletswe hore ho ngola ditema tsa boiqapelo ke pharela. Pharela ena e etsa hore o se ipabole Pampiring ya boraro (3). Lefapha la Thuto le ngongorehiswa ke taba ena. Ke ka hoo le tllileng ka lewa lena la ho o tataisa e le tsela ya ho hlaola lehola le teng bongoding ba ditema tsa boiqapelo, kaha Pampiri ya boraro (3) e na le matshwao a mangata ha e bapiswa le ya pele (1) le ya bobedi (2). Tataiso ena ke lewa la ho o thusa ho ba le bokgoni le boiphihlelo bo babatsehang, ho hlahiseng le ho nehelana ka ditema tse ngolwang tsa mefutafuta ka maikemisetso a fapafapaneng. Bokgoni bona bo tla o thusa ho kena dipuisanong tsa letsatsi ka leng o etse hloko dintlha tse latelang:

- sepheo sa puisano,
- maemo a ditaba mmoho le
- maikutlo a lebelletsweng bakeng sa puisano tse fapafapaneng.

Ho ela hloko tsena tse boletsweng ho tla boela ho o thusa hore o kgone ho sebedisa puo ka bokgoni bo babatsehang le ho pampiri ya pele (1) le ya bobedi (2), mmoho le ho lekola ka tshesefo maikutlo, sehalo le tshebediso ya puo ka kakaretso dipuisanong tsa letsatsi ka leng.

Jwale, o eletswe hore o iphe nako ya ho bala ka botebo e le hore o be le kutlwisiso e tebileng ya bongodi ba boiqapelo.

SESOTHO TOKOMANE YA MEQOQO LE DITEMA TSA BOIQAPELO

DIKAHARE

DITEMA TSE NGOLWANG	Maqephe
1. KETAPELE Ketapele	6
2. Tsela/Tshebetso yah o ngola mmapa wa monahano	8
3. Meqoqo: Mefuta ya meqoqo	12
3.1 Moqoqo phetelo	13
3.2 Moqoqo o hlalosang	14
3.3 Moqoqo wa boinahanelo/ o tebisang maikutlo	14
3.4 Moqoqo wa kgang / ngangisano	15
3.5 Moqoqo o tshehetsang mahlakore a mabedi	15
3.6 Moqoqo wa setshwantsho	16
3.7 Moqoqo o thehilweng diqotsong, maeleng le dikapolelong	18
3.8 Mosebetsi wa meqoqo	20
3.9 Tataiso ya ho tshwaya	22
Diruburiki tsa ho tshwaya meqoqo	
4. Ditema tsa kgokahano tse telele	35
4.1 Mangolo	35
4.1.1 Lengolo la setlwaedi/ setswalle	35
4.1.2 Mangolo a semmuso	38
4.2 Lenanetsamaiso le Metsotso ya kopano	43
4.3 Diatikele le dikholomo tsa dikoranta le Dimakasine	44
4.4 Tsa Bohlophisi	47
4.5 Tokomane ya Boitsebiso le Diphihlollo	48
4.6 Imeile	51
4.7 Tsa Bophelo ba mofu	54
4.8 Puisano	55
4.9 Inthavui e ngolwang	57
4.10 Pou e ngotsweng	59
4.11 Tekolokakaretso/Tsa Boikgopotso (<i>Reviews</i>)	60
4.12 Raporoto/Tlaleho	63
Diruburiki tsa ho tshwaya ditema tsa kgokahano	66-70
5. Ditema tsa kgokahano tse kgutshwane	71
5.1 Papatso	71
5.2 Pampitshana ya thlahisoleseding	72
5.3 Phousetara	74
5.4 Ditshupiso le Ditaelo	75
5.5 Dikarete tsa memo	77
5.6 Bukatsatsi (dayari)	80
5.7 WhatsApp	81
5.8 Feisbuku	83
5.9 Tshebediso ya Molaetsa o Mokgutshwane (TMM)	85
5.10 Diruburiki tsa ho tshwaya ditema tsa kgokahano tse . kgutshwanyane	87- 95

1. KETAPELE Ketapele

1.2 Bukaneng ena ya tataiso o tla fumana tsena tse latelang:

- Mefuta ya meqoqo le mekgwa ya tshebetso: Bakeng sa baithuti ba Sesotho Puo Ya Lapeng (PL), Puo Ya Tlatsetso Ya Pele (PTP) mmoho le Puo Ya Tlatsetso ya Bobedi (PTB).
- Ditema tsa kgokahano tse telele le mekgwa ya tshebetso: Bakeng sa baithuti ba Sesotho PL, PTP mmoho le PTB.
- Ditema tsa kgokahano tse kgutshwane le mekgwa ya tshebetso: Bakeng sa baithuti ba Sesotho PTP mmoho le PTB.
- Qetellong o tla fuwa mesebetsi ya boikwetliso oo o tlang ho itshwaya ho wona.

1.3 Pele o ngola tlhahlobo o ka itokisa ka ditsela tsena tse latelang:

- Arola mosebetsi wa hao ka meralo e tshwanelang. Hona ho tla thusa kelello ya hao ho tsepamisa mehopollo hantle. Hlokomela hore o be le kgefutso ha o ntse o ithuta.
- Etsa bonnete ba hore o hlophisitse disebediswa tseo o di hlokang tse kang: dipene, dipensele, pampiri le kgalase ya metsi pele o ka qala ho bala.
- E ba le maikutlo a tletseng tshepo ho seo o se etsang.
- Kelello ya hao e sebetse hantle ha o sebedisa mebala e fapaneng. Leka ho e sebedisa moo ho hlokehang teng.
- Phetapheto e thusa haholo hore o kgone ho hopola seo o ithutileng sona. Ikgopotse mosebetsi wa hao.
- Ruta/phetela e mong ka seo o ithutileng sona.
- Ho a hlokeha hore o balle hodimo seo o ithutileng sona.
- O hloka nako e lekaneng ya ho phomola. Ho ja dijo tse ahang mmele le ho nwa metsi a mangata ho thusa kelello ya hao hore e dule e le tjhatsi.

1.4 Ka letsatsi la tlhahlobo

- Tsoha ka meso ho ikgotsoa le ho okola dintlha tse bohlokwa tsa bongodi ba boiqapelo.
- Etsa mekgwaritso nakong eo o ntseng o ikgotsoa dintlha tse mabapi le bongodi ba boiqapelo.
- Eba le kelello e kgutsitseng ho shebana le pampiri eo o tlang ho e ngola.
- Fihla ka nako ho qoba pherekano nakong eo o tlang ho ngola ka yona.
- Ema/dula sebakeng se kgutsitseng ho imamela.
- Se dumelle metswalle ho o ferekanya ka ho o tlisetsa tsebo e ntjha.
- Kgetha le ho badisisa dihlooho ka kutlwisiso pele o ka qala ho ngola.

SESOTHO TOKOMANE YA MEQOQO LE DITEMA TSA BOIQAPELO

Pampiri tsa tlhahlobo di radilwe tjena:

PUO Ya Lapeng (PL)			
KAROLO YA A	Meqoqo	Mantswe a 400-450	Matshwao a 50
KAROLO YA B	Ditema tse telele tsa kgokahano	Mantswe a 180-200	Matshwao a 25 x 2

Puo Ya Tlatsetso ya Pele (PTP)			
KAROLO YA A	Meqoqo	Mantswe a 250- 300	Matshwao a 50
KAROLO YA B	Ditema tse telele tsa kgokahano	Mantswe a 120-150	Matshwao a 30
KAROLO YA C	Ditema tse kgutshwane tsa kgokahano	Mantswe a 80-100	Matshwao a 20

Puo Ya Tlatsetso ya Bobedi (PTB)			
KAROLO YA A	Meqoqo	Mantswe a 200- 250	Matshwao a 40
KAROLO YA B	Ditema tse telele tsa kgokahano	Mantswe a 80- 100	Matshwao a 20
KAROLO YA C	Tema tse kgutshwane tsa kgokahano	Mantswe a 60-80	Matshwao a 20

2. TSELA/TSHEBETSO YA HO NGOLA

Lekola le ho hlahloba tsela e latelang e sebediswang ha ho ngolwa mofuta ya meqoqo:

Mohato wa 1: Moralo/ boitokisetso

- tshekatsheko ya sehlooho,
- ela hloko sepheo le baamohedi ba ditaba.
- etsa qeto ka ditlhokeho tsa sebopeliso ho ya ka mofuta wa moqoqo,
- setaele, rejistara le ntlhakemo ya hao.
- kgwaritsa dintlha tse tlang ka kelellong ka ho etsa mmapa wa monahano, tjhate e bontshang tatelano ya dintlha.
- lekola mehlodi e nang le tlhahisoleseding e nepanang le sehlooho.

Mohato wa 2: Mokgwaritso:

- ngola dintlha tseo o di kgwariditseng ka tatellano ho hlahisa mokgwaritso wa pele.
- sebedisa dintlha tsa sehlooho le mehopolwana e tshehetsang o etse hloko sepheo, baamohedi ba ditaba, sehlooho le mofuta wa mosebetsi o ngolwang.

Mohato wa 3: Boelets'a, o hlaole dipphoso, o bale hape mme o nehelane ka mosebetsi o phethahetseng.

- sebedisa makgetha a behilweng (ruburiki ya kabo ya matshwao) bakeng sa ho lekola mosebetsi wa hao le wa baithutimmoho, e le ho ka o ntlafatsa.
- lokisa dipolelo mme o di lotomanye hantle ho tliša kgokahano le hore di phethahale.
- hlahloba le ho lekola momahano ya diratswana, selelekela, mmele le qetelo.
- hlahloba le ho lekola mopeleto, tshebediso ya makgohledi le matshwao a ho bala.
- tsepama rejistareng, sehalong, setaeleng le tlotlontsweng e nepahetseng.

Dibopeliso tsa puo le ditlwaello (melao) tsa tshebediso ya puo

Hlokomela dintlha tse latelang tse amanang le melao ya tshebediso ya puo:

Rejistara setaele le boikutlwaatso:

- Tshebediso ya rejistara le sehloko di laolwa ke mofuta wa moqoqo o hlahiswang.
- Ela hloko baamohedi ba ditaba.
- Qoba ho sebedisa puo e hlohlontshang ditsebe.

Kgetho ya mantšwe:

- Sebedisa maetsi a fapaneng a bontshang ketso, makgethi, mahlalosi ho totobatsa mehopollo e itseng. Dintlha le ditlhaloso di hlakiswe.
- Sebedisa dibetsa tsa bonono ka kutlwisiso moo di kgohlelang teng.
- Tshebediso ya puo e hlokolosi e hlahiswe ha ho ngolwa. Mohlala: e otlohileng, e patehileng, e akantsweng, jj.
- O totobatse boikutlwaatso dintlheng tse kang tjhadimo, leeme, puo e fehang maikutlo, e matla, jj.

Popo ya dipolelo tse fapaneng:

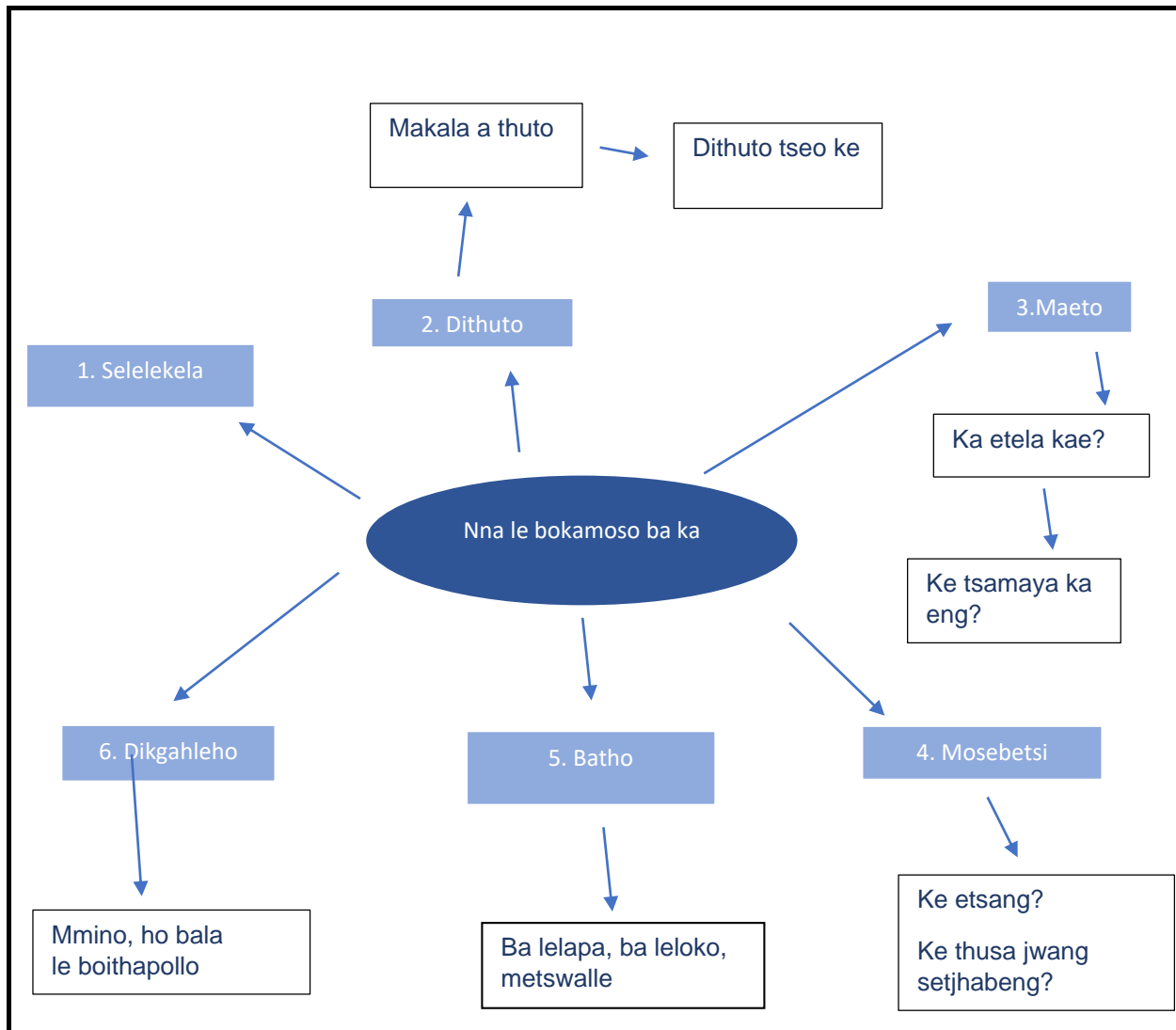
- Ngola mofuta ya dipolelo tsa bolelele bo fapaneng.
- Sebedisa dikarolwana tsa puo ka nephalo.
- Sebedisa tatellano ya mantšwe ka nepo dipolelong.

Popo ya diratswana:

- Fapafapanya dipolelo diratswaneng tsa hao.
- Bopa diratswana tse fapaneng ho tliša kgokahano.
- Seratswana ka seng se fupare ntlha e ikemetseng.
- Sebedisa matshwao a puo ka nepo, mme mopeleto wa mantšwe o nnetefatswe hore o fela o nepahetse.
- Sebedisa bukantswe moo ho hlokehang.

MEHLALA YA DITSELA TSA HO NGOLA

Mohlala o mong ha o hlahlamanya dintlha e ka ba o kang ona:

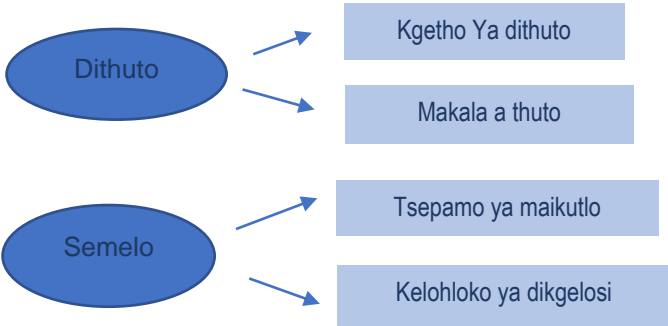
Mohlala o mong hape ha o ngola moralo

Nna le bokamoso ba ka

Selelekela

Bokamoso ke eng? Bo botjwa jwang?

Mmele

1. Selelekela

2. Kgetho

Seabo sa ka setjhabeng le kalleho ya ka bophelong ho ba mohlala batjheng ba bang

Mosebetsi wa boithaopi ho fihlella ditabatabelo ho ithekisa

Qetelo:

Phethela ka ho fana ka keletso ya seo o tlang ho se etsa ho fihlella ditabatabelo tsa hao

Kelohloko ya dikgelosi

Tsepamo ya maikutlo

SESOTHO TOKOMANE YA MEQOQO LE DITEMA TSA BOIQAPELO

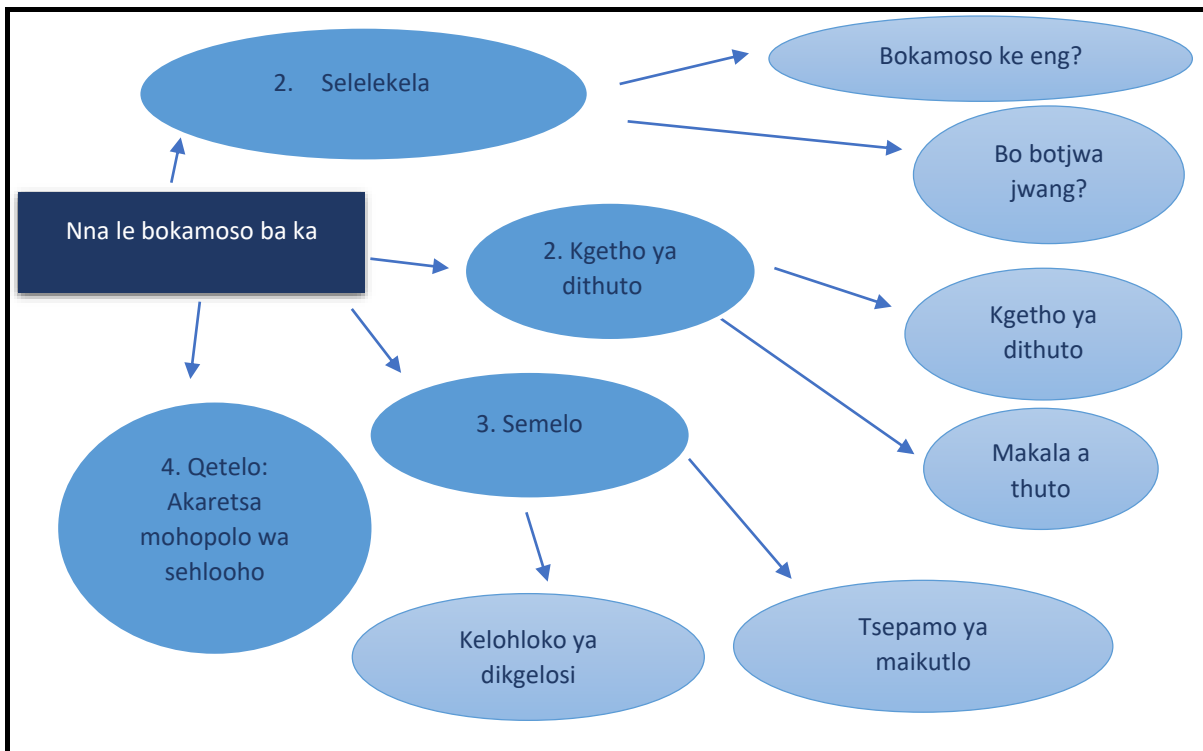
Ela hloko tsena tse latelang:

O lokela ho ngola kgafetsa, mme bopaki ba hore mesebetsi e entswe bo hlahelle ka hara buka ya hao. O ngole ka bolokolohi e le ho ikwetlisetsa ditlhahlobo le mesebetsi ya tekanyetso ya semmuso.

Boikwetlisong bona ba hao, o lokela ho ithuta ho hlaola diphoso mosebetsing wa hao kaha tlaalo ya diphoso ke karolo ya bohlokwa ya tshebetso ya ho ngola le ho nehelana, mme e ntlafatsa kelohlolo ya hao le baamohedi ba ditaba tsa hao.

Ka morao ho ho hlaola diphoso, o ka arolelana ka tshebetso ya hao le bomphato, matitjhere, sekolo sohle, batswadi kapa bohle ba nang le seabo thutong ya hao. Sehlahiswa sa hao se phethetsweng ka makgethe, se tla o etsa motlotlo le wena.

Ka ho fetisisa o lokela ho ngola o ikamahantse le sesebediswa sa kabo ya matshwao (ruburiki) le ditlhokeho tsa mefuta ya ditema tsa boiqapelo le tsa kgokahano tse fapaneng, sepheo e le hore o tle o iphumanele matshwao a babatsehang pampiring ena.

3. MOQOQO (KAROLO YA PAMPIRI 3 YA TLHAHLOBO)

Ha re bua ka moqoqo, re bua ka tema ya boiqapelo, e ngolwang ke wena ho ya ka kutlwisiso ya hao ka sehlooho seo o ikgethetseng sona ho tswa letotong la dihlooho tse robedi tse thehilweng hodima mefuta e mehlano. O kgethe sehlooho seo o nang le tsebo ka sona hobane ho boima ha o ngola ka sehlooho seo o se nang tsebo kapa kutlwisiso e felleltseng ka sona. Ela hloko hore letotong lena, ho ba le dihlooho tse pedi kapa tse tharo ho PL le ya PTP ho ya ho PTB e le dihlooho tse tharo ho isa ho tse nne tse thehilweng hodima ditshwantsho.

Ela hloko hore meqoqo e na le bolelele bo lebelletsweng le kabo ya matshwao.

Mohlala:

Sesotho PL	Mantswe a 400 - 450	Matshwao a 50
Sesotho PTP	Mantswe a 250 - 300	Matshwao a 50
Sesotho PTB	Mantswe a 200 - 250	Matshwao a 40

Tseo motshwai a di shebang ha a aba matshwao ke tse latelang

Sesotho PL / Sesotho PTP

Dikahare le Moralo	Matshwao a 30
Ela hloko: Hore o fumane matshwao ana kaofela o lokela ho: Nehelana ka sehlahiswa se babatsehang, se supang bokgoni bo ikgethang, mehopolo ebe e bontshang boqhetseke, e phephetsang mme e sutse. Momahano e kenyelletse selelekela, mmele le qetelo.	
Puo, Setaele le Tokiso ya diphoso	Matshwao a 15
Ela hloko: Hore o fumane matshwao ana kaofela o lokela ho: Sebedisa sehlo se matla, rejistara, setaele le tlotlontswe e loketseng sepheo ka tsela e babatsehang. O ntse o etse hloko baamohedi ba ditaba le maemo, tshebediso ya puo ebe e ikgethang e bontshang boitshepo. Moqoqo wa hao o hloke diphoso tsa puo le tsa mopeleto.	
Sebopoho	Matshwao a 5
Ela hloko: Hore o fumane matshwao ana kaofela o lokela ho: Hodisa sehlooho le ho atolosa mehopolo ya sehlooho ka mokgwa o ikgethang, dipolelo le diratswana tsa hao di bopehe, di be le momahano ka tsela e ikgethang.	

Sesotho PTB

Dikahare le Moralo	Matshwao a 24
Ela hloko : Hore o fumane matshwao ana kaofela o lokela ho: Nehelana ka sehlahiswa se babatsehang, se supang bokgoni bo ikgethang, mehopolo ebe e bontshang boqhetseke, e phephetsang mme e sutse. Momahano e kenyelletse selelekela, mmele le qetelo.	
Puo, Setaele le Tokiso ya diphoso	Matshwao a 12
Ela hloko: Hore o fumane matshwao ana kaofela o lokela ho: Sebedisa sehlo se matla, rejistara, setaele le tlotlontswe e loketseng sepheo ka tsela e babatsehang. O ntse o etse hloko baamohedi ba ditaba le maemo, tshebediso ya puo ebe e ikgethang e bontshang boitshepo. Moqoqo wa hao o hloke diphoso tsa puo le tsa mopeleto.	
Sebopoho	Matshwao a 4
Ela hloko: Hore o fumane matshwao ana kaofela o lokela ho: Hodisa sehlooho ka tsela e babatsehang, o atolose dintha tse bopang dipolelo le diratswana ka tsela e ikgethang.	

Mefuta ya meqoqo e lebelletswang ho ya ka dikgato tsa Puo

Sesotho PL le PTP

- Moqoqo phetelo
- Moqoqo o hlalosang/wa tlhaloso
- Moqoqo o tshehetsang mahlakore a mabedi
- Moqoqo wa kgang/ngangisano
- Moqoqo o tebisang maikutlo/wa boimamelo

Sesotho PTB

- Moqoqo phetelo
- Moqoqo o hlalosang/wa tlhaloso

3.1 MOQOQO PHETELO

Tlhaloso ya moqoqo phetelo

Moqoqo phetelo o pheta pale kapa o qoqa ka diketsahalo tse seng di etsahetse, tseo o di boneng kapa o di qoqetsweng. O ka ngola mofuta ona ho tswa lehlakoreng lefe kapa lefe.

Mehlala ya dihlooho

- **Re ne re robile monakedi.**
Mona o lebelletswe ho ngola o pheta moqoqo moo o neng o dutse le bao o neng robile monakedi le bona ho le monate le ithabisa.
- **Mohlang ntlo ya heso e tjhang lore!**
Mona o lebelletswe ho ngola ka diketsahalo tsa ho tjha ha ntlo ya heno hore ho tlile jwang hore mollo o qhome? Qoqa ka mahlatsipa, tshenyeho le hore o kgonne jwang ho hlola mollo oo.
- **Pale e monate haholo eo nkileng ka e phetelwa.**
Mona o lebelletswe ho pheta pale eo mang kapa mang a kileng a o phetela yona. Ke eng eo o e hopolang e etsang hore pale eo e be monate haholo.

Ha o ngola moqoqo phetelo hopola tsena tse latelang:

- Ditaba tsa moqoqo di lokela ho etsa ketane e sa kgaoheng ya diketsahalo, mme e be tse kgolwehang leha di theilwe hodima kgopolotaba le boiqapelo.
- Hangata moqoqo phetelo o ngolwa makgatheng a fetileng kapa lephethi.
- Tema ya selelekela e tshwanela ho ngoka thahasello ya mmadi.
- Moqoqo / pale e ntle hangata e fupere ntlha e itseng.
- Qetello e sa tlwaelehang, mme e kgahlisa e phethela ha monate.
- Thahasello ya mmadi e lokela ho hohelwa ho fihlella qetellong. Setaele, disebediswa tsa bonono le bokgabo, mmoho le diketsahalo di lokela ho tlisa thahasello e tswelang pele.
- Moqoqo phetelo o atlehileng o ama ditho tsa kutlo tse fapaneng tse jwalo ka pono, kutlo, modumo, tatso, phofonelo, le kamo (karaburetso).
- Hopola hore moqoqo phetelo o ntse o na le matshwao a matla a ho hlalosa.

3.2. MOQOQO O HLAOSANG/ WA TLHALOSO

Mofuteng ona wa moqoqo o lokela ho hlalosa ho hong ho dumellang mmadi ho itemohela sehlooho se hlalotswang ka tsela e hlakileng jwaloka wena (moithuti/mongodi). Hlalosa motho, ho hong kapa ketsahalo e itseng.

Mehlala ya dihlooho

- **Phaposing ya ngaka ya meno.**
Mona o hlalosa maikutlo le mehopolo ya hao ka seo se neng se etsahetseng nakong eo o ntseng le ka hara phaposi ya ngaka ya meno.
- **Mosuwe/mosuwetsana eo e leng qhoku bophelong ba ka.**
Mona o hlalosa semelo le diketso tse o susumelleditseng hore o rate mosuwe/mosuwetsana ka tsela eo e kgethehileng, e mo etsang mohale.
- **Bosiung boo tsa be di ruthutha difefo.**
Mona o lebelletswe ho hlalosa diketsahalo tsa bosiueng ba difefo tse neng di ruthutha. Qoqa ka mahlatsipa, tshenyeho le hore o kgonne jwang ho fumana thuso/phonyoha bosiueng boo.

Hlokomela tse tsena latelang ha o ngola moqoqo ona:

- O bopa setshwantsho ka tshebediso ya mantswa.
- O kgetha mantswa ka hloko e le ho fana ka sekgahla se lebelletsweng.
- Karaburetso ya pono, kutlo, modumo, tatso, phofonelo, le kamo o ka di sebedisa bakeng sa hore tlhaloso ya hao e totobale.
- Sebedisa mekgabisopuo ka tsela e nepahetseng.

3.3. MOQOQO WA BOINAHANELO / O TEBISANG MAIKUTLO (BAKENG SA PL)

Mofuteng ona wa moqoqo o lokela ho nahanisisa ntlha e itseng, mme o nehelane ka maikutlo le mehopolo eo e leng ya hao. Mohlala: O ka nahanisisa ka ditiro kapa ditabatabelo tsa hao.

Mehlala ya dihlooho

- **Eo ebile titjhere ya ka ya mmakgonthe!**
Mona o hlalosa maikutlo le mehopolo ya hao e tebileng ka tsela eo o hopolang titjhere ya hao ya nnete ka yona.
- **Boo, ke bona bophelo!**
Mona o hopola tsela eo bophelo bo lokelang ho phelwa ka yona ka ho bopa setshwantsho ka bophelo bo phethahetseng .

Hlokomela tsena tse latelang ha o ngola moqoqo ona:

- Moqoqo wa boinahanelo o nka lehlakore.
- Maikutlo a hao a na le seabo se seholo moqoqong ona.
- Karolo e kgolo e ka ba sebopehong sa tlhaloso. Sehlooho se lokela ho ba se hlakileng ka sepheo sa ho bopa / ho ntshetsa pele maikutlo a hao ho mmadi.
- Mehopolo /menahano /maikutlo a hlalotswang a lokela ho pepesa nnete e tswakilweng le boiqapelo, mme o bontshe seabo sa hae ho wena.

3.4. MOQOQO WA KGANG /NGANGISANO (BAKENG SA PL)

Mofuteng ona wa moqoqo o lokela ho ba le mohopolo o itseng kapa ntlhakemo e itseng, mme o hlahisa le ho ntshetsa pele lehlakore la hao; o tshehetse le ho sireletsa ntlhakemo ya hao ka ho hlaka le ho tsepama sehloohong ka nako tsohle. Moqoqong ona o kgetha lehlakore, leo wena o lehang ho susumetsa mmadi hore a dumellane le wena ntlhakemong ya hao.

Mehlala ya dihlooho

- **Thelevishene e sitisa boiqapelo. Dumellana kapa o hanane le sehlooho sena.**
Mona o etsa kgetho ya ho dumellana kapa ho hanana le sehlooho. Kgethong ya hao o lokela ho tshehetsa mohopolo oo ho fihlella qetellong o ntse o tshehetsa ntlhakemo ya hao.
- **Tshehetso ya dinaha tsa ka ntle e phahamisa moruo wa Afrika Borwa. Dumellana kapa o hanane le sehlooho sena.**
Mona o etsa kgetho ya ho dumellana kapa ho hanana le sehlooho. Kgethong ya hao o lokela ho tshehetsa mohopolo oo ho fihlella qetellong o ntse o tshehetsa ntlhakemo ya hao.
- **Tshehetso ya letlole le fuwang bana ke mmuso le lokela ho fediswa. Dumellana kapa o hanane le sehlooho sena.**
Mona o etsa kgetho ya ho dumellana kapa ho hanana le sehlooho. Kgethong ya hao o lokela ho tshehetsa mohopolo oo ho fihlella qetellong o ntse o tshehetsa ntlhakemo ya hao.

Hlokomela tsena tse latelang ha o ngola moqoqo ona:

- Qala moqoqo ka ho totobatsa ntlhakemo ya hao mabapi le sehlooho ka tsela e bontshang boiqapelo le ho hohela.
- Nehelana ka dintlha tse batsi tse hlakisang ntlhakemo ya hao, mme o di tshehetse.
- Kgetha lehlakore, mme o tsepame ho seo o *dumellanang* kapa o *hanyetsanang le sona*.
- Moqoqo wa kgang o nka lehlakore, mme mehopolong e matla e hlahiswe ho nontsha lehlakore la taba.
- Disebediswa tsa bonono tse fapaneng le mawa a tshusumetso di lokela ho sebediswa.
- Puo ya maikutlo e ka sebediswa ho tshehetsa ntlhakemo, empa e se hlohlontshe ditsebe.
- Qetello e lokela ho ba matla, o hlake ka puo e kgodisang le ho totobatsa maikutlo a hao.

3.5 MOQOQO O TSHEHETSANG MAHLAKORE A MABEDI

Mofuta ona wa moqoqo ke o sa nkeng lehlakore, mme sepheo sa wona ke ho nehelana ka maikutlo a lekalekanang a mahlakore a mabedi a kgang. O lokela ho lekola mahlakore a fapaneng a sehlooho se hlaoswang ebe o nehelana ka dintlha tse dumellanang le tse hananang ntle le tshekamelo lehlakoreng lefe kapa lefe. O ka fihlella qeto e itseng pheletsong ya moqoqo, empa dintlha tse tshehetsang le tse kgahlanong (hananang) di lokela ho hlahiswa hantle le ho sekasekwa ka tekano ha o ntse o ngola.

Hopola tsena tse latelang ha o ngola moqoqo o sa tshehetseng lehlakore:

- O lokela ho utlwisisa le ho lekodisa mahlakore a mabedi a taba o sa kgethe lehlakore, mme o bontsha tsebo e phethahetseng ya ho tshehetsa mahlakore ka bobedi.
- Moqoqo o lokela ho hlahisa mehopolong e hlakileng, e nahanisitsweng hantle, mme e hloke leeme.
- O hlahise dipolelo tse otlohileng, tse tsheheditsweng ka mabaka le dintlha tse utlwalang.
- Mahlakore a lokela ho tshehetswa ka ho tshwana/lekana.
- O lokela ho hlahisa maikutlo a nang le sekgahla/matla a ho kgodisa baamohedi ba ditaba ntle le ho susumetsa kapa ho buella lehlakore le leng ho feta le leng.
- O lokela ho nehelana ka ntlhakemo ya hao pheletsong ya moqoqo wa hao.

Mehlala ya dihlooho:

- **Ho ntsha mpa ke tokelo ya motho ka mong.**

Moqoqong ona o lokela ho qala ka ho hlalosa hore ho ntsha mpa ke eng, mme o totobatse hore bohle ba nang le tabatabelo ya ho ntsha mpa ba ka etsa jwalo, o boele o totobatse hore le ba se nang tabatabelo ya ho ntsha mpa, ba ka se e ntshe leha bophelo bo itshetlehile tabeng eo. O lokela ho tshehetsa mahlakore ana a mabedi ka ho tshwana kapa ho lekana. Mahlakoreng ana ka bobedi, o lokela ho hlahisa maikutlo a nang le sekgahla/matla a ho kgodisa baamohedi ba ditaba ka ntlhakemo ya hao, ntle le ho susumetsa kapa ho buella lehlakore le leng ho feta le leng. O lokela ho nehelana ka maikutlo a hao pheletsong ya moqoqo wa hao.

Ela hloko: Ntlhakemo ya hao o nehelana ka yona qetellong ya moqoqo.

- **Kajeno thuto ke ya barui. Dumellana o be o hanane le sehlooho sena.**

Mona o tshehetsa mahlakore a mabedi a taba/sehlooho. Moqoqong wa hao o ka totobatsa kamoo thuto e hlokang tjehelete e ngata kateng hore o e fumane, o boele o hanane le sehlooho sena hape ka ho bontsha kamoo mmuso o phallelang ba dikojwana di mahetleng kateng ho iphumanela thuto.

- **Ho setjuwa ha baithuti dikolong ba sa lebella ke tharollo ya mathata. Dumellana o be o hanane le sehlooho sena.**

Moqoqong ona o lokela ho hlalosa hore lentswe 'ho setjuwa' ke eng. Ho feta moo, o ka hlalosa hore ha ntho e etsahala o sa lebella ke ha e etsahala ka tsela e jwang. O lokela ho hlahisa mahlakore ana a mabedi:

3.6 MOQOQO WA SETSHWANTSHO

Mofuteng ona wa moqoqo o lokela ho boha setshwantsho, mme o ngole moqoqo ho ya ka se qholotswang ke setshwantsho seo maikutlong a hao, feela ha o hlalose setshwantsho. Iqapele sehlooho se nepanang le se qholotswang maikutlong a hao. O ka ngola moqoqo ona ho hlaha lehlakoreng lefe kapa lefe la moqoqo. Lehlakore leo e ka ba la moqoqo phetelo, wa tlhaloso, o tshehetsang mahlakore a mabedi, wa ngangisano, kapa wa boimamelo.

Mehlala ya meqoqo ya ditshwantsho

[Setshwantsho sena se nkuwe ho tswa ho www.google/pictures]

[50]

[Setshwantsho sena se nkuwe ho tswa ho www.google/pictures]

[50]

[Setshwantsho sena se nkuwe ho tswa ho www.google/pictures]

[50]

[Setshwantsho sena se nkuwe ho tswa ho www.google/pictures]

[50]

[Setshwantsho sena se nkuwe ho tswa ho www.google/pictures]

[50]

3.7 MOQOQO O THEHILWENG DIQOTSONG, MAELENG LE DIKAPOLELONG (PL le PTP):

Ha o araba mofuta ona wa moqoqo, o lokela ho ba le kutlwisiso le tsebo e phethahetseng ya maele le maelana mmoho le qotso e tla beng e qotsitswe. Bahlahlobi ba ka fana ka dihlooho tsa meqoqo tse totobetseng le tse sa totobalang kapa qotso e itseng. Ha o ngola moqoqo o ipapisitseng le qotso, o se ke wa bua ka moqotsuwa empa o bue ka mantswe a qotso eo.

Mehlala:

Maele

Dikgomo ha di na motloha pele.

Mona o ka ngola moqoqo ka batho le bophelo ba bona, wa bontsha hore batho ba bang ba ka atleha pele ho ba bang, mme seo ha se bolele hore ba so kang ba atleha ba ke ke ba hlola ba atleha bophelong.

Mohale o tswa maroleng.

Mona o ka pheta pale ka diketsahalo tsa motho ofe kapa ofe ya qadileng bophelo ba hae ka thata empa a qetella a atlehileng.

Tlhapi folofela leraha, metsi a ptjhele o a bona.

Mona o ka ngola ditaba tse mahlonoko tsa bana ba ileng ba hlokahallwa ke batswadi ba bona, empa ka boitelo le boikitlaetso bo matla ba kgona hore ba fihlelle ditiro le ditabatabelo tsa dipelo tsa bona.

Diqotso

'Ka nako e nngwe Modimo o fokotsa jwang hore o tsebe ho bona dinoha'. (Dipuo tsa bohlaale tsa maAfrika)

O ka dumellana le sehlooho ka ho ngola moqoqo o bontsha hore Modimo a ka tlosa eng kapa eng eo o neng o itshetlehle ka yona bophelong ba hao, ka sepheo sa ho o bontsha matla/bokgoni ba hao/ho o thusa ho ba le boikemelo.

O ka hanana le sehlooho sena o bontsha hore mathata a ka nna a e ba teng leha tsohle tseo o nang le tsona di ntse di le teng empa o makale ditaba tsa hao di hana ho kopana.

‘Ha kelello e le matla, ha ho tshitiso e ka o emang ka pele’. (Nick Vujicic)

Kelello e leng boko, leha e le setho se senyenyane hakaalo mothong, empa ha o e sebedisa hantle e ka o thusa ho phethahatsa merero/ditabatabelo tsa hao. Le teng ha o e sebedisa hampe e ka o senyetsa bophelo.

kapa

Ha o le bohlale, o na le kelello e tjhatsi ha ho bothata bofe kapa bofe boo o ka sitwang ho bo rarolla.

‘Mmui ya buang nnete o hloka metswalle’. (Maele a Morabe wa Malgbo)

Le ha o ka ba le metswalle e mengata hakae, e bileng e o rata, ha o le motho ya tluaetseng ho bua nnete, e tla o hlanohela metswalle eo.

kapa

Nnete le botshepehi, ke dibetsa tse tla o tlisetsa metswalle ya nnete, e tshepahalang, e o ratang e tla ema le wena maemong ohle, eseng bomenomasweu.

‘Thuto ke sebetsa se matla se ka fetolang lefatshe’. (Nelson Mandela)

O ka pheta pale e bontshang hore batho bohle ba rutehileng, ba kgonne ho fetola maphelo a bona, a malapa a habo bona, baahisane ba bona le a lefatshe ka kakaretso.

kapa

O ka pheta pale mmo o bontshang hore ke ka thuto feela o ka kgonang ho bula mamati a fapaneng bophelong, a mesebetsi le menyetla e fapaneng bophelong.

3.8 MOSEBETSI WA MEQOQO

KAROLO YA A: MOQOQO

POTSO YA 1

Kgetha sehlooho kapa setshwantsho SE LE SENG, mme o ngole moqoqo wa bolelele ba mantswe a 400 - 450 (dikahare feela). Ebang o kgetha setshwantsho, ngola o itshetlehile ka mohopolo wa sehlooho o qholotswang ke setshwantsho seo maikutlong a hao, mme o iqapele sehlooho. Hopola ho etsa moralo le ho hlaola diphoso.

- Mohatong wa boitokisetso etsa moralo kapa mmapa wa monahano, moo o bontshang mehopolo ya sehlooho le dintlha tse e tshehetsang tseo o tlang ho ngola ka tsona.
- Ha o qeta ho ngola moqoqo boela o o bale mme o sebedise pensele kapa pene ya mmala osele ho hlaola diphoso. O tla abelwa matshwao bakeng sa ho ela hloko mehato ena.

1.1	Ha ke re phapha ka iphumana ke ntse ke lora.	[50]
1.2	Thuto e tlisitse phetoho e kgolo Afrika Borwa.	[50]
1.3	Hanana o be o dumellane le sehlooho se reng, mmui ya buang nnete o hloka metswalle.	[50]
1.4	Bohadi ba matsatsing a jwale ke kgwebo ho feta ho kopanya malapa.	[50]
1.5	Ha nka ba moetapele wa baipehi motseng wa heso.	[50]

SESOTHO TOKOMANE YA MEQOQO LE DITEMA TSA BOIQAPELO

- 1.6 Boha ditshwantsho tse latelang, e be o ngola moqoqo o itshetlehileng mohopolong wa sehlooho o qholotswang ke setshwantsho ka seng maikutlong a hao. Se lebane ho iketsetsa moralo. Iqapele sehlooho.

1.6.1

[50]

1.6.2

[50]

1.6,3

[50]

MATSHWAO A KAROLO ENA KAOFELA

[50]

3.9 TATAISO YA HO TSHWAYA

Ha ho tshwauwa ho tla shejwa dintlha tse lotomantsweng ka tlase ka mona.

KAROLO YA A: MOQOQO

1.1 Ha ke re phapha ka iphumana ke ntse ke lora.

O lokela ho qoqa o hlalose se bolelwang ke sehlooho.

Dikahare

O ka qoqa ka ketsahalo ya ho nkeha kapa ho tshoha ho bileng teng torong le ho makala ha hao hang ha o lemohe hore e ne e le toro feela.

[50]

1.2 Thuto e tlisitse phetoho e kgolo Afrika Borwa.

O lokela ho hlalosa se bolelwang ke sehlooho.

Dikahare

O ka qoqa ka diphetoho tse tlisitsweng ke thuto Afrika Borwa.

O ka bua ka ditholwana tse ntle tse tliswang ke thuto.

[50]

1.3 Mmui ya buang nnete o hloka motswalle.

O dumellana le ho hanana le sehlooho. O hlahise mahlakore a mabedi a taba, mme o a tshehetsa ka dintlha tse lekalekanang.

Dikahare

O lokela ho qoqa o tshehetsa mahlakore a taba ka bobedi hore ha motho a bua nnete hangata o hloka motswalle hobaneng, o boele o tiise lehlakore le leng la taba ka ho hlahisa hore motswalle e jwalo ka yena e ka ikatametsa ho yena hobaneng.

[50]

1.4 Bohadi ba matsatsing a jwale ke kgwebo ho feta ho kopanya malapa.

O kgetha lehlakore la hao, mme o le tshehetse ka dintlha tse utlwahalang.

Dikahare

O ka hlalosa bobele bo tlisitsweng ke ditefello tse phahameng haholo tsa bohadi.

O ka hlalosa botle bo tliswang ke bohadi.

[50]

SESOTHO TOKOMANE YA MEQOQO LE DITEMA TSA BOIQAPELO

- 1.5 **Ha nka ba moetapele wa baipehi motseng wa heso.**
O ka qoqa o hlalosa se bolelwang ke sehlooho
Dikahare:
O ka qoqa o hlalosa mekgwa eo o tla e kenya tshebetsong ho rarolla ditshita le ditharollo tse ka sebediswang molemong wa kgotso le kahisano [50]
- 1.6 **Setshwantsho sa 1.6.1, 1.6.2 le sa 1.6.3:**
Boha setshwantsho, mme o iqapele sehlooho o itshetlehile **ka** mohopolo wa sehlooho o qholotswang ke setshwantsho seo o se kgethileng;
Dikahare
Moqoqo ona o ka ngolwa ho tswa lehlakoreng lefe kapa lefe, ho latela moelelo oo a o fumanang ka setshwantsho. [50]
- 1.7 **Maele le maelana**
Monna o tentshwa tshea ke banna ba bang.
O ka qoqa kamoo re hlokanang kateng re le batho kapa kamoo re bontshwang diphoso ke ba bang.
Dikahare
Moqoqo ona o ka ngolwa ho tswa lehlakoreng lefe kapa lefe, ho latela maele ana a Basotho. [50]
- 1.8 **Diqotso**
Le ha nka tsamaya kgohlong ya moriti wa lefu ...
O ka qoqa kamoo o ileng wa hlalhelwa ka mathata, maima le ditsietsi kateng empa o ile wa hlola ka lebaka ka mantswe ana.
Dikahare
Moqoqo ona o ka ngolwa ho tswa lehlakoreng lefe kapa lefe, ho latela moelelo oo o fumanang ka qotso ena. [50]
- MATSHWAO OHLE A KAROLO YA A:** [50]

SESOTHO TOKOMANE YA MEQOQO LE DITEMA TSA BOIQAPELO

KAROLO YA A: RUBURIKI YA HO LEKANYETSA MOQOQO – SESOTHO PL (PL) – SLKT (MATSHWAO A 50)

Makgetha a ho lekanyetsa	Phihlello e babatsehang	Phihlello e supang bokgoni	Phihlello e mahareng	Phihlello ya motheo feela	Phihlello e haellang
DIKAHARE LE MORALO Tshekatsheko ya sehlooho: tlhophiso ya mehopolo le dintlha, kelohloko ya baamohedi ba ditaba, maikemisetso le maemo	28–30	22–24	16–18	10–12	4–6
	-nehelano e bontshang kutlwisiso e babatsehang ya sehlooho e supang bokgoni bo ikgethang -mehopolo e bontsha boqhetseke, e phephetsa monahano, mme ke e sutsitseng -e hlophisitswe ka tsela e ikgethang/babatsehang, mme e momahane ka tshwanelo ho kenyelleditswe selelekela, mmele le qetelo	-nehelano e ralehileng hantle haholo -mehopolo e tsamaellana le sehlooho ka botlalo, e a kgahlisa, mme e na le bopaki ba mehopolo e sutsitseng -o hlophisitswe hantle haholo, mme o momahane ka tshwanelo ho kenyelleditswe selelekela, mmele le qetelo	-nehelano ke e kgotsofatsang ditlhokeho -mehopolo e momahane ka tsela e kgotsofatsang le e kgodisang -o hlophisitswe ka tsela e utlwisisehang, mme o momahane ka tshwanelo ho kenyelleditswe selelekela, mmele le qetelo	-nehelano e momahane mona le mane; -mehopolo ke e seng ya boiqapelo, mme e sa hlakang; -ho na le bopaki bo seng bokae ba tlhophiso le momahano ya nehelano	-nehelano e tswile lekoteng hohang; -mehopolo ke e sa tsepamang e dubakaneng; -ha e utlwahale, mme dintlha di a phetakakwa; -ha e a hlophiswa ka tshwanelo le momahano ha e yo.
MATSHWAO A: 30	25–27	19–21	13–15	7–9	0–3
	-mosebetsi o tswileng matsoho leha o haellwa ke dintlha tse ikgethang tsa moqoqo o babatsehang -mehopolo ke e sutsitseng, mme e bontsha boqhetseke - o hlophisitswe hantle haholo ka tsela e ikgethang, mme o momahane ka tshwanelo ho kenyelleditswe selelekela, mmele le qetelo	-nehelano e radilweng hantle -mehopolo ke e loketseng, mme e thahasellisang - o hlophisitswe hantle ka tsela e bontshang bokgoni, mme o momahane ka tshwanelo ho kenyeditse selelekela, mmele le qetelo	-nehelano e a kgotsofatsa leha e sa hlaka mona le mane -mehopolo e momahane le ho kgodisa ka tsela e mahareng -ho na le tlhophiso le momahano e itseng ho kenyelleditswe selelekela, mmele le qetelo	-nehelano boholo e tswile lekoteng - mehopolo ha e a momahana ka tshwanelo, mme e a lahlehisa -nehelano e na le bopaki bo fokolang haholo ba tlhophiso le momahano	-boiteko ha bo yo ba ho arabela sehlooho -mehopolo e tswile lekoteng ka ho phethahala, ha e a nepahala - nehelano ha e a tsepama sehloohong, mme e dubakane
PUO, SETAELE LE	14–15	11–12	8–9	5–6	0–3

SESOTHO TOKOMANE YA MEQOQO LE DITEMA TSA BOIQAPELO

TOKISO YA DIPHOSO Sehalo, rejistara, setaele, tlotlontswe ke tse lokelang sepheo/tshusumets o le maemo; Kgetho ya mantswe Tshebediso ya puo le tlwaelo, matshwao a ho bala le mopeleto MATSHWAO A: 15	Boemo bo hodimo	-sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe di loketse sepheo ka tsela e babatsehang, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo -tshbediso ya hae ya puo e a ikgetha, mme e bontsha boitshepo ka tsela e tsotsehang -o sebedisitse sehalo se matla, mme se susumetsang ka tsela e ikgethang -o batla o hloka diphoso tsa puo le tsa mopeleto -o radilwe ka bokgoni bo tsotsehang.	-sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe di loketse sepheo, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo haholo -tshbediso ya puo e matla, mme ho sebedisitswe sehalo se loketseng ka nako tsohle -boholo ba mosebetsi ha o na diphoso tsa tshebediso ya puo le mopeleto -o radilwe hantle haholo.	-sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe di loketse sepheo, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo -tshbediso ya puo ke e loketseng, mme e fetisa moelelo ka tshwanelo -puo ya bonono ke e loketseng, mme e sebedisitswe ka tshwanelo -sehalo se sebedisitswe ka tshwanelo: -o radilwe ka tsela e mahareng feela	-sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe ha di a lokela sepheo, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo -puo e sebedisitswe feela ka tsela ya motheo -sehalo mmoho le moelelo o hlahiswang ke tema ke tse sa lokelang -ho sebedisitswe tlotlontswe ya motheo feela	-puo e sebedisitsweng ha se e utlwisisehang -sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe ha di a lokela baamohedi ba ditaba, sepheo le maemo -tshbediso ya tlotlontswe e haellang haholo hoo nehelano e sa utlwisisehang
	Boemo bo tlase	13 -tshbediso ya puo ke e sefutho, mme e loketseng maemo -o batla o hloka diphoso tsa puo le tsa mopeleto -o radilwe ka bokgoni bo tsotsehang	10 -tshbediso ya puo ke e nepahetseng, mme e susumetsang sehalo sa tema -sehalo ke se matla, mme se loketseng -ho na le diphoso tse seng kae tsa puo le tsa mopeleto -o radilwe hantle	7 -tshbediso ya puo ke e kgotsofatsang leha ho na le ho se tsamaellane mona le mane -Ka kakaretso sehalo ke se loketseng leha puo ya bonono e le e haellang	4 -puo ke ya motheo feela, mme e sebedisitswe ka tsela e haellang -popeho ya dipolelo ke e tshwanang e se nang motswako -tlotlontswe e haella haholo feela	
SEBOPEHO Makgetha a tema: popeho ya dipolelo le kgodiso ya diratswana le bolelele bo hlokehang. MATSHWAO A: 5		5 -kgodiso ya sehlooho ke e babatsehang -katoloso ya mehopolu ya sehlooho ke e ikgethang -dipolelo le diratswana di bopilwe ka tsela e ikgethang	4 -mehopolu ke e hodisang sehlooho ka tshwanelo. -momahano e bopilweng ke e supang bokgoni -dipolelo le diratswana di bopilwe hantle haholo.	3 - mehopolu ke e loketseng e hodisang sehlooho ka tsela e mahareng -dipolelo le diratswana di bopilwe hantle -moqoqo o ntse o hlahisa moelelo	2 -e meng ya mehopolu ke e utlwahalang -dipolelo le diratswana di na le diphoso -moqoqo o a utlwisiseha leha o le diphoso tse itseng	0-1 - mehopolu ya bohlokwa e a haella -dipolelo le diratswana tse hlahisitsweng ke tse fosahetseng -moqoqo ha o na moelelo o lebeletsweng

SESOTHO TOKOMANE YA MEQOQO LE DITEMA TSA BOIQAPELO

SENOTLOLO SA HO TSHWAYA:

Senotlolo	Makgetha a tekanyetso	Matshwao
DM =	Dikahare le Moralo	30
PST =	Puo le Setaele le Tokiso ya diphoso	15
Seb =	Sebopeho	05
	Matshwao ohle	50

SESOTHO TOKOMANE YA MEQOQO LE DITEMA TSA BOIQAPELO

KAROLO YA A: RUBURIKI YA HO LEKANYETSA MOQOQO – SESOTHO PTP – SLKT (MATSHWAO A 50)

ELA HLOKO:

Sebedisa ruburiki ena ka nako tsohle ha o lekanyetsa meqoqo (PAMPIRI YA 3, KAROLO YA A).

- Matshwao a 0-50 a arotswe ho ya ka dikgato tse 5 tsa ditlhaloso.
- Lekgetheng la Dikahare, Puo le Setaele, tlhaloso e nngwe le e nngwe ya bokgoni e arotswe habedi ho hlahisa boemo bo hodimo le boemo bo tlase; boemo bo bong le bo bong bo na le tlhaloso ya bona.
- Lekgetha la sebopelohona ha le a arolwa ka bokgoni bo nang le boemo bo hodimo le bo tlase.

RUBURIKI YA HO LEKANYETSA MOQOQO – SESOTHO PTP – SLKT (MATSHWAO A 50)

Makgetha a ho lekanyetsa		Phihlollo e babatsehang	Phihlollo e supang bokgoni	Phihlollo e mahareng	Phihlollo ya motheo feela	Phihlollo e haellang
DIKAHARE LE MORALO (Nehelano ya sehlooho) tlhophiso ya mehopolole dintlha, kelohlolo ya baamohedi ba ditaba, maikemisetso le maemo	Boemo bo hodimo	28–30	22–24	16–18	10–12	4–6
		-Nehelano e bontshang kutlwisiso e babatsehang ya sehlooho e supang bokgoni bo ikgethang -Mehopolole matla, e phepetsa monahano, mme ke e kgodisang -O hlophisitswe hantle ka tsela e babatsehang, mme o momahane ka tshwanelo ho kenyeleditswe selelekela, mmele le qetelo	-Nehelano e ntle e supang tsebo le bokgoni -Mehopolole ke e ipapisitseng ka botlalo le sehlooho, mme e kgahlisang -O hlophisitswe hantle ka tsela e supang bokgoni, mme o momahane ka tshwanelo ho kenyeleditswe selelekela, mmele le qetelo	-Nehelano ke e kgotsofatsang ditlhoheho; -Mehopolole e momahane ka tsela e kgotsofatsang le e kgodisang; -O hlophisitswe hantle ka tsela e mahareng, mme o momahane ka tshwanelo ho kenyeleditswe selelekela, mmele le qetelo.	-Nehelano e momahane mona le mane -Mehopolole ke e seng ya boiqapelo, mme e sa hlakang -Ho na le bopaki bo seng bokae ba tlhophiso le momahano ya mosebetsi	-Nehelano e tswile lekoteng ho hang -Mehopolole ke e sa tsepamang e dubakaneng - Ha e utlwahale, mme dintlha di a phetakakwa -Ha o a hlophiswa ka tshwanelo le momahano ha e yo
MATSHWAO A 30		25–27	19–21	13–15	7–9	0–3

SESOTHO TOKOMANE YA MEQOQO LE DITEMA TSA BOIQAPELO

Makgetha a ho lekanyetsa	Phihlollo e babatsehang	Phihlollo e supang bokgoni	Phihlollo e mahareng	Phihlollo ya motheo feela	Phihlollo e haellang	
	Boemo bo tlase	-Mosebetsi o tswileng matsoho leha o haelwa ke dintlha tse ikgethang tsa moqoqo o babatsehang - Mehopolo ke e supang boiphihlelo bo hodimo -O hlophisitse hantle ka tsela e babatsehang, mme o momahane ka tshwanelo ho kenyeleditse selelekela, mmele le qetelo	-Mosebetsi o radilweng hantle -Mehopolo ke e loketseng, mme e thahasellisang -O hlophisitse hantle ka tsela e bontshang bokgoni, mme o momahane ka tshwanelo ho kenyeleditse selelekela, mmele le qetelo	-Mosebetsi o a kgotsofatsa leha o sa hlaka mona le mane -Mehopolo e momahane ka tsela e mahareng, mme e a kgodisa -Karolo feela e hlophisehile ka tshwanelo ho kenyeleditse selelekela, mmele le qetelo	-Mosebetsi boholo o tswile lekoteng -Mehopolo ha e a momahana ka tshwanelo, mme e a lahlehisa -Nehelano ha e na bopaki bo bokaalo ba tlhophiso le momahano	-Boiteko ke bo fokolang ba ho arabela sehlooho -Mehopolo e tswile lekoteng ka ho phethahala, ha e a nepahala -Mosebetsi ha o a tsepama sehloohong, mme o dubakane
PUO, SETAELE LE HO HLAOLA DIPHOSO	Boemo bo hodimo	14-15	11-12	8-9	5-6	0-3
Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswa ke tse lokelang sepheo/tshusumetso le maemo Kgetho ya mantswa Tshebediso ya puo le tlwaelo, matshwao a ho bala le mopeleto		-Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswa di loketse sepheo, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo ka tsela e babatsehang - Tshebediso ya hae ya puo e a ikgetha, mme e bontsha boitshepo ka tsela e tsotshang -O sebedisitse sehalo se matla, mme se susumetsang ka tsela e ikgethang -O batla o hloka diphoso tsa puo le tsa mopeleto -O radilwe ka bokgoni bo tsotshang	-Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswa di loketse sepheo, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo ka tsela e supang bokgoni -Tshebediso ya puo e matla, mme ho sebedisitse sehalo se loketseng -Boholo ba mosebetsi ha o na diphoso tsa tshebediso ya puo le mopeleto -O radilwe hantle ka tshwanelo	-Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswa di loketse sepheo, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo ka tsela e mahareng -Tshebediso ya puo ke e loketseng, mme e fetisa moelelo ka tshwanelo -Puo ya bonono ke e loketseng, mme e sebedisitse ka tshwanelo - Sehalo se sebedisitse ka tshwanelo -O radilwe ka tsela e mahareng feela	-Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswa ha di a lokela sepheo, baamohedi ba ditaba mmoho le maemo a ditaba -Tshebediso ya puo ke ya motheo feela -Sehalo mmoho le moelelo o hlahiswang ke tema ke tse sa lokelang -Ho sebedisitse tlotlontswa ya motheo feela	-Tshebediso ya puo ke e sa utlwisiseheng -Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswa ha di a lokela baamohedi ba ditaba, sepheo le maemo -Tshebediso ya tlotlontswa e haellang ke sesosa sa nehelano e sa utlwisiseheng
MATSHWAO A 15	Boemo bo tlase	13	10	7	4	
		-Tshebediso ya puo ke e nepahetseng, mme e susumetsang sehalo sa tema - O batla o hloka diphoso tsa puo le tsa mopeleto -O radilwe ka bokgoni	-Tshebediso ya puo ke e sefutho, mme e loketseng maemo -Sehalo ke se matla, mme se loketseng -Ho na le diphoso tse seng kae tsa puo le tsa mopeleto -O radilwe hantle	-Tshebediso ya puo ke e kgotsofatsang leha ho na le ho sa tsamaelane mona le mane -Ka kakaretso sehalo ke se loketseng leha puo ya bonono e le e haellang	-Tshebediso ya puo ke ya motheo feela. -Popeho ya dipolelo ke e tshwanang e se nang motswako o monyane kapa o siyo hohang -Tlotlontswa e haella haholo feela	

SESOTHO TOKOMANE YA MEQOQO LE DITEMA TSA BOIQAPELO

SEBOPEHO		5	4	3	2	0-1
Makgetha a tema: popeho ya dipolelo le kgodiso ya diratswana le bolelele bo hlokehang		-Kgodiso ya sehlooho ke e babatsehang -Dintlha tse phethahetseng ka botlalo. -Dipolelo le diratswana di bopilwe ka tsela e babatsehang.	-Tlhahlamano ya dintlha ke e loketseng, mme e hodisang sehlooho -Momahano e bopilweng ke e supang bokgoni -Dipolelo le diratswana di a hlahlamana mme di fapafapantswe.	-Dintlha tse loketseng di ntshetswa pele -Dipolelo le diratswana di bopilwe ka tsela e mahareng - Moqoqo o a utlwisiseha leha o le diphoso.	-Dintlha tse itseng di a utlwahala -Dipolelo le diratswana di na le diphoso -Moqoqo o ntse o hlahisa moelelo o itseng.	-Dintlha tse hlokehang tsa bohlokwa ha di a haella - Dipolelo le diratswana tse hlahisitsweng ke tse fosahetseng -Moqoqo ha o na moelelo o lebeletsweng
MATSHWAO A 5						
MATSHWAO		43-50	33-40	23-30	13-20	0-10

Difuperweng tsa tataiso ena ya ho tshwaya di se sebediswe ntle ho tumello

Phetla

Matshwao a ka sebediswang bakeng sa ho tshwaya:

Senotlolo	Makgetha a Tekanyetso	Matshwao
DM =	Dikahare/Moralo (60%)	30
PST =	Puo/Setaele/Ho hlaola diphoso (30%)	15
Seb =	Sebopeho (10%)	05
	Matshwao ohle	50

SESOTHO TOKOMANE YA MEQOQO LE DITEMA TSA BOIQAPELO

KAROLO YA A: RUBURIKI YA HO LEKANYETSA MOQOQO – SESOTHO PTB – SLKT (MATSHWAO A 40)

ELA HLOKO:

- Sebedisa ruburiki ena ka nako tsohle ha o lekanyetsa meqoqo (PAMPIRI YA 2, KAROLO YA A). □ Matshwao a 0–40 a abilwe ho ya ka dithaloso tse arotsweng ka dikgato tse 5.
- Lekgetheng la pele, tlhaloso ya boiphihlelo e arotswe HABEDI ho hlahisa boemo bo hodimo le boemo bo tlase; boemo bo bong le bo bong bo na le tlhaloso ya bona.

RUBURIKI YA HO LEKANYETSA MOQOQO – SESOTHO PTB – SLKT (MATSHWAO A 40)

Makgetha a ho lekanyetsa		Phihlello e babatsehang	Phihlello e supang bokgoni	Phihlello mahareng e	Phihlello ya motheo feela	Phihlello e haellang
DIKAHARE LE MORALO Nehelano ya sehlooho: tlhophiso ya mehopolole dintlha, kelohlolo ya baamohedi ba ditaba, maikemisetso le maemo	Boemo bo hodimo	22–24 -nehelano e bontshang kutlwisiso e babatsehang ya sehlooho e supang bokgoni bo ikgethang -mehopolole e matla, e phephetsa monahano, mme ke e kgodisang -o hlophisitswe hantle ka tsela e ikgethang, mme o momahane ka tshwanelo ho kenyeditswe selelekela, mmele le qetelo	18 -nehelano e ntle e supang tsebo le bokgoni -mehopolole ke e ipapisitseng ka botlalo le sehlooho, mme e kgahlisang -o hlophisitswe hantle ka tsela e ikgethang, mme o momahane ka tshwanelo ho kenyeditswe selelekela, mmele le qetelo	12–16 -nehelano ke e kgotsofatsang ditlhokeho -mehopolole e momahane ka tsela e kgotsofatsang le e kgodisang -o hlophisitswe hantle ka tsela e ikgethang, mme o momahane ka tshwanelo ho kenyeditswe selelekela, mmele le qetelo	7–11 -nehelano e momahane mona le mane -mehopolole ke e seng ya boiqapelo, mme e sa hlakang -ho na le bopaki bo seng bokae ba tlhophiso le momahano ya mosebetsi	0–6 -nehelano e tswile lekoteng ho hang -mehopolole ke e sa tsepamang e dubakaneng -ha e utlwahale, mme dintlha di a phetakwa -ha o a hlophiswa ka tshwanelo le momahano ha e yo
	Boemo bo tlase	19–21 -mosebetsi o tswileng matsoho leha o haellwa ke dintlha tse ikgethang tsa moqoqo o babatsehang -mehopolole ke e supang boiphihlelo bo hodimo -o hlophisitswe hantle ka tsela e bontshang bokgoni, mme o momahane ka tshwanelo ho kenyeditswe selelekela, mmele le qetelo	17 -mosebetsi o radilweng hantle -mehopolole ke e loketseng, mme e thahasellisang -o hlophisitswe hantle ka tsela e bontshang bokgoni, mme o momahane ka tshwanelo ho kenyeditswe selelekela, mmele le qetelo			
MATSHWAO A 24						

SESOTHO TOKOMANE YA MEQOQO LE DITEMA TSA BOIQAPELO

Difuperweng tsa tataiso ena ya ho tshwaya di se sebediswe ntle ho tumello

Phetla

RUBURIKI YA HO LEKANYETSA MOQOQO – SESOTHO PTB – SLKT (MATSHWAO A 40) (e tswela pele)

Makgetha a ho lekanyetsa	Phihlello e babatsehang	Phihlello e supang bokgoni	Phihlello e mahareng	Phihlello ya motheo feela	Phihlello e haellang
PUO, SETAELE LE HO HLAOLA DIPHOSO Sehalo, registara, setaele, tlotlontswe ke tse lokelang sepheo/tshusumetso le maemo Kgetho ya mantswa Tshebediso ya puo le tlwaelo, matshwao a ho bala le mopeleto MATSHWAO A 12	10–12	8–9	6–7	4–5	0–3
	-puo e sebedisitswe ka tsela e babatsehang, mme o sebedisitse sehalo se matla, mme se susumetsang -o batla o hloka diphoso tsa puo le tsa mopeleto -o radilwe ka bokgoni bo tsotehang	-puo e sebedisitswe ka tsela e supang bokgoni, mme ka kakaretso e a utlwahala, sehalo se matla, mme se loketseng -ho na le diphoso tse seng kae tsa puo le mopeleto -o radilwe hantle	-puo e sebedisitswe ka tsela e kgotsofatsang leha mona le mane ho na le ho se tsamaellane -ka kakaretso sehalo ke se loketseng leha tshebediso ya puo ya bonono e haella -o radilwe hantle	-puo e sebedisitsweng ke e haellang haholo - popeho ya dipolelo ke e tshwanang e se nang motswako -tlotlontswe e haella haholo feela	-puo e sebedisitsweng ha se e utlwisisehang -tshebediso ya tlotlontswe e haella haholo, mme ke sesosa sa nehelano e sa utlwisisehang
SEBOPEHO Makgetha a tema: popeho ya dipolelo le kgodiso ya diratswana le bolelele bo hlokehang MATSHWAO A 4	4	3	2	1	0
	-kgodiso ya sehlooho ke e babatsehang -katoloso ya dintlha ke e ikgethang -dipolelo le diratswana di bopilwe ka tsela e ikgethang	-o hlophisitswe hantle ka tsela e bontshang bokgoni, mme o momahane ka tshwanelo -dipolelo le diratswana di etsa moelelo, mme di fapafapanngwa ka tshwanelo	-dintlha di a utlwahala - dipolelo le diratswana di bopilwe ka tsela e mahareng	-tse ding tsa dintlha di etsa moelelo, mme di a utlwahala -dipolelo le diratswana di na le diphoso; moqoqo o a utlwisiseha leha o na le diphoso	-dintlha tse hlokehang tsa bohlokwa di a haella - dipolelo le diratswana tse hlahisitsweng ke tse fosahetseng -moqoqo ha o na moelelo o lebeletsweng

SESOTHO TOKOMANE YA MEQOQO LE DITEMA TSA BOIQAPELO

Senotlolo	Makgetha a ho lekanyetsa	Matshwao
DM =	Dikahare/Moralo	24
PSH =	Puo/Setaele/Ho hlaola diphoso	12
Seb =	Sebopeho	4
	Matshwao ohle	40

SESOTHO TOKOMANE YA MEQOQO LE DITEMA TSA BOIQAPELO

4. DITEMA TSA KGOKAHANO TSE TELELE

Ena ke mefuta ya ditema tsa kgokahano tse telele tsa ka mehla, tseo o lokelang ho di hlahisa nakong eo o hlahlobuwang ka yona. O lokela ho tseba hore moralo o ntse o lokela ho etswa jwaloka ha ho etswa meqoqong.

Bolelele bo lebelletsweng le matshwao ke ana a latelang:

Sesotho PL	Mantswe a 180 - 200	Matshwao a 25 x 2 = 50
Sesotho PTP	Mantswe a 120 - 150	Matshwao a 30
Sesotho PTB	Mantshwe a 80 - 100	Mats wao a 20

ELA HLOKO: Nakong ya tlhahlobo, Sesotho PL o lokela ho kgetha ditema TSE PEDI tsa kgokahano. Sesotho PTP le Sesotho PTB ho kgetwa tema e LE NNGWE

Sheba senotlolo sena se latelang bakeng sa ho tshwaya ditema tsa kgokahano:

SENOTLOLO SA PL

Dikahare, Moralo le Sebopelo	DMS	15
Ela hloko: Hore o fumane matshwao ana o lokela ho bontsha nehelano e supang bokgoni bo ikgethang ba kutlwisiso ya sehlooho, le tsebo e batsi ya makgetha a ditema tsa kgokahano, o tsepame sehloohong, o momahanye dintlha mme o di hlalose ka botebo.		
Puo, Setaele le Tokiso ya Diphoso	PST	10
Ela hloko: Hore o fumane matshwao ana o lokela ho ngola ka sehlo, registara, setaele le tlotlontswe tse loketseng maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo ka tsela e babatsehang. Sebedisa puo e nepahetseng ho qoba nehelano e diphoso.		

Sheba senotlolo sena se latelang bakeng sa ho tshwaya ditema tse telele tsa kgokahano:

SENOTLOLO SA PTP

Dikahare, Moralo le Sebopelo	DMS	18
Ela hloko: Hore o fumane matshwao ana o lokela ho bontsha nehelano e supang bokgoni bo ikgethang ba kutlwisiso ya sehlooho, le tsebo e batsi ya makgetha a ditema tsa kgokahano, o tsepame sehloohong, o momahanye dintlha mme o di hlalose ka botebo.		
Puo, Setaele le Tokiso ya Diphoso	PST	12
Ela hloko: Hore o tle o fumane matshwao ana o lokela ho ngola ka sehlo, registara, setaele le tlotlontswe tse loketseng maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo ka tsela e babatsehang. Sebedisa puo e nepahetseng ho qoba nehelano e diphoso.		

Sheba senotlolo sena se latelang bakeng sa ho tshwaya ditema tse telele tsa kgokahano:

SENOTLOLO SA PTB

Dikahare, Moralo le Sebopelo	DMS	12
Ela hloko: Hore o fumane matshwao ana o lokela ho bontsha nehelano e supang bokgoni bo ikgethang ba kutlwisiso ya sehlooho, le tsebo e batsi ya makgetha a ditema tsa kgokahano, o tsepame sehloohong, o momahanye dintlha mme o di hlalose ka botebo.		

SESOTHO TOKOMANE YA MEQOQO LE DITEMA TSA BOIQAPELO

Puo, Setaele le ho Hlaola Diphoso

PSH

08

Ela hloko: Hore o tle o fumane matshwao ana o lokela ho ngola ka sehalo, registara, setaele le tlotlontswe tse loketseng maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo ka tsela e babatsehang. Sebedisa puo e nepahetseng ho qoba nehelano e diphoso.

MEHLALA YA MEFUTA YA DITEMA TSA KGOKAHANO TSE TELELE

4.1 MANGOLO

Lengolo ke e nngwe ya ditema tsa kgokahano tse sebediswang tsatsi le leng le le leng. Le ka sebediswa ho tsebisa ba bang ditaba/la fana ka tlhahisoleseding e itseng, ho leboha kapa ho lebohisa, ho tshedisa ha ho hlahile ho hong ho bohloko, jwalojwalo. Lenanethuto le bua ka mangolo a semmuso le ao e seng a semmuso, a kopo, a tletlebo, a kutlwelobohloko, a teboho le a takaletso tsa mahlohonolo.

Ka hoo, ho ya ka dikahare tsa lona, lengolo le ka ngolwa ka merero e batsi haholo. Ho na le mefuta e fapaneng ya mangolo, mme e tlwaelehileng ke e latelang:

- Lengolo la setswalle/setlwaedi
- Lengolo la semmuso
- Lengolo la kgwebo
- Lengolo le yang dikoranteng kapa dimakasineng

Ha re lekole mehlala e mmalwa ya mefuta e seng mekae ya mangolo:

4.1.1 LENGOLO LA SETSWALLE/ SETLWAEDI

Lena ke lengolo leo re le ngollang batho bao re tswalanang le bona, e ka ba metswalle kapa batho bao re ba tlwaetseng le ho phela le bona ka mehla. Maemo a lona ke a lokolohileng, mme puo le sehalo tsa lona ke tse bobebe. O etsa sena ka ho ela hloko kgetho ya mantswe le sehalo.

Sebopeho

- Aterese e nngwe; ya mongodi, mme o e ngola o qala hodimo bohareng ba leqephe ho tloha tsohong le letshehadi ho ya ho le letona. Aterese ya ya ngollwang (moamohedi) ha o e hlahise mofuteng ona wa lengolo.
- Aterese ya mongodi e ngolwa ka mokgwa wa boloko; ha o ngole matshwao a puo , mme o qetella ka letsatsi la mohla lengolo le ngollwang.
- Kamora aterese o tlola mola, o nto ngola **mohla**.
- Kamora *mohla* o tlola mola, ebe o ngola tumedisio; yona o e ngola ka tsohong le letshehadi, haufi feela le mola o mokhubedu moo leqephe le qalang. Hlokomela hore ha o ngole letshwao la puo kamora tumedisio. E ka ba feela *Ntate*, kapa *Mme*, kapa *Moroesi*, *motswalle wa ka*, jj. O tlola mola hape e be o qala ditaba tsa lengolo. Seratswana sa pele ke sa selelekela. Seratswaneng sa selelekela o lokela ho ba mokgutshwane, o omele ditaba kapa o totobatsa sepheo sa lengolo.
- Mmele wa lengolo o o aha ka diratswana tse seng kae feela; di ka ba pedi kapa ho feta, mme mona ke moo o ngolang o nontsha taba ya hao – sepheo sa hao sa ho ngola lengolo lena se hlake le ho totobala.
- Qetelo ya lengolo la hao e ba kgutshwane ka tlwaelo, ke moo o phethelang ditaba. Yona e nka dibopeho tse ngatanyana, o itshetleha feela kamanong ya hao le ya ngollwang. Lengolong lena ha o hlokehe hore o ngole sefane sa hao, mme ha o ngolla motswalle o ka nna wa qetella hamonatjana ka tsela eo le bitsanang ka yona.

SESOTHO TOKOMANE YA MEQOQO LE DITEMA TSA BOIQAPELO

Mohlala:
Ke nna,
Wa thaka / Wa Mphato, Ntaoleng jj.

Dikahare

Dikahare tsa lengolo lena ke tse amanang le sepheo sa lengolo tseo o ratang ho di hlahisetsa eo o ngollanang le yena. E ka ba ho mema motho, ho leboha, ho lakaletsa mahlohonolo, ho thoholetsa, ho kopa, ho bontsha kutlwelobohloko, jj. Bongodi bo atlehileng ba lengolo lena bo hodima bokgeleke ba puo le tsela eo o behang ditaba ka yona. Hopola hore o sebedisa matshwao a puo dikahareng tsa lengolo. O etsa tsena ka ho ela hloko kgetho ya mantswa le sehala.

Mohlala wa lengolo la matshediso

7 Matjie Street
Atteridgeville
0008
28 Hlakola 2025

Motswalle

Lengolo la Moekelesia le re ntho e nngwe le e nngwe e na le nako ya yona. Ho na le nako ya tlokotsi le ya thabo.

Ke bohloko haholo ha e le mona ke o ngolla lengolo lena ka taba tse seng monate tsa lefu. Lefu ke tsela eo re tlohang ka yona lefatsheng, mme Modimo ha a etse phoso. Phephi hle! Tahlehelo ya lona ke tahlehelo ya rona bohle hobane mme wa hao o amana le batho ba bang ka tsela tse fapaneng. Ho ba bang ke mosebetsimmoho, mokerekimmoho, rakgadi, nkgono, jj. Tseba hore moedi wa mme o ne o se o fihlile qetellong, re lokela ho amohela ke hona.

Ho lla ke tshwanelo ya rona empa tshepo e teng hodimo hobane ya re tshepisiseng o a tshepahala. Modimo ke yena ya hlathileng, mme ke yena ya tla re tlamella maseba. Ka mantswa ana, ke re o tshepe ntate Modimo, o mo rapele ka nako tsohle, mme o mmolelle ditsietsi tsohle tse o kgathatsang tsa bophelo. O tla o phahamisa le ho o lwanela. O lehlohonolo hobane mme wa hao o ile a o fa lefa e leng thuto, mme dithuto tseo a o rutileng tsona, di tla o thusa ho ikgwantlella bophelong.

Tshediseha, mme o tshedise banabeno le lelapa lohle.

Wa hao
Bokang

SESOTHO TOKOMANE YA MEQOQO LE DITEMA TSA BOIQAPELO

Mohlala wa lengolo la ho leboha:

P.O. Box 290
Matatiele
4730

2 Mmesa 2025

Mmangwane le Rangwane

Amohelang ditumediso tsa ka tse mofuthu ke tseo. Ke ntse ke phetse hamonate ka tlasa paballo ya Mmopi mona Matatiele, mme ke a tshepa hore Ramasedi le lona o ntse a le baballetse.

Mmangwane le Rangwane ke le ngolla lengolo lena ho le leboha. Ha ke sheba molemo oo le nketseditseng wona, ka nnete ha ke tsebe hore na nka reng ha ke bula molomo ona wa ka. Ke nna enwa kajeno ke se ke phethela lengolo la ka la B.A. ka lebaka la dikgothalletso le dithuso tsa lona.

Ha ntate a geta ho hlokahala ke ile ka rwala matsoho hloohong, ka lla sa mmokotsane kaha ke ne ke bona hantle hore jwale raka le shwetswe ke molebo. Ke ne ke ipona ke tlo fetoha sekatana, sekolo ke ne ke tlo se supa feela ka monwana, leha ke ne ke rata thuto.

Ke leboha ho menahane hle batswadi ba ka, ka tshehetso ya lona, la rwala boikarabelo ba ho lefella dithuto tsa ka. Haufinyane ke se ke tlo fumana mohatlanyana o motle kamora lebitso la ka, Masechaba Mafothola, B.A! Tsohle tsena ke di fihlalletse ka baka la lona.

Nke ke ka lebala sena seo le nketseditseng sona bophelong bohle ba ka. Ke a le tshepisa hore nka se tsohe ke le lahlile. Eka Ramasedi a ka mpolokela lona hore le tle le fumane molemo wa boitelo ba lona bophelong ba ka.

Ke boka dikgomo.

Ngwana wa lona

Masechaba

*Hlokomela hore o latela bolelele bo balletsweng ba ditema tsa kgokahano, **ho balwa dikahare feela**, e seng makgetha a mang a sebopeho.*

SESOTHO TOKOMANE YA MEQOQO LE DITEMA TSA BOIQAPELO

4.1.2 LENGOLO LA SEMMUSO

Lena ke lengolo le ngollwang mesebetsing, mebusong, mafapheng le mekgatlong ka ho fapafapana ha yona, ho boradikgwebo le boramabenkele, dikoranteng le dimakasineng, jwalojwalo.

Sebopeho

- Diaterese di pedi. *Aterese ya mongodi* wa lengolo o e ngola ho tloha bohareng ba leqephe ho leba ka letsohong le letona, e nto latelwa ke *letsatsi, kgwedi le selemo*, feela jwalo ka lengolo la setlwaedi.
- Kamora aterese o tlola mola o ngole **mohla**.
- *Aterese ya ya ngollwang* (moamohedi) o e ngola ka letsohong le letshehadi. Aterese ya moamohedi o e qala ka maemo a tshebetso a eo o mo ngollang, ebe o latela ka aterese ya hae **ka botlalo**.
- Tlase aterese o ngola *tumediso* (monghadi, mofumahadi kapa mofumahatsana/mohlomphehi).
- Tlase tumedisso o tlola *mola, ebe o ngola mola wa sehlooho, e leng o akaretsang dikahare tsa lengolo, o sehele mola ebang o o ngotse ka ditlhaku tse nyenyane. Ha o ngotse sehlooho ka tlhaku tse kgolo, ha o sehele mola*.
- Kamora mola wa sehlooho ngola *seratswana sa selelekela* seo e leng ntshetsopele ya ditaba.
- Ho feta mona seratswana se seng le se seng ke se matlafatsang taba eo o buang ka yona. Tlola mola dipakeng tsa diratswana.
- Qetelo le yona ke ya puo ya semmuso, mme o ka e ngola e le '*Ka botshepehi*', '*Ka boikokobetso*', jj.
- O lokela ho ngola lebitso la hao ka botlalo kamora qetelo, ebe o *saena* lebitso ka hodima.

Dikahare

Dikahare tsa lengolo la semmuso ke tse batsi, tse fapafapaneng hobane merero ya ho ngola e fapafapane. E ka ba lengolo la semmuso la ho kopa mosebetsi, ho kopa ho hong, mohlala, thuso ya ditjhelete, la ho tletleba jj. O etsa tsena ka ho ela hloko kgetho ya mantswe le sehalo.

SESOTHO TOKOMANE YA MEQOQO LE DITEMA TSA BOIQAPELO

Mohlala wa lengolo la thoholetso

Lena ke lengolo la thoholetso, moo naha e thoholetsang naha e nngwe ka baka la botle boo e bo entseng

Lefapha la Ditaba tsa Matjhaba
Puso ya Naha ya Afrika Borwa
P.O. Box 9594
PRETORIA
0001

25 Motsheanong 2025

Motsamaisi-moholo
Merero ya Ditaba tsa Selehae
Puso ya Naha ya Zimbabwe
P.O. Box 458
ZIMBABWE
4500

Mohlomphehi

KOPANO KE MATLA

Re le naha ya boahisane ya Afrika Borwa, re rata ho le ngolla tjena ho le thoholetsa ka katleho eo le seng le bile le yona mabapi le ho fedisa dikgohlano ka hara naha le ho theha mmuso wa kopanelo. Re ntse re re feela, pele-a-pele, ditlatse! Re thabetse ho bona kamoo dipolao di ntseng di fokotseha kateng, le ho bona kamoo le ntseng le atleha ho bopa kgotso le kutlwano setjhabeng. Kajeno le tswelletse ho theha mmuso wa kopanelo wa mahlakore ohle a neng a lwantshana; le nnetefaditse taba ya hore "kgotso ke kgaitsemi ya kgutso", mme "o ka nketsang ha e ahe motse, motse ho ahwa wa morapedi".

Tsebang hore re le naha e ahisaneng le lona, re motlotlo haholo ka lona. Re bile re intsha sehlabelo hore, ha eba ho na le thuso efe feela eo re ka nehelanang ka yona, re ke ke ra qeaqea ho etsa jwalo! Kgolo ya moruo pakeng tsa dinaha tsena tsa rona e tla unela batjha ba rona molemo. Ka tshebedisano re tla kgona ho e hlanaka. Tswelang pele ka taba tse kgahlisang! Re ka thaba haholo ha re ka tswela pele ho bopa selekane, kgotso le botsitso pakeng tsa dinaha tsena tse pedi.

Ke rona
Afrika Borwa

_____ (Saena mona)

Mong. J. Maseka
(Mongodi kakaretso)

SESOTHO TOKOMANE YA MEQOQO LE DITEMA TSA BOIQAPELO

Mohlala wa lengolo la kgwebo

Mohlala o mong wa lengolo la semmuso ke **lengolo la kgwebo**. Ho lona taba di a ithalosa – di amana le kgwebo, le ditshebetso tsa ditjhelete. Ho lona o ka ngola o otara dibuka, diaparo, kapa thepa efe kapa efe. O ka ngola hape wa tletleba ka thepa eo o e fumaneng, wa kopa tshwarelo ka ho ba morao ka ditefello tsa hao tsa mokitlane, jwalojwalo.

Ka **sebopeliso**, lengolo la kgwebo le tshwana feela jwaloka la semmuso le hlahositsweng ka hodimo. Lona le mpa le fapana feela ka sepheo, hoba ditaba tsa lona ke tsa kgwebo.

Ikgopotse matshwao a sebopeliso sa lengolo la semmuso le hlahositsweng diratswaneng tse ka hodimo.

Mohlala wa lengolo la kgwebo la ho lefa mekitlane:

27 Matla Street
Bethlehem
9506

30 Mmesa 2025

Motsamaisi
Lefapha la Mekitlane
Woolworths Ltd
P. O. Box 20091
Johannesburg
9000

Monghadi/Mofumahadi/Mofumahatsana

Lebaka la ho se lefe mokitlane: 4601-444-2587.

Ke o tsebisa hore ha ke a ka ka kgona ho lefa mokitlane wa ka kgweding ena. Ke bile le bothata ba ditjhelete, ka hona ka sitwa ho lefa.

Bothata ba ka bo ne bo ile ba tswalwa ke ketso tsa botlokotsebe; ke utsweditse karete ya banka ya ATM nakong eo ke neng ke ntsha tjhelete motjhining ka la 25 Mmesa kgweding yona ena. Ka Mantaha wa la 26 ha ke fihla bankeng ke fumane tjhelete ya ka e nkuwe kaofela. Ha jwale mapolesa a fuputsa taba ena.

Ke se ke entse kopo ya kadimo ya tjhelete bankeng ka maikemisetso a ho tla lefa mokitlane wa ka wa kgwedi. Banka e ntshepitsitse ho nkadima tjhelete kamora matsatsi a mahlano a tshebetso. Ke tshepisa ho lefella kgwedi tsena bobedi mafelong a kgwedi ena ya Motsheanong.

Nka thaba haholo ha le ka nkutlwela bohloko, mme lebitso la ka la se ke la senyeha.

Ka botshepehi

_____ (Saena mona)

Mong, J.M. Maleke

SESOTHO TOKOMANE YA MEQOQO LE DITEMA TSA BOIQAPELO

Mohlala wa lengolo le yang ho mohlophisi wa koranta kapa wa makasine

Mohlala o mong wa lengolo la semmuso ke le yang ho mohlophisi wa koranta kapa makasine leo ho lona o hlahisang maikutlo a hao mabapi le taba e itseng, mohlomong e ntseng e o hwayahwaya. Mona o hlahisa taba ya hao ka mantswe a matla haholo, e le ha o habile ho susumetsa babadi ho dumellana le ho bona taba ena ka ihlo le le leng le wena.

Mong. M Makhetha
P.O. Box 1437
Letlhabile
0264

29 Pherekong 2025

Mohlophisi
Daily Sun
P.O. Box 345
Johannesburg
2009

Monghadi/Mofumahadi/Mofumahatsana

Kgera - lefu la letlobo le letjha.

Boitshwaro ba batjha ba kajeno ke bo utlwisang bohloko e le ka nnete. Ke hampe haholo ho bona letlobo le letjha, sona setjhaba sa ka moso se ipolaya se iqeta ka boomo tjena. Ka nnete ha ke bone hore re tla ba le bokamoso ha re ka nna ra phehella ho tsamaya ka tsela e tjena.

Tjhatjha ena e ntjha e iphelela matlong a thitelo. Potso ke hore ba nka kae tjhelete ha tlhokeho ya mesebetsi e jele setsi tjee, jwale tjhelete ya mothamahanane wa tsatsi le leng le le leng e tswa kae? Ke potso eo ke labalabelang ho fumana karabo ya yona. Mafelong a mang le a mang a beke ho tswa ditopo tsa batjha ba kgaoletsweng ditshiu tsa bona tsa ho phela ka baka la kgera.

boMpuse le boMatseka ba tla nne ba hloke mofuthu wa malapa a tsitsitseng hantle, a nang le batswadi ka bobedi. Di-ATM-ng re bona mela e le metelelehadi, moo tjhatjha ena e ntshang tjheletenyana e mona eo ho thweng ke ya letheka, e fellang mothamahaneng! Ho tloha mona, motho wa teng o se o tla mo fumana kwana mebileng e meholo, a ipapatsa, a hweba ka mmele wa hae hore a fumane lethonyana feela le tla thusa ho fumana sengathwana seo a ka se jang le ngwana kapa bana.

Oweele, hle! tjhaba sa Rantsho, ho lekane. Ha re ikopanyeng re bone hore pharela ena re ka e fedisa kapa hona ho e rarolla jwang. Ha re se ke ra emela e marothodi a maholo. Setjhaba ke sena se matha lepatlapatla ho ya timelong!

Ya ngongorehileng

(Saena mona)

Mong. M. Makhetha

SESOTHO TOKOMANE YA MEQOQO LE DITEMA TSA BOIQAPELO

Mohlala wa lengolo le yang makasineng.

Mofets E.M. Mofokeng
20 Moorosi Street
Pretoria
0001

10 Loetse 2025

Mohlophisi
Makasine wa 'BONA'
P.O. Box 32083
Mofeni
4060

Monghadi/ Mofumahadi/Mofumahatsana

Thuto ke lefa le sa feleng

Ke ngola lengolo lena e le ha ke rata ho kgothalletsa batjha ba kajeno ho rata thuto le ho iphumanela mangolo

a thuto nako e sa dumela Sesotho se re "ngwana mahana a jwetswa o bonwa ka dikgapa".

Banabeso, thuto ha e tsofallwe, mme thuto ke senotlolo se bulang mamati wohle. Nna ke ile ka hloka monyetla wa ho ya sekolong, kaha batswadi ba ka ba ne ba sa ruteha, ba sa sebetse mme ba se na tjehelete ya ho nkisa sekolong. Yaba ke a ithuta boholong ba ka.

Ke sa tswa fumana lengolo la ka la kereiti ya 12 hona jwale ke le dilemo tse 53. Ke motlotlo haholo ka seo. Lona le lehlohonolo haholo hoba monyetla ya ho ithuta e mengata kajeno. Basotho ba pele ba ne ba nepile ha ba re: "Thapi folofela leraha hobane metsi a pshela o a bona. Ke le eletsa ka hore thuto ke lefa le sa feleng ebile ke sona senotlolo sa bophelo bo botle. Le a tseba hore kajeno ha o batla mosebetsi ho batlwa mangolo a thuto, o tla a nka kae ha o sa ruteha?"

Nkang keletso tseo ke le nehang tsona, ke tse molemo bakeng sa bokamoso ba lona.

Kgotso

_____ (Saena mona)

Mofets E.M. Mofokeng

SESOTHO TOKOMANE YA MEQOQO LE DITEMA TSA BOIQAPELO

Mosebetsi wa 1:

Itokole ka mofuta ofe kapa ofe wa lengolo ho lekola tsebo le bophihlollo ba hao ba mofuta ona wa tema tsa kgokahano.

Ela hloko: Mosebetsi o molemo haholo bakeng sa boitokisetso ba hao ba ditlahlobo tsa mariha, tsa boitokisetso le tsa makgaolakang.

4.2 LENANETSAMAISO LE METSOTSO YA KOPANO

Lenanetsamaiso ke moralo le tlhophiso ya ditaba tse tla tshohlwa kopanong. Hangata Lenanetsamaiso le tsebisa ditho tsa kopano ka dintlha tse tla tshohlwa mohlantso oo kopano e tla tshwarwa. Tlaleho ya ditaba tsa kopano yona e bitswa *Metsotso*, mme e lokela ho tsamaellana le dintlha tsa Lenanetsamaiso.

Sebopeho sa Lenanetsamaiso la dikopano hangata se a tshwana.

Mohlala wa Lenanetsamaiso le Metsotso ya kopano

Lenanetsamaiso le metsotso ya kopano ya Lekgotlakemedi ya Baithuti (RCL) ba Thutopele, e neng e tshwaretse ka phaposing ya ho rutela ya Kereiti ya 11A ka la 29 Phupu 2022 ka hora ya bobedi motsheare wa mantsiboya.

LENANETSAMAISO

1. *Pulo ya kopano le kamohelo*
2. *Tlhomamiso ya kopano*
3. *Ba teng le ba siyo*
4. *Metsotso ya kopano e fetileng*
5. *Tse tswang metsotsong*
6. *Ditaba tse ntjha tsa letsatsi leo*
- 6.1 *Tokisetso ya leeto la Qwaqwa*
- 6.2 *Kopo ya thuso ya ditjhelete*
7. *Ditaba tse ka kenyelletswang*
8. *Kgetho ya letsatsi la kopano e latelang*
9. *Ho kwalwa*

*K.A. Motseetso (Mongodi)
8 Moshoeshoe Street
Sebokeng
29 Phupu 2021*

Metsotso ya kopano

Pulo le kamohelo

Modulasetulo, Katleho Motaung o ile a bula kopano semolao. O ile a amohela ditho tse teng ka mantswe a mofuthu, mme a di tiisetse hore kopano ena e tla ba ntle, jwaloka mehleng.

Ba teng le ba siyo

Ba teng e ne e le Tlhapi Mphele, Mmamuso Mantja, Mamorema Maleke, Masechaba Tsotetsi, Letsie Mashai, Katleho Tladi le Masabata Polo, mme ho ile ha tsamaiswa pampiri ya ngodiso ya ba teng. Modulasetulo o ile a bolela mabitso a ditho tse siyo, mme mongodi wa kopano a di ngola fatshe.

SESOTHO TOKOMANE YA MEQOQO LE DITEMA TSA BOIQAPELO

Metsotso ya kopano e fetileng

Masabata Polo o ile a bala metsotso ya kopano e fetileng; metsotso ya amohelwa mme modulasetulo a e saena.

Ditaba tse tswang metsotsong

Modulasetulo o ile a tlaleha hore taba ya ho ya kadima dibuka tsa pale ya Sesotho PL sekolong se mabapi e ile ya nyopa, mme taba ena e lokela ho tadingwa botjha.

Ditaba tse ntjha

Tokisetso ya ho ya Qwaqwa

Mofetsi Tsotetsi o ile a nehelana ka tlaleho mabapi le ditokisetso tseo a seng a di entse tsa leeto la ho ya Qwaqwa. Sebaka se se se beheleditswe, mme le dipalangwang di se di lefelleltswe.

Kopo ya thuso ya ditjhelete

Ka kopo ya thuso ya ditjhelete, modulasetulo o boletse hore lebenkele la Bafokeng Bassar ke lona feela le dumetseng hore le tla thusa ka tjhelete e kopilweng. Lekgotla le tla lokela ho sekaseka tsela eo tjhelete e tla eketswa ka yona.

Ditaba tse ka kenyelletswang

Ha ho a ka ha ba le ditaba tse ding tse ka thoko.

Kgetho ya letsatsi la kopano e latelang

Kopano e hlahlamang e tla ba ka la 10 Phato 2021, ka hora ya 15h00 motsheare wa mantsiboya.

Ho kwalwa

Modulasetulo o ile a leboha ditho ka ho ba teng kopanong, a etsa thapelo mme kopano ya kwalwa ka hora ya 16h00.

Mosebetsi wa 2:

O mongodi wa mokgatlo wa batjha motseng/kerekeng, mme le ne le tshwere kopano bekeng e fetileng. Ngola metsotso ya kopano eo ho lekola tsebo le bophihlelo ba hao ba mofuta ona wa tema ya kgokahano.

Ela hloko: Mosebetsi ona o molemo haholo bakeng sa boitokisetso ba hao ba ditlhahlobo tsa mariha, tsa boitokisetso le tsa makgaolakang.

4.3 DIATIKELE TSA DIKORANTA LE DIMAKASINE

Sepheo sa atikele ke ho ruta, ho seholla, ho tsebisa babadi, ho hlaba malotsana, jj. Puo ke ya semmuso, mme e phakisa ho toba taba. Mefuta ena ya ditema tsa kgokahano e reretswe ho ya dikoranteng kapa dimakasineng ka sepheo sa ho pepesa taba e itseng hore e phatlalatswe.

Atikele e yang koranteng

Mofuta ona wa atikele o batla o fapana haholo le mefuta e meng e latelang ka sebopeho, selelekela, mmele le qetelo. E bonwa haholo ka sebopeho sena:

- e ba le sehlooho se matla se bileng se hohela mahlo a mmadi, mme se fupere mohopolo wa sehlooho.

SESOTHO TOKOMANE YA MEQOQO LE DITEMA TSA BOIQAPELO

- lebitso la moqolotsi wa ditaba (e leng wena) mmoho le sebaka moo atikele e ngolletsweng teng, hangata di hlahiswa ka mongolo o motenya ka ditlhaku tse kgolo ka hodimo ho seratswana sa pele.
- hangata atikele ya koranta e ka *arolwa ka dikholomo* tse pedi/tharo tse bopilweng ka *diratswana* tse kgutshwane, tse bopilweng ka dipolelo tse ka bang tharo.
- o ka *siya mola* dipakeng tsa diratswana kapa wa qala seratswana se setjha harenzana feela.
- ditaba tsa hao o di hlahisa ka sebopeho sa phiramiti/fanele e shebileng tlase; o hlahisa ditaba le tlhahisoleseding e bohlokwahlokwa pele, ho theoha jwalo ho isa ho e seng bohlokwa hakaalo.
- seratswana se lelekelang ke ditaba tsa atikele tse kgutsufaditsweng; o tsebisa mmadi dintlha tsa bohlokwa, tse kang ho etsahala **eng**, ke **mang**, ho **kae**, **neng**, **hobaneng** le hore tsohle di tla latela **jwang**.
- e be jwale ntlha kapa mohopolo ka mong o namiswa seratswaneng sa ona.
- sehalo sa hao se hlahe eka ha se na tshekamelo ya letho le ho se hlahise maikutlo a hao, leha e le ntho e tsebahalang hore ha ho na tema e ka hloakang tshekamelo. Ha ho le jwalo mmadi o lokela ho ribolla tlasa majwe ho sibolla tshekamelo. Se lokelang ho behwa pepeneng ke **dintlha**, e seng maikutlo.
- diatikele di ngolwa ho hlaha lehlakoreng la **mmuuwa** (*yena* kapa *bona*, *yona*, *tsona*, jj.);
  - maemedi a mmui (*ke* kapa *nna*, *rona*) ha a sebediswe ho hang.
  - tshebediso ya mabitso a batho e eketsa bonnete ba ditaba tseo o ngolang ka tsona.
  - moo batho ba qotswang kapa moo ba nehelanang ka bopaki teng, ho sebediswe *puo ya mmui* le matshwao a di-a-bulwa-di-a-kwalwa. Sena se eketsa thahasello le toboketso ya dintlha/ditaba tseo o buuwang ka tsona. Sebedisa dipolelo tse ho lekgathe la jwale le la nako e fetileng

Mohlala wa atikele e yang koranteng e sehollang tshwaro e mpe ya baqolotsi ba ditaba

BAQOLOTSI BA DITABA BA JESETSWA KGWEBELENG MAHLOMOLA LEFATA MATATIELE 12 Mphalane 2021 <i>Baqolotsi ba bangata Afrika mona ba sebetsa tlasa maemo a boima.</i> Le hoja lefatshe kajeno le keteka letsatsi la tokoloho ya boqolotsi ba ditaba, baqolotsi ba ditaba mona Afrika ha ba na lebaka la ho keteka letsatsi lena le bohlokwahlokwa hakaana. Ba a tlatlaptjwa, ba tujwe, ba sotlwe ka sehloho, ba tshwarwe le ho bolawa moo ba reng ba etsa mosebetsi wa bona.	Le hoja setshwantsho se shebahala se le setle karolong tse kang tsa Afrika e Borwa le e Leboya, basebeletsi ba ditaba ba dikarolong tse Afrika Bohareng le Bophirima ba ntse ba tswela pele ho hlekefetswa. Ha o fihla dinaheng tse kang Sudan, Gambia, Senegal Somalia, Eretria le dinaheng tse ka Afrika Bophirima o fumana mehau feela. Empa ha ho hobe hakaalo, ho ya ka modulasetulo wa Mokgatlo wa Bahlophisi ba Afrika, Mathata Tsedu. “Ee, dinaheng tse ding maemo a mpefetse empa ho na le dinaha tse ding moo maemo a ntseng a ntlafala” ho realo Tsedu.	O bonahala a tshwenngwa ke maemo a ntseng a hlahella dinaheng tse kang Sudan, Somalia, Eritria, Gambia le Senegal, hobane melao ya boqolotsi ba ditaba ya tsona e ntse e tiiswa tlasa taolo ya boqolotsi ba ditaba bo matla. Ngwahola ka la 17 Pudungwana ho tshwerwe baqolotsi ba ditaba ba 70 Khartoum ha ba ne ba ipelaetsa mabapi le melawana eo ya kगतello. <i>[E fetoletswe ho tswa ho City Press ya la 3 Motsheanong 2009]</i>

Ikwetlise: O ka ikwetlisa ka ho ngola atikele e yang dikoranteng kapa dimakasineng e rutang setjhaba ka kotsi ya ho tjha ha matlo, boshodu le botlokotsebe bo etswang sebakeng seo o dulang ho sona

SESOTHO TOKOMANE YA MEQOQO LE DITEMA TSA BOIQAPELO

Diatikele tsa dimakasine

Re se re hlalositse hore sepheo sa atikele ke eng le hore e lebelletswe ho ka phatlalatswa mabapi le taba e itseng e amang setjhaba kapa phedisano. Kaofela ha tsona ditema tsena di ngolwa ka *sepheo* sa:

- ho hlalisa maikutlo a mongodi mabapi le taba e itseng, kapa
- ho behela babadi ka ditaba tsa bohlokwa bodulong, setjhabeng, kapa
- ho botsisisa le ho batla tlhakisetso ka ntho e itseng, kapa
- ho nehelana ka tsebo kapa lesedi le itseng, kapa
- ho tletleba mabapi le ntho e itseng, kapa
- ho araba lengolo le neng le hlalisitswe ke e mong koranteng kapa makasineng.

Hlokomela hore hangata ho bontshwa feela *atikele* le ditaba, e le hore mohlahisi o na le mabitso, motekeno wa mongodi le aterese, empa feela a sa di hlalisa phatlalatsong, mohlomong ka kopo ya mongodi kapa lebaka le itseng la boitshireletsi. O ka hlalise feela lebitso la boikgakanyo. Sheba mohlala o latelang:

Matshwao a sebopeho

- o e ngola ka bokgabane le bokgeleke; ho be le sehlooho se sekgutshwane, se be matla, mme se kgahle mahlo le ho tsosa tjantjello;
- atikele ya hao e arolwa ka *dikholomo* ho etsa hore e balehe habobebe. O hlaliswa ditaba ka sebopeho sa diratswana, ho be le selelekela, kgolo (mmele) le qetelo;
- diratswana e be tse kgutshwane, ka puo e balehang habonolo;
- o tobe taba, e bua le mmadi ka ho otloloha, mme e ame maikutlo a mmadi;
- o hlalise mabitso a batho, dibaka, dinako kapa tlhahisoleseding efe feela e amang atikele;
- jwaloka ka mongodi, o lokela ho hlaliswa ka mehla;
- Sehlooho, sehalo le setaele di itshetleha mofuteng wa atikele, bothong ba ya ngolang mmoho le boamoheding ba ditaba.

Mohlala wa atikele e yang makasineng e hlabang setjhaba malotsana ka phano ya matlo a mmuso:

PHANO YA MATLO E BULA MENYETLA YA MESEBETSI KOETE KOETE QWAQWA 21 Hlakubele 2021 Lefapha la Phano ya Matlo le sebedisana mmoho le diprofense le bomasepala ho aha matlo a mangatangata naheng ena. Lefapha le fihlelletse ho aha le ho aba matlo a fetang 200 000 selemo le selemo. Ho ya ka phatlalatso e entsweng ke ba Phano ya Matlo le Moruo Afrika Borwa dikhampane tsa poraefete di ahile matlo a 20 000 ka selemo sa 2005 ha mmuso ona o ahile matlo a 40 000 ka sona selemo seo.	Matlo a 200 000 a lekanyetswa tjehelete e ka bang dibilione tse R4, 5 ka selemo. Hona ke boikitlaetso bo boholo lehlakoreng la mmuso, mme hona ho matlafatsa batho le moruo wa naha ena. Ha ho eketswa hape ho faneng ka matlo a tjehelete e tlase, kgwebo ya ho aha e entse hore ho be le mesebetsi ya ho aha e 15 000. Mesebetsi e meng hape e 14 000 e ba teng ha ho ntse ho betlwa thepa ya ho aha. Mmuso o matlafaditse batho ba bomme ka ho etsa hore bomme ba nehwe 10% ya ditekanyetso tsa diprojeke tsa ho aha matlo diprofenseng. Dikonteraka tsa diprojeke tseo di etelletswe pele ke basadi.	Ha esale ho tloha ka selemo sa 2000, diprojeke tse 290 ho tse 2 573 di ile tsa abelwa basadi.

SESOTHO TOKOMANE YA MEQOQO LE DITEMA TSA BOIQAPELO

Mosebetsi wa 3:

Sebaka seo le dulang ho sona, matlo/mekhukhu e tjha haholo nakong ya mantsiboya ka mariha. Ngola atikele e yang koranteng/makasineng ho hlaba baahi malotsana ka ho qoba koduwa ena.

Ela hloko: Mosebetsi o molemo haholo bakeng sa boitokisetso ba hao ba ditlhahlobo tsa mariha, tsa boitokisetso le tsa makgaolakgang.

4.4 TSA BOHLOPHISI

Ke tema ya makasine kapa ya koranta eo o e ngolang jwaloka mohlophisi wa koranta kapa wa makasine oo. Mona o nehelana ka tjhebokakaretso ya makasine le diatikele tse hlahellang ho wona, kapa o be le molaetsa oo a batlang ho o fetisetsa ho babadi.

Dintlha tsa bohlokwa

- Ditaba tsa bohlophisi ba koranta kapa makasine di etswa ka ditaba tse etsahetseng tsatsing leo kapa ka nako eo;
- Di ngolwa ke wena jwaloka mohlophisi ka sebele kapa motho e mong eo o mo laetseng ho ngola 'tse Bohlophisi'.
- Temeng ena o bontsha ntlhakemo.
- Ka nako e nngwe tema ena e ema e tiile hodima ntlha e itseng, e bontshang ho hloka botshepehi kapa toka, kapa e sekaseke ketapele ya mmuso kapa ya naha e itseng.

Mohlala wa lengolo la Mohlophisi wa makasine wa Bona

Lengolo le tswang ho Mohlophisi <i>Bophelong ho na le nako tsa mahlonoko, nakong eo batho ba thatafalletsweng ke maemo a bophelo hoo ba lahlehetsweng ke tshupo ya hore maemo ao a renang a tla feta. Setsebi se seng se ne se nepile ha se re "Pheletso ya selemo ha se qetelo, ha se qalo, empa e le kगतelopele ya nako le ho fumana bohlale bohle, boo re itemohelang bona letsatsi ka leng. Ha ho nnete e fetang ena.</i> <i>Selemo sa 2020 se fihlile pheletsong ho le boima, bohloko le mahlomola ka hare ho naha ya Afrika Borwa le malapeng a mangata. E bile selemo se bohloko ka ho fetisisa. Re utlwisitswe bohloko haholo ke ho bona batho ba ngata ba hlokahala ka baka la COVID-19, ba bang ba lahlehelwa ke mesebetsi, jj.</i>	<i>Se re utlwisitseng bohloko ka ho fetisisa ke ho bona bana ba setse ba le bang kaha lefu lena le fietse batho ba baholo malapeng a mangata. Ka mona ho hlahella bobodu bo etswang ke boradipolotiki le bomadipolotiki ho sebedisa tjhelete ya mmuso bohlaswa le ho ikgumisa.</i> <i>Ha re ne re kena sehleleng seo majakane a se bitsang 'Festive season', ho bile bohloko haholo malapeng a mangata kaha malapa a mangata a ne a setse a itlhopere, e le mehau feela.</i> <i>Nna mmoho le moifo wa Bona re itelletse ho le sebelletsa ka botshepehi.</i> <i>Tsietsi</i>

SESOTHO TOKOMANE YA MEQOQO LE DITEMA TSA BOIQAPELO

Mosebetsi wa 4:

O mohlophisi wa koranta ya selehae moo o dulang teng mme o tshwenngwa ke maemo a renang a tlhekefetso ya bana le bomme. Ngola lengolo la bohlophisi leo o tlang ho le romela korateng e le ho seholla ketso ena e soto.

Ela hloko: Mosebetsi ona o molemo haholo bakeng sa boitokisetso ba hao ba ditlhahlobo tsa mariha, tsa boitokisetso le tsa makgaolakgang.

4.5 TOKOMANE YA BOITSEBISO LE DIPHIHLELLO LE LENGOLO LE TSAMAYANG LE YONA

Ena ke tokomane e buang ditaba tsa hao bosiyong ba hao. E o hlalosa le ho nehelana ka tlhahisoleseding ka wena. Ntle le dintlha tsa boitsebiso tsa hao, e bontsha mangolo ao o a fihlelletseng thutong, dikgau tseo o di fumaneng, moo o kileng wa sebeditsa teng, boitemohelo ba hao mesebetsing, tseo o thabelang ho di etsa, mmoho le bao ba ka pakang ka wena.

Ha o etsa kopo ya mosebetsi, o ngola dintlha tse tsamaellanang le tse batlwang phatlalatsong ya sekgeo seo sa mosebetsi. Kahoo, o lokela ho fetofetola tokomane ena ho latela ditlhoko tsa sekgeo seo.

SESOTHO TOKOMANE YA MEQOQO LE DITEMA TSA BOIQAPELO

Mohlala wa tokomane ya Boitsebiso le Diphihlello

BOITSEBISO LE DIPHIHLELLO

TSA

MONYOKOLO TLHABELI ISHMAEL

DINTLHA KA NNA

<i>Sefane</i>	: <i>Monyokolo</i>
<i>Mabitso a qalang</i>	: <i>Tlhabeli Ishmael</i>
<i>Nomoro ya boitsebiso</i>	: <i>751029 0746 084</i>
<i>Letsatsi la Tswalo</i>	: <i>29 Mphalane 1975</i>
<i>Bong</i>	: <i>Ke e motona</i>
<i>Aterese ya lapeng</i>	: <i>8 Bonatla Street</i>
	: <i>Zone 13</i>
	: <i>Sebokeng</i>
	: <i>0907</i>
<i>Mohala (wa lapeng)</i>	: <i>(016) 346 5076</i>
<i>Selefounu</i>	: <i>071 486 9003</i>
<i>Botjhaba</i>	: <i>Mosotho</i>
<i>Boemo lenyalong</i>	: <i>Ke nyetse</i>
<i>Boemo ba bophelo</i>	: <i>Ke phetse hantle haholo</i>
<i>Dipuo tse ding</i>	: <i>Sesotho Puo ya Lapeng, English, Afrikaans (ke tseba ho di bua le ho di ngola)</i>
	: <i>Isizulu, IsiXhosa (ke tseba ho di bua)</i>
<i>Lengolo la ho kganna</i>	: <i>Khoutu ya 08</i>

MANGOLO A THUTO

<i>Sekolo sa ka sa ho qetela</i>	: <i>Esokwazi Secondary, Sebokeng</i>
<i>Sehlopha se hodimodimo se pasitsweng</i>	: <i>Kereiti ya 12</i>
<i>Selemo</i>	: <i>2008</i>
<i>Dithuto tseo ke di pasitseng</i>	: <i>Sesotho PL; Senyesemane PTP; Maths</i>
	: <i>Literacy; Life Orientation; Accounting;</i>
	: <i>Business Studies; Economics</i>

Mangolo a mang le dikgau

<i>Business Economics Award</i>	: <i>Windows 2003 – Microsoft Word: Lilungile Training Opportunities, 2004</i>
	: <i>Kgau ya sekolo bakeng sa mosebetsi o motle ka ho fetisisa, 2006</i>

Boetapele

	: <i>Modulasetulo wa Lekgotlataolo la Baithuti (RCL),</i>
	: <i>Modulasetulo wa batjha - Lutjha Youth Club, 2008</i>

Boithabiso le dithahasello

	: <i>Bolo ya maoto, Rakebi, ho bala, ho boha Thelevishene</i>

Dipaki

1. *Mong. P.K. Kuthamela: Mosuwehlooho, Esokwazi Secondary School*
Nomoro ya mohala: (016) 352 6590, Kapa 071 498 4567
2. *Mong. K.L. Bampanani: Motsamaisi, Sebokeng Community Services* *Nomoro mohala: (016) 154 3355, kapa 073 673 2905*

Services Nomoro ya Mohala: (016) 154 3355, kapa 073 673 2905

3. *Ngk. M. Mahanke: Setho sa PANSALP.*
Nomoro ya Mohala: (016) 315 8843, kapa 073 078 7344

SESOTHO TOKOMANE YA MEQOQO LE DITEMA TSA BOIQAPELO

Hlokomela:

Ha o ngole matshwao a puo Tokomaneng ya Boitsebiso le Boiphihlello, ntle feela le moo ho hlokehang teng, mohl. dikgutsufatsong le dikgutlopeding. Setshwantsho sena se ka hodimo ke mohlala feela wa sebopelo sa Tokomane ya Boitsebiso le Boiphihlello.

LENGOLO LE TSAMAYANG LE TOKOMANE YA BOITSEBISO LE DIPHIHLELLO

Lengolo lena le ngolwa ka mokgwa wa lengolo la semmuso ho araba papatso ya sekgeo sa mosebetsi, mme le omela dintlha feela ka ho taka setshwantsho sa ditokomane tse kenyelletsweng ho matlafatsa/ho tiisa Tokomane ya Boitsebiso le Boiphihlello.

DIKAHARE

Dikahareng tsa mofuta ona wa lengolo, o lokela ho toba taba ka ho otloloha. O lokela ho ithekisa, o itlhalose hore o motho ya jwang, o hlahise diphihlello tsa hao, semelo, maikemisetso, boikitlaetso, tshebedisanommoho le batho ba bang le ho ikobela melao ka mehla. Ditaba tsena tsohle o di hlahisa e le ho fana ka setshwantsho se setle ka wena hore o motho ya loketseng mosebetsi oo ho feta bakopi ba bang. O ngola ka tsela e tla siya mophatlalatsi a se na boikgethelo, ntle le ho nka/hira wena.

Mohlala wa lengolo le tsamayang le tokomane ya boitsebiso le diphihlello

Mookamedi Woolworths Store Ltd P. O. Box 91 Cape Town 9000 Monghadi/Mofumahadi/Mofumahatsana KOPO YA MOSEBETSI WA HO HLWEKISA DIKANTORO. Ke ngola lengolo lena mabapi le phatlalatsi ya sekgeo sa mosebetsi e entsweng Lesedinyaneng la Mail & Guardian ka la 12 Mphalane 2021, e bontshang hore khamphani ya lona e hloka motho ya matjato ebile a nang le boiphihlello. Ke motho ya ratang bohleki, ke ka hoo ke bileng le tjantjello ya ho iketela mosebetsi ona. Ke mafolofolo, ebile ke na le matsoho a matle a ho hlwekisa le ho ka sebetsa tlasa maemo afe kapa afe, ho kenyelletsa le nako e ekeditsweng ya tshebetso. Ke na le bokgoni ba ho ka sebetsa ke le mong kapa ho ka sebetsa le basebetsimmoho ba bang. Ke na le dilemo tse tshelletseng (6) ke sebetsa mosebetsi ona, mme Tokomane ya ka ya Boitsebiso le Boiphihlello e a mpakela ntlheng ena. Ke le tshepisa hore ha le ka nneha monyetla wa ho le sebeletsa, ke tla phahamisetsa boemo ba khamphani ena hodimo ka bohleki. Ke kentse mangolo a latelang ho matlafatsa kopo ya ka: • Khophi ya lengolo la Kereiti ya 12. • Khophi ya bukana ya boitsebiso e nnetefaditsweng. • Setefikeiti sa lekgetho se nnetefaditsweng. Nka thaba haholo ha kopo ya ka e ka ananelwa le ho wela matsohong a mofuthu. Ka boikokobetso _____ (Saena mona) Mofts. A.T. Mampedi	2 Moshoeshoe Street Vanderbijlpark 9506 30 Mphalane 2025

Mosebetsi wa 5:

O bone sekgeo sa mosebetsi se phatlaladitsweng lesedinyaneng la koranta ho thwe ho hlokwa motho ya ka lebelang makoloi lebenkeleng la Pick n Pay. Romela Tokomane ya hao ya Boitsebiso le Diphihlello le lengolo le tsamayang le yona ho iketela mosebetsi oo.

SESOTHO TOKOMANE YA MEQOQO LE DITEMA TSA BOIQAPELO

Ela hloko: Mosebetsi o molemo haholo bakeng sa boitokisetso ba hao ba ditlhalobo tsa mariha, tsa boitokisetso le tsa makgaolakang.

4.6 MOLAETSA WA IMEILI

Molaetsa wa imeili ke tsela e ntjha ya moraorao, e kgemang mmoho le tshebediso ya thekenoloji e sebediswang ka ithanete. Molaetsa ona o ka ngolwa ka dikhomputa kapa diselfounu pakeng tsa mongodi le moamohedi wa ditaba. Sepheo se seholo sa molaetsa wa imeili ke ho fetisa ditaba ka potlako. Imeili e fetotse tsela eo batho ba neng ba ngollana ka yona hobane e potlakisa ho romela molaetsa ka ho boloka nako. Re na le mefuta e mmedi ya diimeili, ya setlwaedi le ya semmuso.

PHAPANO PAKENG YA IMEILI YA SETLWAEDI/SETSWALLE LE YA SEMMUSO

IMEILI YA SETLWAEDI	IMEILI YA SEMMUSO
Mofuta ona wa imeili o itshwana hantle le mofuta wa lengolo la setswalle/setlwaedi.	Mofuta ona wa imeili o itshwana hantle le mofuta wa lengolo la semmuso.
Imeili e na le seboho sa setlwaedi mme e ntse e ngolwa ka diratswana, ditumediso le qetelo.	Imeili e na le seboho sa semmuso mme e ntse e ngolwa ka diratswana, ditumediso, qetelo le tshaeno.
Puo, setaele le registara tse sebediswang mona ke tsa setlwaedi hobane o ngolla motho eo o tsebanang le yena.	Puo, setaele le registara tse sebediswang mona ke tsa semmuso

Matshwao a ikgethang a mofuta ona wa tema

Diaterese:

- Mongodi le mongollwa ba lokela ho ba le diaterese tsa imeili
- Aterese ya imeili ya mongodi o e ngola hodimo sebakeng sa yona, mme o qala ka yona molaetseng oo wa imeili
- Aterese ya imeili ya mongollwa e ba ka tlasana ho ya mongodi ka mantswe a mang e tla ka mora ya mongodi.
- Diaterese tsa batho ba bang ba ka romellwang molaetsa oo, di ba le sebaka sa tsona ka tlasa ya ya romellwang molaetsa. Sebaka seo se hlahiswa ka Cc, mme diaterese tsa imeili tsa batho bao di a hlahella.
- Ho ka boela ha ba le batho ba bang hape ba ka romellwang molaetsa oo empa diaterese tsa diimeile tsa bona di sa hlahelle moo molaetseng, mme sebaka seo se hlahiswa ka Bcc.
- Ka mora sebaka sa diaterese ho ba le sebaka sa ho ngola sehlooho sa molaetsa. Sehlooho sa molaetsa wa imeili se lokela ho ngolwa hantle, se hlake, se utlwisisehe. Iphe nako ya ho ngola sehlooho se utlwalang.
- Ka tlasa sehlooho ho latela sebaka sa ho ngola molaetsa.
- Ditumediso di tla fapana ho ya ka mofuta wa molaetsa o ngolwang. Ditumediso e be tse kgutshwane kaha ho bolokwa nako.

DIKAHARE:

- Dikahare tsa molaetsa wa imeili le tsona di tla fapana ho ya ka mofuta wa dikamano tsa mongodi le mongollwa/bangollwa le mofuta wa molaetsa, wa setswalle kapa wa semmuso. Ditaba e be tse utlwalang tse tobileng, o ntse o hopola palo ya mantswe ya ditema tse telele tsa kgokahano. Ha ho a lebellwa hore o hokele eng kapa eng imeiling ya hao.

SESOTHO TOKOMANE YA MEQOQO LE DITEMA TSA BOIQAPELO

QETELO:

- Le yona e tla fapana ho ya ka hore molaetsa ke wa setswalle kapa ke wa semmuso, mme o ka e ngola e le 'Ka botshepehi', wa hao ka boikokobetso, motswalle wa hao jj.

Sebopeho sa mohlala wa imeili

E tswa ho: nthabiseng79@gmail.com
E ya ho : thabangramosoeu@yahoo.co.za
Cc : matsaur@lantic.co.za , rethabilelekwa89@gmail.com
Bcc : diimeili tsa baamohedi ba bang ba molaetsa ona ha di hlahelle/ha di bonahale
Letsatsi :
Sehlooho: Leeto la Mangaung
Ditumediso: Mohlomphehi
Mmele
Nthabiseng Ramaru ..... (tshaeno) Mongodi 089 6574 400
Dikgokello:
Ela hloko: Palo ya mantswe e etswa ke dikahare tsa molaetsa feela.

Mohlala wa imeili (PL)

E tswa ho: lebewana@gmail.com
E ya ho : nthakwana4@gmail.com
Cc :
Bcc :
Letsatsi :
Sehlooho: Memo mocketjaneng wa phelehetso ya baithuti
Ditumediso: Monghadi/Mofumahadi/Mohlomphehi/Weso/Ngwaneso, jj
<i>Fumana molaetsa wa memo ho tswa sekolong sa Khorong SS. Re o memela mocketjaneng wa ho felehetsa baithuti ba kereiti ya 12 o tla ba ka la 17 Pherekgong 2021.</i>   <i>Qeto ena e susumeditswe ke ho tseba hore o na le mpho ya ho kgona ho kgothatsa baithuti ha e le mona ba lokela ho ya kopana le bophelo bo botjha isao.</i>   <i>Sekolo sa heso se tsebahala ka mabaka a fapaneng. A kenyelletsang ho ipabola ha baithuti dithahlobong tsa makgaolakang selemo le selemo. Le leng la mabaka ke hore o e mong wa baithuti ba neng ba siye setumo sa ho fumana dinaledi feela dithutong tsa hao, dilemong tse 30 tse fetileng. Ke ka hoo re kopang hore o tle ho tla ba tshetlehela puo hore kelello le maikemisetsa a bona di be tjhatsi, mme ba bone tsela boitjhorisong ba bokamoso ba bona. Boikgathatso bona bo hlohlelleditswe ke ho bona hore bongata ba baithuti ba hloka tjantjello ya ho itshematlela le ho ntshetsa dithuto tsa bona pele leha mmuso o na le letlole le shebaneng le ditefello tsa mahala diyunivesithing.</i>   <i>Re le moifo wa sekolo re ka thaba haholo ha o ka ananela kopo ya rona.</i>   <i>Ya ikokobeditseng</i>   <i>Tshepo</i>
Dikgokelo:

SESOTHO TOKOMANE YA MEQOQO LE DITEMA TSA BOIQAPELO

Mohlala wa imeili (PTP)

E tswa ho: thabo@gmail.com
E ya ho : tshepo@gmail.com
Cc :
Bcc :
Letsatsi :
Sehlooho: Sepheho sa tlhodisano tsa mmino Alfred Ndzo
Monghadi/Mofumahadi/Mohlomphehi/Weso/Ngwaneso, jj
Fumana sephetho sa ditlhodisano tsa mmino tseo di neng di tshwaretswe Alfred Nzo ka la 8 Hlakola 2021. Tsohle di tsamaile hantle haholo, hoo re ileng ra fihlella sephetho se neng se sa lebellwa ke ba bangata.
Dihlopheng tse leshome le metso e tshelletseng tse neng di kenetse tlhodisano tse sebeditseng hantle haholo ke tse hlano tse lokelang ho ya emela mmasepala wa rona ditlhodisanong tsa lebatowa isao.
Dihlopha tsena ke tse etelletseng pele ke monghadi Lebelo, mofumahatsana Thekiso, monghadi Tebele, monghadi Mohlomi le mofumahatsana Lebetso.
Dihlopha ke tse latelang, boemong ba bohloko e bile Ditswere tsa Mphaki, boemong ba bone e bile Mahaqasi a Fobane, boemong ba boraro e bile Mabewana a Phamong, boemong ba bobedi e bile Marwana a Tseki ha boemong ba pele e bile hlopha se tummeng haholo sa Ditau tsa Thwahlane.
Ya Mosa Tautona
Ka boikokobetso/Ka botshepehi/ Weno/Motswalle wa hao, jj.
Sediadiane Malekelle

4.7 TSA BOPHELO BA MOFU

Mona o lokela ho ngola nalane ya bophelo ba mofu ho latela ditlha tseo o di fuweng ke ba lelapa la mofu. Mofu a ka se tsohe borokong ba hae bo bohloko a ngole tsa bophelo ba hae, o ngollwa ke motho wa boraro e seng wa pele. Dintlha tse pedi tseo o lokelang ho di qoba, ke tsa hore mofu o hlahetse *sepetlele le ho hlahisa mofu ha o qeta o mmolaye*, o boele o mo phedise hape, mohlala, mofu o hlahetse sepetlele sa Pelo Nomi, a hloka hahala ka la 14 Pherekong 2021. Ha o qeta ebe o re: A qala ka dithuto tsa hae... Lokodisa dintlha tsa mofu ho fihlella a hloka hahala. Dintlha tsa bohloko tse bopang tema ena ya kgokahano ke tsena tse latelang:

Dikahare le sebopelo sa tema ena ke sena:

- Mofu ke mang, ke wa ha mang;
- Tlhaho ya hae: sebaka moo a hlahetseng teng, letsatsi la tswalo le selemo.
- Tsa kgolo ya mofu: dithuto; mosebetsi; lenyalo.
- Tsa lefu la hae: letsatsi le mokgwa oo a hloka hahala ka wona;
- Mabalalo: bao a ba siyang;
- Theneketso ya seboko

SESOTHO TOKOMANE YA MEQOQO LE DITEMA TSA BOIQAPELO

Mohlala wa tsa bophelo ba mofu

Tsa bophelo ba mofu

Mofu Tankiso Polao ke ngwana wa matsibolo baneng ba bahlano ba ntate Phakisi Polao le mme Mosidi Polao. O hlahile ka la 12 Phato 1958, seterekeng sa Makeleketla, polasing e bitswang Sterkfontein.

Mofu o qadile dithuto tsa hae sekolong sa poraemari sa Mohaung hona polasing eo ya Sterkfontein. O ile a fetela sekolong se phahameng sa Senkepeng sa Masheng moo a ileng a phethela lengolo la materiki teng ka selemo sa 1977.

O qadile ho sebetsa khampaning ya Clover e Harrismith ka selemo sa 1978, e le mokganni wa dilori tse kgolo tse tsamaisang dihlahiswa tsa Clover ho tloha Harrismith ho phatlalla le Freisetata ena yohle. O sebeditse moo dilemo tse tharo. Ka selemo sa 1981 a ya sebetsa Koporasing Bloemfontein, e le yena mohlophisi ya ka sehloohong dihlahisweng tse romellwang ka ntle. O sebeditse moo ho fihlela lefu le mo kgaoletsa.

Mofu o ile a kena lenyalong le Disemelo Seohlolo ka selemo sa 1984, mme ba hlohonolofatswa ka bana ba babedi e leng Thakgodi le Pulane. O hlokahalletse kotsing ya koloi ka la 14 Pherekong 2021. O siya mofumahadi wa hae Disemelo le bana ba hae ba babedi le dikgaitsemi tse tharo.

Robala ka kgotso Mosia Motubatsi, motho wa mantsha nthebe di ome!

Ela hloko: Lenanetsamaiso la lepato ha le hlokehe ha ho ngolwa tsa bophelo ba mofu bakeng sa tekanyetso.

Mosebetsi wa 6:

Malomao o hlokahetse mme lelapa le o kopile ho ngola tsa bophelo ba hae. Ngola tsa bophelo ba mofu enwa.

Ela hloko: Mosebetsi o molemo haholo bakeng sa boitokisetso ba hao ba ditlahlobo tsa mariha, tsa boitokisetso le tsa makgaolakang.

4.8 PUISANO

Puisano ke tema e ngolwang ho hlahisa puisano e bileng teng dipakeng tsa batho ba babedi kapa ho feta. Ka nako e nngwe puisano ena e ka ba moqoqo feela e tlwaelehileng pakeng tsa batho ba tshohlang taba e itseng e amang maphelo a bona, ka lehlakoreng le leng e ka ba puisano e hlophisitsweng bakeng sa morero o itseng, mohlala, inthaviu. O e ngole ka tsela ya terama.

Ha o ngola puisano o ele hloko dintlha tsena tse latelang:

- puisano e ngolwa ka mehla e le ho *puo ya mmui*, empa matshwao a *di-a-bulwa-di-a kwalwa* (“...”) ha a sebediswe ntle feela ha o qotsa puo/mantswe a sebui se tummeng;
- lebitso la sebui le ngolwe ka letsohong le letshehadi la leqephe, mme le latelwe ke letshwao la *kgutllopedi* (jk. *Moleboheng*);
- tlhaloso ya tlatsetso (jwalo ka ho terama), e kang ditaello tsa hore ho itseng ho etswa jwang kapa ho buuwa jwang, e ngolwa ka masakaneng;
- polelo e nngwe le e nngwe e lokela ho ba *karabelo* ya polelo e sa tswa buuwa;
- sehalo le puo ya hao ebe tse tla itshetleha kamanong ya dibui/dibapadi tse pedi tse buisanang esita le ho sehlooho hammoho le puisano ka boyona;
- o tlole mola dipakeng tsa sebui ka seng ho etsa hore mosebetsi o balehe habonolo esita le ho ba makgethe.

SESOTHO TOKOMANE YA MEQOQO LE DITEMA TSA BOIQAPELO

Ho na le mehlala e mengatengata ya sebopelo sa puisano eo o ka e fumanang bukeng efe kapa efe ha feela e le ya tshwantshiso kapa terama. E sebedise ho sheba kamoo e radilweng kateng.

Mohlala wa puisano

Ena ke puisano pakeng tsa Tshepo le Seithati bao e leng baithuti ba kereiti ya 11 sekolong sa Sedibeng Sekondari ka Tumahole. Ke hoseng Laboraro bekeng pele sekolo se kena. Baithuti bana ba qoqa ka mokgwa oo ba kenang sekolo kateng ka ho sielana matsatsi.

Tshepo: Dumela kgaitsemi, o ne o ntse o ipatile kae matsatsing ana?

Seithati: Dumela aubuti, ha se tsamaiso ee e monyebe, e bakwang ke Covid-19.

Tshepo: Ao ngwaneso! O bolela tsamaiso efe e monyebe?

Seithati: Ena ya ho tla sekolong habedi bekeng empa mosebetsi wa kereiti ya 11 o le mongata.

Tshepo: Nna ke tshoswa ke ditlhahlobo tsa makgaolakang tswa tswang boemong ba lebatowa.

Seithati: Tshabo ya ka ke boitokisetso ba kereiti ya 12. Eka re tla fihla moo re le tala.

Tshepo: O bolela jwang ngwaneso?

Seithati: Ke hore re tla fihla kereiting eno re sa tsebe letho, bona kamoo re sebeditseng hampe kateng kotareng ena.

Tshepo: Ke ditlhong. Wena o ne o nahana hore tharollo e ka ba efe?

Seithati: Ke nahana hore re qale sehlopha ka WhatsApp.

Tshepo: Ke tharollo e ntle eo, jwale re ka qala neng?

Seithati: Ha re fumane mabitso a baithutimmo ba ka thabelang pono ena.

Tshepo: Ha re qale ka rona pele. Ke tshepa hore mathata a rona a tla fela.

Seithati: Ha re ipetlele tsela e ntle ya ho feta kereiti ena le lengolo la kereiti ya 12 ka dinaledi.

Tshepo: Le dumme! (Tshepe ya sekolo ya lla)

Seithati: Ha re di behe mohatla kgwiti. (Ba arohana).

SESOTHO TOKOMANE YA MEQOQO LE DITEMA TSA BOIQAPELO

Mosebetsi wa 7:

Dipula tsa dikgohola di sentse boholo ba ditsela Porofenseng ya lona mme le hloleha ho ya dikolong. Ngola puisano e pakeng tsa hao le tijhere moo o mo hlalose tsa mabaka a entseng hore o se tle sekolong beke e fetileng kaofela.

Ela hloko: Mosebetsi ona o molemo haholo bakeng sa boitokisetso ba hao ba ditlahlobo tsa mariha, tsa boitokisetso le tsa makgaolakang.

4.9 INTHAVIU E NGOTSWENG

Inthaviu ke tsela e nngwe ya puisano. Re ka hlalosa inthaviu ka ho re ke puisano e ikgethang pakeng tsa batho ba babedi kapa ho feta moo ka sepheo se itseng. E mong (ba bang) o/ ba botsa dipotso tse qophellang mabapi le ntlha tse itseng, e mong a di arabe mme a fane ka tlhahisoleseding. Ka sebopeho se seng sa inthaviu, *sehlopha* sa babotsi se botsa *sehlopha* sa babotswa dipotso.

Inthaviu e etswa ka dipheo tse fapaneng, e ka ba ho etsa diphuputso, ho lekola/ hlahloba, ho batla mosebetsi, ho phahamiswa mosebetsing, ho batla tlhahisoleseding (mohl, ka moento wa Johnson & Johnson wa Covid-19) jj.

Ela hloko tsena tse latelang:

- o botsa dipotso tse qophellang le ho botswa ka bokgeleke, di hlake e le ho fumana dikarabo ka botlalo hodima (di)potso e botsitsweng;
- jwaloka ka ha re entse puisanong e ngolwang, lebitso la sebui le ngolwe ka letsohong le letshehadi la leqephe, le bile le latelwa ke letshwao la *kgutllopedi* (jk. *Teboho*);
- selelekeleng mmotsi o nehelana ka tlhahisoleseding e amanang le sepheo sa inthaviu.
- mmeleng mmotsi o botsa mmotsuwa dipotso tse itshetlehileng sehloohong se itseng mme mmotsuwa o araba dipotso tsena.
- Dipotso di ka nyalana le dikarabo tse hlahisitsweng pejana, mme dikarabo tsohle di tobe dipotso, mme di tshehetswe ka dintlha. O nehelane ka dintlha tse batsi, tse amanang le seo o se botsitsweng;
- Sehloko e be se lokelang kopano ena, mme puo e be ya semmuso. O se ke wa sebedisa *puo ya seterateng* e sebediswang tlasa maemo moo ho iketlilweng.

Mohlala o latelang ke wa inthaviu e ileng ya ba teng pakeng tsa sebakadi sa ditshwantsho tsa thelevishene le sebohodi sa mananeo a thelevishene, Anele Ndoda, le mmabotle wa Afrika Borwa ka selemo sa 2020 e leng, Shudufhadzo Musida:

SESOTHO TOKOMANE YA MEQOQO LE DITEMA TSA BOIQAPELO

Mohlala wa inthaviu

MMABOTLE E MOTJHA WA AFRIKA BORWA KA SELEMO SA 2020

“Ditoro tsa hao di ka phethahala...”

[Lebitso la hae ke Shudufhadzo Musida ya lemo tse 23, mmabotle ya hapileng tlhodisano ya bommabotle mona Afrika Borwa. Sebapadi sa ditshwantsho tsa thelevishene le sebohodi sa thelevishene Anele Mdoda, o ile a ipha nako ho ya buisana le yena, mme o di beha tjena inthaviung ya bona]

Anele O qadile neng ho kenela ditlhodisano tsa bommabotle?

Shudufhadzo Ke qadile ka 2017 ke sa le sekolong.

Anele O susumelleditswe ke eng ho kenela ditlhodisano tsa bommabotle?

Shudufhadzo Ke ile ka kgothalletswa ke tlholo ya Zozi ngwahola.

Anele Ke sefe se etsang hore o dule o ipabola?

Shudufhadzo Ke thapelo, ho ikwetlisa le ho phethela ditaba ka sefutho.

Anele Ke eng eo e neng e o tukisa malakabe kalaneng?

Shudufhadzo Ke boikwetliso, boitshepo le toro ya tlholo.

Anele Ke eng eo o tsohileng o e ratile ka wena kajeno?

Shudufhadzo Ke ratile tlholo, setumo le moqhaka.

Anele O reng ka kolo le ntlo tseo o di hapileng?

Shudufhadzo Jo! sebaka seo e leng sa ka. Tsena ekare ke toro feela.

Anele Na ho na le seo o lakatsang ho se fetola ntlong ee e ntjha?

Shudufhadzo Tjhe, ha ho sekodi. Tsohle tse ka hare, ke tsa maemo.

Anele Maemo a lehodimo a fetohile haholo matatsing ana. Ha o nahana ebe tharollo e ka ba efe ka ho fetofetoha ha maemo ana a lehodimo Afrika Borwa le lefatsheng ka bophara?

Shudufhadzo Baetapele ba lokela ho sebetsa mmoho hobane kopano ke matla.

Anele Ke thuto efe eo o ka e rutang bana ba banana?

Shudufhadzo Ba lokela ho ba le seabo boetapeleng.

Anele Ke leboha kamohelo ya memo.

Shudufhadzo Le nna ke leboha sebaka

[E qotsitswe le ho hlophiswa botjha ho tswa ho You Tube, Pudungwana 2020]

SESOTHO TOKOMANE YA MEQOQO LE DITEMA TSA BOIQAPELO

Mosebetsi wa 8:

O moqolotsi wa ditaba tsa Lesedi FM mme o lokela ho ba le inthaviu le Letona la tsa Bophelo bo Botle, Ngk. Z. Mkhize ka moento wa Covid-19. Bonkgono le bontatemoholo ba kgutliswa ditlilining ba sa hlajwa ente ena. Ngola inthaviu e pakeng tsa hao le Letona moo o mo hlabang malotsana le ho ngongoreha kamoo tshwaro ena e mpe e ba tetebetsang maikutlo kateng.

Ela hloko:

4.10 PUO E NGOLWANG

Puo ke karolo e bohlokwa ya phedisano. O hlokometse hore meketjaneng e fapafapaneng kapa dikopanong ho tla kotjwa kapa ho be le motho ya tla nehelanang ka puo. Ha o fana ka puo, o fana ka yona o mametswe ke sehlopha sa batho/bamamedi ba fapaneng tlasa maemo a itseng. Tataisong ena re tla fana ka mohla wa puo e ngolwang empa o lokela ho tseba dintlha tsa bohlokwa tseo o lokelang ho di sheba ha o ngola.

Dintlha tsa tlhokomediso ha ho ngolwa puo

Pele o qala ho ngola puo o lokela ho ela hloko dintlha tse latelang:

- Ipotse lebaka la hore ke hobaneng o lokela ho nehelana ka puo le hore sepheo sa kopano ke sefe?
- Tseba mofuta wa kopano eo o yang ho bua ho yona hore ke ofe, ebe ke dikapeso tsa baihuti thutong, moketjana wa ho keteka ho pasa dithutong, mokete o itseng wa sekolo, lenyalo, jj.
- Tseba bamamedi ba hao hore e tla be e le bomang, na ke batjha, banyalani, bahwebi, batswadi, jj.
- Sheba hore o tla nehelana ka puo ka tsela efe, na ke ka tsela e bonolo, ka ho tshehisa, ka puo ya semmuso, jwalo-jwalo.
- E tla be e le nako efe eo o tlang ho bua ka yona, na ke hoseng, motshehare, mantsiboya, bosiu, jj.

Ha o se o fumane dikarabo tsa dipotso tse ka hodimo, hlophisa puo ya hao ka tsela e latelang:

- Pulo ya hao e be polelo kapa polediso ya bohlale, e matla e tla hohela le ho qhahamisa ditsebe tsa bamamedi. E ka nna ya ba motlae kapa qotso e tla hokahana le puo ya hao.
- Hlophisa le ho hlahlamisa dintlha tsa hao ka boqhetseke hore puo e phalle.
- Sebedisa dipolelo tse kgutshwane mme o nne o tswake ka mehlala le dipolediso tsa bonono tse sa tlwaelehang ho natefisa puo.
- Puo ya hao e be le phallo – ho be le qaleho e hlakileng, mmele wa dintlha tse momahaneng, le qetelo e mathemalodi.
- Bua dintlha tsa nnete, tse sa tswakwang ka leshano.

SESOTHO TOKOMANE YA MEQOQO LE DITEMA TSA BOIQAPELO

Mohlala wa puo ya mohla letsatsi la tswalo

Dumelang bomme le bontate hammoho le bohle ba teng ho ya ka maemo le ditulo tsa lona. Motsamaisa wa mosebetsi ke a leboha.

Ke thabo le tlotla e kgolo ho nna ho ka fuwa monyetla wa ho beha mantswenyana a se makae ka ausi Dimakatso. Ha ke tsebe hore ke qale kae ka pabala ena, seilatsatsi sa nnete.

Ke dilemo tse 20 jwale ke tsebana le Maki. Re sebeditse mmoho makaleng a fapaneng a thuto le phatlalatsong. Maki o mofuthu, o lerato, o mokokotlo o sephara, ke motho wa batho, jj. Tshebetsong ya rona, ha ho na bothata boo bo neng bo le ka hodimo ho matla a hae. Ka mehla ha re isa mathata a rona ho yena, o ne a re eletse le ho re thusa ho re rarollela ona. Ausi, o se ke wa fotoha mme ke kopa hore o fetisetse kgodiso e ntle eo batswadi ba hao ba o hodisitseng ka yona baneng ba hao. Dilemo tse mashome a mahlano ha se thaka ya motho. O bile le diphephetso empa ha di a o fetola. Pele ya pele maradi wa Taung. O se dumelle maemo a mosebetsi, tjhelete kapa motho ho o fetola. Re unne tse molemo feela ho wena

E re ke emiseng mona hobane nka se qete ho bua ka ausi Maki.

Ntate Modimo a o etse hantle le ka ho loka.

Ke a leboha

Mosebetsi wa 9:

Ngola puo eo o tlang ho nehelana ka yona mohla mokete wa ditumediso tsa baithuti ba kereiti ya 12 sekolong sa lona.

Ela hloko: Mosebetsi ona o molemo haholo bakeng sa boitokisetso ba hao ba ditlhahlobo tsa mariha, tsa boitokisetso le tsa makgaolakang.

4.11 TEKOLOKAKARETISO

Ke mofuta wa tema moo molekodi a hlahisang *maikutlo* a hae ka sengolwa, mosebetsi wa bonono, lebenkele leo ho jelwang ho lona, konsarete, filimi, jj.

Ha o ngola mofuta ona wa tema o lokela ho tadima **dintlha tsena tse latelang tsa sebopeho:**

- e ngole ho hlaha *ntlhakemong ya hao (molekodi/mongodi)* ka ho sebedisa maemedi a motho wa pele kapa a mmui (a kang 'ke le nna');
- o lokela ho hlahisa mahlakore ka bobedi, *tse ntle le tse mpe* ka tseo o ngolang ka tsona;
- o sebedisa dipolelo tse ho *lekgathe lejwale, makgethi* le mantswa a utullang *puo ya maikutlo* ka tshwanelo ka sepheo sa ho hlahisa *mehopolo le maikutlo* a hao jwaloka molekodi (mongodi). Sehala se ka sebediswa bakeng sa ho beha leseding le ho thabisa baamohedi ba ditaba;
- o lokela ho tshhetsa ntlhakemo ya hao o itshetlehile ka dintlha kapa mehlodi e itseng e tshepahalang;
- o ka nna wa hlahiswa maikutlo mabapi le dintlha tsa setekgeniki tse jwalo ka ho kganya ha mabone le modumo;
- pheletsong, o hlahise maikutlo a ahlolang hodima seo o ngotseng ka sona, mme le dikgothaleto (ditshisinyo) di ka kenyelletswa.

SESOTHO TOKOMANE YA MEQOQO LE DITEMA TSA BOIQAPELO

Ho na le mefuta e mmalwa ya tekolokakaretso, e kenyeletsa dibaka tsa ho jela, dibuka, difilimi, dikonsarete, dikoduwa, jj. Ha re shebe dikeletso tse mmalwa ho ka ipeha hantle sekaleng sa mofuta ona wa tema.

Tekolokakaretso ya dibaka tsa ho jela

Mongodi/molekodi wa tekolokakaretso ya sebaka sa ho jela o lebeletse hore o nehelane ka mohopolo wa hao ka sebaka seo. Molekodi (Mongodi) wa sebaka sa ho jela hangata e ka ba sephehi se hlwahlwa kapa setsebi sa dijo. O ka *rorisa/thoholetsa* kapa a *seholle* sebaka seo.

- Sebopeho sa **tekolokakaretso ya dibaka tsa ho jela** e ka kenyelletsa tsena tse latelang:
- Selelekela, moo o hlaisang tekolokakaretso moo o tlang ho tsepamisa maikutlo a hao teng. –
  - Selelekela e be se sekgutshwane haholo.
  - O fane ka mabitsa a batho ba atisang ho etela sebakeng sena, kapa bao sebaka sena se tobileng ho ba sebeletsa ka bobatsi (mohlala e ka toba batho bohle kapa morabe o itseng, jj)
  - O hlalose bonono le bokgabo ba sebaka sena; mona o kenyelletse tjhebahalo kapa popeho ya tulo, tjhebahalo ya tikoloho eo sebaka sena se leng ho yona, sebaka sa ho emisa makoloi le tshireletso;
  - O fane ka tlhaloso e phethahetseng ya mefuta ya dijo – dijo tsa tsatsi ka leng, boleng ba dijo le tefello ya tsona;
  - Ka kakaretso, molekodi (mongodi) o tadima *dintlha ka mahlakore a fapaneng* ho taka setshwantsho se hlakileng sa *sebaka sena sa ho jela*.

Setshwantsho sa sebopeho sa sebaka sa ho jela.

Lebitso la lebenkele:

Aterese:

Maemo a tshireletso: Ho na le sebaka se sireletsehileng sa makoloi, mmoho le bahlokomedi ba makoloi. Ntlokgolo ya sepolesa e teng pela lebenkele.

Tikoloho: Moaho ke o motle o kgabileng tikolohong e maphodi pela letamo.

Dijo: Ke tse dutlisang mathe, tse reng ntje! O tla sitwa ho itshwara; ha eba o rata dijo tse hlabosang.

Menu wa dijo o eme tjena:

Mantaha: Kgoho e hlabosehang, mmoho le meroho le reisi. Disalate di pedi;

Labobedi: Tlhapi le mefuta e meng e tswang ka metsing ka ho fapana ha yona;

Laboraro: Sepeshela ke sa nyakafatane, potele; dipabi, jj.

Labohlano: O ja pesonama (borae) e monate, kamoo o ka iketsetsang yona kateng;

Moqebelo le Sontaha: Kgetho ke e batsi, o ikgethela kamoo o ratang kateng.

Matsatsi le dinako tsa tshebetso

Dinako tsa pulo:

SESOTHO TOKOMANE YA MEQOQO LE DITEMA TSA BOIQAPELO

Mantaha ho isa ho Moqebelo: 08:00 – 20:00

Sontaha: 08:00 – 15:00

Mekgwa ya kgokahano

O ka kenya otoro ka mohala ka ho letsetsa 016 547 2596 kapa ka imeili ho makgetloane.koete@gmail.com

Tekolokakaretso ya difilimi kapa dipapadi tsa kalaneng

Sepheo ka kgutsufatso ena ke ho beha babadi leseding ka filimi kapa dipapadi tsa kalaneng tseo e leng hona di kena setjhabeng. Ho ka hlahiswa tsena tse latelang ha ho ngolwa tekolokakaretso:

- o ka *rorisa* le ho *seholla* tekolokakaretsong e le nngwe;
- o hlakisa tseo o di boneng ka tshwanelo, mme o totobatse mehopolo ya hao;
- mehopolo yohle e lokela ho tshehetswa.

Tekolokakaretso ya buka

Sepheo sa tekolokakaretso ya buka ke ho nehelana ka tlhahisoleseding ka buka e badilweng le ho tsosa thahasello ya babadi mabapi le yona. Tekolokakaretso ya buka e lokela ho hlahisa tse latelang:

- o lekola ka bokgutswane *moralo, tikoloho le baphetwa/dibapadi*, empa o se ye lolololo kapa o beha ditaba ka tsela e hlakileng haholo;
- tekolokakaretsong, o na le kgetho ya ho ka nka ntlhakemo e itseng mme o hlahise mehopolo wa hao mabapi le ntlhakemo eo ya hao;
- babadi ba tla etsa qeto ya ho e bala kapa ho se e bale ba itshetlehile ka nehelano ya hao ka buka eo.

Sebopeliso

nehelano e ngolwa e itshetlehile ntlhakemong/maikutlong a molekodi/mongodi wa tekolokakaretso;

- Jwaloka molekodi/mongodi o hlahisa mahlakore ka bobedi, tse ntle le tse mpe tsa tseo o ngolang ka sona;
- hangata ho sebediswa dipolelo tse ho lekgathe lekwale, makgethi le mantswe a utullang;
- puo ya maikutlo ka tshwanelo ka sepheo sa ho hlahisa mehopolo le maikutlo a ya ngolang;
- sehalo ebe se behang leseding le ho thabisa baamohedi ba ditaba;
- o lokela ho tshehetsa ntlhakemo/maikutlo a hao o itshetlehile ka dintlha kapa mehlodi e itseng e tshepahalang;
- ho ka nna ha hlahiswa maikutlo mabapi le ntlha tsa setekgeniki;
- pheletsong o hlahisa maikutlo a ahlolang hodima seo o ngolang ka sona le ho kenyeletsa dikgothaletso.

Mohlala wa tekolokakaretso ya konsarete ya sebini sa mmimo wa sedumedi

Konsarete ya mmimo wa Sedumedi: Joyous Celebration 23.

Sebaka: Bloemfontein, Mabaleng a Dipontsho

Mohla: 22 Hlakola 2019

Nako: hora ya 20h00 - 02h00

Bahlophisi: Moruti Mthunzi, Moruti Hlongwane le Ntate Mkhize

Batshehetsi: MTN le Translux

Molekodi wa tekolokakaretso: Masabata Polo

SESOTHO TOKOMANE YA MEQOQO LE DITEMA TSA BOIQAPELO

Joyous ke sehlopha se tummeng Afrika Borwa le dinaheng tse ka ka ntle. Se thehilwe ka selemo sa 1996 ke ntate Lindelani Mkhize, moruti Mthunzi Namba le moruti Jabulani Hlongwane. Se fa batjha monyetla wa ho hodisa talente ya bona mminong wa Sedumedi. Ba kgonne ho hatisa Joyous 21 Amerika kerekeng ya moruti TD Jakes, The Potters House.

Sebaka se ne se bolokehile hobane balebedi ba makoloi ba ne ba bonahala hohle moo makoloi a neng a pakile teng. Ke bone dikgalala tse kang Zakes Bantweni le ba bang. Ka hare mmohi o ne a hohelwa ke mabone a mebalabala kalaneng mme a ikgetha jwaloka Jerusalema e hlalotswang Bebeleng.

Hang ha Joyous e palama kalaneng, modumo le lehlaso di bile bohale hoo babohi ba ileng ba ema ka maoto kaofela. E binne hamonate bosiuung boo ho fihla ka hora ya 02h00 ka meso. Ho bile le tshubuhlellano e mpe haholo nakong eo konsarete e tswang. Tshubuhlellano ena e bakilwe ke makoloi a ileng a thulana ka baka la ho tatela ho tswa.

Nna ke thabetse tsohle tseo ke di boneng ka tsatsi la konsarete ntle le tshubuhlellano e thunthedseng konsarete ena qetellong. Nka phehisa ka hore nakong e tlang ho fumanwe sebaka se nang le diheke tse nne ho qoba tshubuhlellano.

[Tema ya boiqapelo]

Mosebetsi wa 10:

Ngola Tekolokakaretso ka mofuta ofe kapa ofe ho tswa mefuteng e ka hodimo ho lekola boiphihlello le tsebo ya hao.

Ela hloko: Mosebetsi ona o molemo haholo bakeng sa boitokisetso ba hao ba ditlhahlobo tsa mariha, tsa boitokisetso le tsa makgaolakgang.

4.12 RAPOROTO (TLALEHO)

Raporoto e ngolwa kamora diphuputso tse ileng tsa etswa, kapa ha ho tlalehwa ka ketsahalo e itseng e ileng ya bonwa ka mahlo, k.h.r. o le paki ya se ileng sa etsahala, mohlala, ntlo ha e tjha, makoloi a thulana, moithuti a lemala sekolong, jj. Maemo a bophelo ao ho tlalehwang ka wona ke a batsi haholo. Raporoto e lokela ho ba kgutshwane, empa e fupare dintlha kaofela. Hlahisa dintlha tsa bohlokwa feela. Sehalo e be se loketseng bongodi ba semmuso.

Ho ka latelwa mehato ena e mehlano:

- Etsa diphuputso ka botlalo tsa taba eo o shebaneng le yona;
- Bokelletsa tlhahisoleseding;
- Manolla le ho sekaseka tlhahisoleseding eo o e bokelleditseng;
- Etsa ditlhahiso le ditshisinyo;
- Kgwaritsa le ho ngola raporoto ka botlalo.

Sebopelo sa Raporoto (Tlaleho)

Dihloohwana tse ka sebediswang ho ngola raporoto e ka ba tsena tse latelang:

- Motho kapa batho bao raporoto e lebisitsweng ho bona;
- Sehlooho sa Raporoto;
- Ditaba kapa dintlha tseo ho tlalehwang mabapi le tsona (Thomo);
- Mokgwa wa tshebetso;

SESOTHO TOKOMANE YA MEQOQO LE DITEMA TSA BOIQAPELO

- Diphumano
- Diqeto;
- Ditlhaliso/ Ditshisinyo;
- Mohla le tshaeno/sikeneitjhara.

Mohlala wa Raporoto e entsweng kamora diphuputso

Ntlo ya Mong. Sekerekere e atereseng ya 45 Phindile street, Palmietfontein e rekiswa Fantising ka baka la ho se lefelle nako e telele. Banka ya ABSA e o kgethile, wena le e mong ho ya lekola maemo a ntlo ena mme o nehelane ka tlaleho/ raporoto ka diphuputso tsa lona.

Tlaleho/Raporoto ka maemo a ntlo ya ha Sekerekere, 45 Phindile street, Palmietfontein

1. Raporoto e lebisitswe ho : *Lekgotla la Tsamaiso, ABSA Bank. Ntlokologo*
2. Sehlooho sa phuputso : *Maemo a ntlo ya ha Sekerekere, 45 Phindile street, Palmietfontein*
3. Ditaba tseo ho tlalehwang ka tsona (Thomo):
Lekgotla la tsamaiso la banka ya ABSA le kopile mofuputsi ho ya lekola le ho tlaleha ka tjhehahalo, maemo a tlhweko le ditlhokeho bakeng sa ntlafatso tsa ntlo e atereseng e boletsweng ka hodimo.
4. Mokgwa wa tshebetso
  - 4.1 *Bafuputsi, e leng Benghadi RA Mofokeng le LO Ntaramane, tlasa boetapele ba Mong.M Mofokeng ba ile ba ya lekola ntlo ena mohla la 15 Mmesa 2008.*
  - 4.2 *Mokgwa wa tshebetso:*
  - 4.3 *Bafuputsi ba ile ba etela ntlo ka sego ho lekola maemo a yona. Batho ba dulang haufi le mono ba ile ba botswa dipotso di se kae malebana le ntlo ena. Bafuputsi ba ile ba nna ba ngola dinoutso ka tekolo ya bona le ka dikarabo tseo ba neng ba di fumana.*
  - 4.4 Diphumano:
    - *Lemati la ka pele le tswelang ka ntle le ne le le ditshila, galase ya lona e tshwatlehile;*
    - *Moaho ohle o ne o le ditshila ka ntle le ka hare, o le mengwapongwapo;*
    - *Mabota ka hare ho ntlo a ne a na le mapatso a mabe haholo;*
    - *Bongata ba diphaepe di phanyehile, mme dikgwerekgwere ha di tsamaye hantle;*
    - *Siling ya ntlo boholo e wetse;*
    - *Lebota la fense ho potoloha jarete le ne le wele ka mahlakoreng a mabedi.*
  - 4.5 Diqeto: *Ntlo e senyehile haholoholo, boholo ba yona e lokela ho lokiswa le ho ntjhafatswa. Tlaleho e tla ngolwa ke moetapele wa lekgotlana le fuputsang.*
  - 4.6 Ditlhaliso/ ditshisinyo
    - *Ho lokela ho kenngwe lemati le letjha le ka pele;*
    - *Mapatso a maboteng a lokela ho lokiswa, mme ntlo e polaseterwa le ho pentwa botjha ka ntle le ka hare;*
    - *Diphaepe tse senyehileng di ntshuwe mme ho kenngwe tse ntjha;*
    - *Ho kenngwe siling e ntjha tlong kaofela;*
    - *Lebota lohle ho potoloha jarete le tshwanetse ho lokiswa*

*Tshaeno ya motlalehi: _____ Lebitso ka botlalo: Mong. M. Mofokeng
Mohla la: 29 Mmesa 2008.*

SESOTHO TOKOMANE YA MEQOQO LE DITEMA TSA BOIQAPELO

Mohlala wa Raporoto e tlalehang ka kotsi

Raporoto e tlalehang kotsi e ka tla ka sebopelo se bonojana mme tlhahisoleseding e ka kenyelletsa e latelang:

Mohlala wa tlhahisoleseding e lokelang ho kenngwa tlalehong ya kotsi:

SEKOLO SE SEHOLO SA THUTO-LORE	
<i>Mohala: (016) 451 4121</i> <i>Fekese: (016) 985 4331</i>	P.O.BOX 235 SHARPEVILLE
TLALEHO YA KOTSI	
<i>Sefane sa ya tswileng kotsi .....</i>	
<i>Lebitso la ya tswileng kotsi .....</i>	
<i>Mohla la kotsi: ..... Nako: .....</i>	
<i>Tlhaloso ya kotsi:.....</i>	
<i>Dikgato tse nkuweng kamora kotsi: .....</i>	
<i>(Di)Paki:.....</i>	
<i>Pehelo e ngotswe ke: .....</i>	
<i>Maemo mosebetsing: .....</i>	
<i>Motekeno: ..... Mohla la: .....</i>	

Mosebetsi wa 11:

Maemo a thuto sekolong sa lona a mabe mme le ile la ipopa jwaloka baithuti ho tshohla maemo ana. O kopilwe ke moifo wa baithuti ho ngolla mosuwelohloho tlaleho/raporoto ka maemo ana. Ngola Tlaleho/raporoto ka maemo a mabe ao le ithutelang ka tlase ho ona sekolong sa lona.

Ela hloko: Mosebetsi ona o molemo haholo bakeng sa boitokisetso ba hao ba ditlhalobo tsa mariha, tsa boitokisetso le tsa makgaolakang.

SESOTHO TOKOMANE YA MEQOQO LE DITEMA TSA BOIQAPELO

RUBURIKI YA HO LEKANYETSA TEMA YA KGOKAHANO – SESOTHO PL [MATSHWAO A 25]

Makgetha a ho lekanyetsa	Phihlelo e babatsehang	Phihlelo e supang bokgoni	Phihlelo e mahareng	Phihlelo ya motheo feela	Phihlelo e haellang
13–15 10–12 7–9 4–6 0–3	13–15 10–12 7–9 4–6 0–3	13–15 10–12 7–9 4–6 0–3	13–15 10–12 7–9 4–6 0–3	13–15 10–12 7–9 4–6 0–3	13–15 10–12 7–9 4–6 0–3
DIKAHARE, MORALO LE SEBOPEHO (Nehelano le mehopolo) Ho rala, ho hlophisa mehopolo. Kelohloko ya maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo MATSHWAO A 15	-Nehelano e babatsehang ya sehlooho e supang bokgoni bo ikgethang -Mehopolo e matla e sutsitseng -Tsebo e batsi ya makgetha a mofuta ona wa tema -Nehelano ha e kgere e tsepame sehloohong -Mehopolo le dikahare ke tse momahaneng, tse hlalositsweng ka botebo, mme dintlha di tshehetsa sehlooho -Dintlha tsohle di tshehetsa sehlooho, mme di hlalositswe ka botebo -Sebopeho ke se nepahetseng	-Nehelano e ntle haholo e bontshang tsebo e ntle ya makgetha a mofuta ona wa tema -Nehelano ha e kgere e tsepame sehloohong -Mehopolo le dikahare ke tse momahaneng, tse hlalositsweng ka botebo, mme dintlha di tshehetsa sehlooho -Sebopeho ke se loketseng se nang le diphoso tse mmalwa	-Nehelano e lekaneng e bontshang tsebo ya makgetha a mofuta ona wa tema -Nehelano e na le tsepamo e itseng feela sehloohong mme ho na le ho kgera ho itseng -Mehopolo le dikahare di na le momahano e amohelhang -Ke dintlha tse itseng feela tse tshehetsang sehlooho -Ka kakaretso sebopeho ke se loketseng empa se nang le diphoso tse itseng	-Nehelano ya motheo e bontshang tsebo ya makgetha a itseng feela a mofuta ona wa tema -Nehelano ha e a tsepama sehloohong ka ho phethahala mme e a kgera -Mehopolo le dikahare ha se ka mehla di momahaneng -Sehlooho se tshehetswa ke dintlha tse itseng feela -Sebopeho se fofo feela, mme se na le bohlotso bo boholo	-Nehelano e totobatsa kgaello ya tsebo ya makgetha a mofuta ona wa tema -Moelelo o nyotobetswa ke ho kgera ho hoholo -Mehopolo le dikahare ha di na momahano -Ke dintlha tse mmalwa haholo tse tshehetsang sehlooho -Ha ho na boiteko bo entsweng ho sebedisa sebopeho se nepahetseng
PUO, SETAELE LE	9–10	7–8	5–6	3–4	0–2

SESOTHO TOKOMANE YA MEQOQO LE DITEMA TSA BOIQAPELO

TOKISO YA DIPHOSO Sehalo rejistara, setaele, maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo. Tshebediso ya puo, tlwaelo ya tshebediso ya puo, kgetho ya mantswe, matshwao a puo le mopeleto MATSHWAO A 10	-Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe di loketse maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo ka tsela e babatsehang -Tshebediso ya puo e nepahetse ebile e bopehile hantle haholo -Nehelano ha e na diphoso	-Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe di loketse maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo hantle -Ka kakaretso tshebediso ya puo ke e nepahetseng e bileng e bopehile hantle -Tshebediso ya tlotlontswe e ntle haholo -Nehelano boholo ha e na diphoso	-Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe di loketse maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo -Nehelano e na le diphoso tse itseng tsa tshebediso ya puo -Tshebediso ya tlotlontswe ke e lekaneng -Diphoso ha se tse nyotobetsang moelelo	-Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe ha di loketse maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo hanyane -Tshebediso ya puo e fosahetse ebile e tletse diphoso tse ngata -Tshebediso e seng kae ya tlotlontswe -Moelelo o nyotobeditswe	-Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe ha di dumellane le maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo -Nehelano e tletse diphoso e dubakane -Tlotlontswe ha e dumellane le maemo -Moelelo o nyotobeditswe haholo

SESOTHO TOKOMANE YA MEQOQO LE DITEMA TSA BOIQAPELO

KAROLO YA B: RUBURIKI YA HO LEKANYETSA TEMA YA KGOKAHANO E TELELE - (MATSHWAO A 30)

SESOTHO PTP (FAL) SLKT

Makgetha a ho lekanyetsa	Phihlelo e babatsehang	Phihlelo e supang bokgoni	Phihlelo e mahareng	Phihlelo ya motheo feela	Phihlelo e haellang
DIKAHARE, MORALO LE SEBOPEHO	15–18	11–14	8–10	5–7	0–4
-Nehelano le mehopolo; -Tlhophiso ya mehopolo; -Sepheo, baamohedi ba ditaba, makgetha a tema le maemo.	-Nehelano e babatsehang e supang bokgoni bo ikgethang; -Mehopolo e matla, e butswitseng; -Tsebo e batsi ya makgetha a mofuta ona wa tema; -Mosebetsi ha o kgere, o tsepame; -Mehopolo le dikahare ke tse momahaneng; -Dintlha tsohle di tshehetsa sehlooho, mme di hlalositse ka tsela e babatsehang; -Sebopeho ke se nepahetseng.	-Nehelano e ntle haholo, e bontshang tsebo e ntle ya makgetha a mofuta ona wa tema; -Mosebetsi ha o kgere, o tsepame; -Mehopolo le dikahare ke tse momahaneng, tse hlalositse ka tsela e supang bokgoni, mme di tshehetsa sehlooho; -Sebopeho ke se loketseng se nang le diphoso tse mmalwa.	-Nehelano e lekaneng e bontshang tsebo ya makgetha a mofuta ona wa tema; -Mosebetsi ha o a tsepama ka ho phethahala – ho na le ho kgera ho itseng; -Mehopolo le dikahare di na le momahano e mahareng; -Ke dintlha tse itseng feela tse tshehetsang sehlooho; -Sebopeho ke se loketseng ka kakaretso empa se nang le diphoso.	-Nehelano ya motheo e bontshang tsebo ya makgetha a itseng feela a mofuta ona wa tema; -Mosebetsi o na le tsepamo e itseng empa o a kgera; -Ha se ka dinako tsohle mehopolo le dikahare di momahaneng. - Sehlooho se tshehetswa ke dintlha tse mmalwa; -Sebopeho se fofo feela, mme se na le bohlotso bo boholo. -Kgaello e matla ya tse itseng tsa bohlokwa.	-Nehelano e totobatsa kgaello ya tsebo ya makgetha a mofuta ona wa tema; -Moelelo o nyotobetswa ke ho kgera ho hoholo; -Mehopolo le dikahare ha di na momahano; -Ke dintlha tse mmalwa haholo tse tshehetsang sehlooho; -Ha ho boiteko ba ho sebedisa melao ya sebopeho.
MATSHWAO A: 18	10–12	8–9	6–7	4–5	0–3

SESOTHO TOKOMANE YA MEQOQO LE DITEMA TSA BOIQAPELO

PUO, SETAELE LE HO HLAOLA DIPHOSO -Sehalo, rejistara, setaele, maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo; - Tshebediso ya puo, tlwaelo ya tshebediso ya puo, kgetho ya mantswae, matshwao a ho bala le mopeleto. MATSHWAO A: 12	-Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe di loketse maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo ka ho fetisisa ka tsela e babatsehang. -Tshebediso ya puo e nepahetse ebile e bopehile hantle; -Mosebetsi ha o na diphoso.	-Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe di loketse maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo ka tsela e bontshang bokgoni bo boholo. -Tshebediso ya puo e nepahetse ka kakaretso ebile e bopehile hantle; -Tshebediso ya tlotlontswe e ntle haholo; -Mosebetsi boholo ha o na diphoso.	-Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe di loketse maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo ka tsela e mahareng -Mosebetsi o na le diphoso tse itseng tsa tshebediso ya puo; -Tshebediso ya tlotlontswe ke e lekaneng; -Diphoso ha se tse nyotobetsang moelelo.	-Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe di lokela maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo hanyane; -Tshebediso ya puo e fosahetse ebile e tletse diphoso tse ngata; -Tlotlontswe e haellang; -Moelelo o nyotobetse.	-Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe ha di dumellane le maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo; -Mosebetsi o tletse diphoso, o dubakane; -Tlotlontswe ha e dumellane le sepheo; -Moelelo o nyotobetse haholo.
MATSHWAO	25–30	19–23	14–17	9–12	0–7

SESOTHO TOKOMANE YA MEQOQO LE DITEMA TSA BOIQAPELO

Matshwao a ka sebediswang bakeng sa ho tshwaya:

Makgetha a Tekanyetso	Matshwao	Senotlolo
Dikahare/Moralo/Sebopeloh (60%) Puo/Setaele/Ho hlaola diphoso (40%)	18 12	DMS = PST =
Matshwao ohle	30	

KAROLO YA C (SESOTHO PTP LE SESOTHO PTB)

5. DITEMA TSA KGOKAHANO TSE KGUTSHWANYANE

Ena ke mefuta ya ditema tseo o lokelang ho di ngola ka mehla mesebetsing ya ditlhakiso, mesebetsing ya semmuso le ditlhahlobong.

Hara ditema tse hlahiswang karolong ena ya pampiri, re ka hlahisa mehlala ena e latelang:

5.1 PAPTISO

Mofuta ona wa tema o reretswe ho phatlalatsa sehlahiswa se itseng. Ka mehla, sehlahiswa se bapatswang se reretswe bareki ba itseng, bao wena o leng moithuti o lokelang ho fumana hore ke bafe.

Matshwao a ikgethang a papatso

Phatlalatso ya sehlahiswa e etswa ka tsela ya ho sebedisa puo e susumetsang. Papatso e atlehileng ke e sebedisang mawa a kang, *boiqapelo*, *phephetso maikutlong*, le *ho nahaneng* dintlha tsa nnete kapa mehopollo. Maikutlo le boinahanelo ke tsona tse hlahellang ka mahetla dipapatsong.

Ithute dintlha tsena tse latelang tsa bohlokwa ha o ngola papatso:

- o lokela ho qholotsa thahasello, ho hlohlelletsa le ho susumetsa moreki;
- o lokela ho hlalosa le ho tsebahatsa sehlahiswa ka tsela e thabisang le ya boiqapelo;
- o kgodise moreki hore a ke ke a phela ntle le sehlahiswa seo;
- o tobe batho kapa karolo e itseng ya setjhaba e jwaloka bana, batjha, malapa, bommamalapa kapa borakgwebo;
- o nehelane ka tlhahisoleseding, mohlomong e ka pakwang ka dipalopalo, tsela eo moreki a ka buisanang le beng ba sehlahiswa, tefello ya sona le dibaka tseo se ka fumanehang ho tsona.

Mawa a ho bapatsa

- Tshebediso ya dithekeniki tse kang dikgohedi tsa pono, dihlooho tse hohelang mahlo, ditshwantsho, dikhathunu, diphousetara, ditema tse tshwantshisitsweng ka bonono, ho kenyelletsa le tshebediso ya mefuta ya mengolo e fapaneng, boholo le mebala,
- Tshebediso ya mawa a puo: ho sebedisa makgethi, mahlalosi, papadi e etswang ka mantswe, poeletsamodumo/alethereishene, asonense, pheteletso, mabotsi, mapetjo, dipolelwana tse hohelang, jj;
- E qholotse maikutlo le ditakatso tsa moreki, a bone ho le molemong wa hae hore a reke sebakatswa seo;
- E arabe le ho nehelana ka ditharollo tsa bohle; e fe bareki boitshepo, le bophelo bo botle le maikutlo a polokeho mmoho le a ho fumana boleng bakeng sa tjelete ya hae;
- E nehelana ka dipalopalo ho nnetefatsa tseo e di bolelang le ho nehelana ka tshepo ho bohle;
- E nehe moreki maikutlo a thabo, pososelo e supang hore moreki o thabetse sehlahiswa seo;
- Dikgohedi tsa medumo di ka sebediswa haeba papatso e buuwa ka molomo.

Mohlala wa Papatso

TSA'MO REKA OMO! TSA'MO REKA OMO

OMO, mmampodi wa sebele, kakapa hara disepa tsa lerole tse hlatswang

Na o kgathatsehile ka matheba ane a manganga diaparong tsa hao?

Tharollo ke ena: OMO! Ke seinodi sa sebele!

O inela feela, ebe o a inola!

E kae tshila, a kae matheba? Oai, tjhoba le letse phoka!

*Mangolo ke a thibang letsatsi ao re a fumanang ho bomme ba pakang mohlolo o
etswang ke OMO. Inwese ka nkgo le wena, itekele feela.*

OMO ke motswalle wa sebele wa bommamalapa, mme e theko e tlasetsase

Na o batla boleng bakeng sa tjhelete ya hao? Tsa'mo reka mmampodi

OMO, OMO, OMO!

Mosebetsi wa 12:

O sa tswa iqalla kgwebo ya ho ntsha meqomo ya matlakala malapeng a baahi ba motse wa heno. Ngola papatso e hohelang le ho kgothalletsa baahi ho sebedisa ditshebeletso tsa kgwebong ya hao. Bolelele ba mantswe a papatso ya hao e be 80-100 Puong Ya Tlatsetso Ya Pele (PTP) kapa 60-80 Puong Ya Tlatsetso Ya Bobedi (PTB).

Ela hloko: Mosebetsi ona o molemo haholo bakeng sa boitokisetso ba hao ba ditlhahlobo tsa mariha, tsa boitokisetso le tsa makgaolakang.

5.2 PAMPITSHANA YA TLHAHISOLESERING

Ena ke pampitshana tse fanang ka tlhahisolesering e tsebisang ka ho hong, e kgothalletsang kapa e rutang, e malebana le sehlahiswa kapa ditshebeletso tse itseng tse fumanehang setjhabeng. Sehlahiswa sena se reretswe bareki kapa batho ba itseng, bao wena o leng moithuti o lokelang ho ba fumana hore ke bafe.

Matshwao a ikgethang a pampitshana ya tlhahisolesering

- Tlhahisolesering e hlophisitswe ka dihlooho le dihloohwana.
- Diratswana di be kgutshwane hore moelelo o tle o hlake.
- Dipolelo di kgutshwane, mme di toba taba.
- Tlhahisolesering e atisa ho ba le ditshwantsho.
- Ho ka sebediswa puo ya sethekeniki ha ho hlokeha.
- Sehalo: tlhahisolesering ke e fanang ka dintlha, mme sehalo se sebediswang ke se susumetsang kapa se hohelang. Haeba sepheo sa pampitshana e le ho kgothalletsa mmadi ho reka se itseng, ho tla sebediswa sehalo se susumetsang.

Mohlala wa dipampitshana tsa tlhahisoleseding

Chief Somanje – Nkgekge ya Mankgonthe!

Ngaka e so kang e hlolwa hohang! Ke setsebi, sekopanyamalapa!

- *Na lapa la hao le a qhaleha? Le hloka ho phekolwa? – tlo o fumane thuso ho le lokisa.*
- *Jo nnaa!! Ke dilemo o fereha, o ntse o hanwa le kajeno? Thuso ha e hole le wena. Difaha tsa mahlohonolo ke mantletsentletse. Senyama ke ntho ya maobane!*
- *Oli ya mahlohonolo (Sendawana) e tla o etsetsa mehlolo! O tla ba milionere ka motsotswana feela!*
- *Ba reng batho? Ba re o na le sesila? Ba shanotse; pota le kwano thaka mphato re se lahlele hole matjoing kwana!!*

Ke phekola le mahloko a mangatangata a kang:

- *Sethwathwa*
- *Bonyopa*
- *Letswejane*
- *Motsekelo*

le a mang a mangata.

Ke phephetha ntho tsa bosiu. Ke lokolla batshwaruwa ditlamong!

Nkgekge Somanje o fumanwa PE.

Iteanye le nkgekge Somanje mona: 076 5976 860 ka dihora tsohle.

Mosebetsi wa 13:

Kgaitsemi ya hao e qetileng dithuto tsa yona yunivesithing, e butse setsha sa ho ruta baithuti ba Kereiti ya 12 thuto ya Sesotho le ya Mahlale. Ngola pamphitshana ya tlhahisoleseding e tsebisang setjhaba ka ditshebeletso tseo kgaitsemi ya hao e nehelanang ka tsona. Bolelele ba mantswe a pampitshana ya tlhahisoleseding ya hao e be 80-100 Puong ya Tlatsetso Ya Pele (PTP) kapa 60-80 Puong ya Tlatsetso Ya Bobedi (PTB).

Ela hloko: Mosebetsi ona o molemo haholo bakeng sa boitokisetso ba hao ba ditlahlobo tsa mariha, tsa boitokisetso le tsa makgaolakgang.

5.3 PHOUSERARA

Phousetara ke mofuta o mong wa tema e bapatsang sehlahiswa/ketsahalo/tshebeletso e itseng. Ka phousetara ho ka phatlalatswa ketsahalo e itseng kapa ha tsebahatswa thekiso ya ho hong ho itseng. E behwa hangata mebileng e meholo kapa ditsing tse kgolo tsa mabenkele ka sepheo sa ho lemosa setjhaba ka ditshebeletso tseo tse phatlaladitsweng.

Matshwao a ikgethang a phousetara:

- O lokela ho sebedisa leqephe le leholo le batalletseng;
- Sehlooho se hlahiswa ka ho totobala, ka ditlhaku tse kgolo;
- Ditaba le tsona o di ngola ka mongolo o moholo o hohelang;
- O ka sebedisa le ditshwantsho ha o rata ho etsa jwalo, mme tsona e be tsa botaki ba boemo bo hodimo;
- Dintlha kaofela tsa tlhahisoleseding di hlahiswa ka tsela e utlwisisehang hantle;
- Mohla, nako le sebaka seo ketsahalo e tla tshwarelwa ho sona (moo ho hlokehang) di hlahiswe ka botlalo.

Mohlala wa phousetara

KONSARETE YA MMINO WA JAZZ YA MAEMO A HODIMODIMO

Post Office, Sunday World, MTN, KAYA FM, City of Sedibeng le Lefapha la Bonono le Setso di hlophisitse Festivale ya jazz ya Naha, sepheo e le ho hlokomedisa setjhaba ka bohloko ba COVID 19. Ditlhophiso di eme tjena:

Tulo : HOLONG YA SETJHABA, SEBOKENG

Mohla la : MOQEBELO WA 12 TSHITWE 2021

Nako : 12H00 – 19H00

Ho kena : R100.00 FEELA!

Dibini ke tse ngatangata tse tummeng tse akgang

boDon Laka, Jimmy Dludlu, Mafikizolo le ba bang.

TLONG KA BONGATA RE TLO ITHABISANG

MMINO, MMINO, MMINO KE MANTLETSENTLETSE!!

Mosebetsi wa 14:

Sehlopha seo o se ratang haholo sa papadi ya kalaneng, se tlo bapala e nngwe ya dibuka tse balwang Kereiting ya 12 selemong sena. Ngola phousetara eo ka yona o tsebisang baithuti ba motse wa heno mmoho le setjhaba ka kakaretso ka papadi eo ya kalaneng. Bolelele ba mantswe a phousetara ya hao e be 80 - 100 Puong ya Tlatsetso ya Pele (PTP) kapa 60-80 Puong ya Tlatsetso ya Bobedi (PTB).

Ela hloko: Mosebetsi ona o molemo haholo bakeng sa boitokisetso ba hao ba ditlahlobo tsa mariha, tsa boitokisetso le tsa makgaolakang.

5.4 DITSHUPISO LE DITAELO

Ditshupiso

Re sebedisa **ditaelo** ho laela motho ka seo a lokelang ho se etsa, mohlala, ho sala o hlokometse lapa leno bosiyong ba batswadi ba hao, ho pheha sejo se itseng, jj. Hape o ka fa motho ditaelo tsa hore ntho e itseng e etswa jwang (jk. ho etsa kopi ya teye, ho baka kuku, ho baka bohobe jj.).

Re tla buisana ka dintlha tsena ka bobedi, empa hlokomela hore pampiring ya tlhahlobo di botswa di arohane. Re a **supisa** (ditshupiso) ha re hlalosea motho hore a ka fihla jwang sebakeng seo a yang ho sona a sa se tsebe. Re a laela ha re batla ho laela motho hore ntho e itseng e etswa jwang.

Matshwao a ikgethang a ditshupiso:

- Ditaelo le ditshupiso di sebedisa sekaotaelo temekisong ya tumelo haholo;
- Ka bobedi di lokodiswa ka ho hlahlamana le ka kutlwahalo. Diketsahalo e ba tse momahaneng, tse bopang kgwele.
- Ditshupisong, o bua ka lehlakore le itseng, mohlala. thinyetsa ka tsohong le letona, le le tshohadi; tsamaya o lebile pele, jj.
- Lekanya bolelele ba tsela eo motho a lokelang ho e tsamaya ka nako tsohle, mohlala, o tla tsamaya dikilometara tse pedi, ebe o bona .... (lebenkele, kereke, jj). Ho ka thusa haholo ho bua ka matshwao a kang meaho, diroboto, jj.
- Hape lekanya hore o tla tshela diterata tse kae pele a kena ho seo a yang ho sona. Dipolelo tse latelang di ka o thusa haholo ha o supisa motho tsela: *o feta; o hahamala jwalo ..; o iphaphathe ka lehlakore la ...; haufi le ...; ka morao/ pele ho ...;*
- O sebedise puo e hlakileng, e otlohlileng le e utlwisisehang ha bobebe e lokela ho sebediswa, mme sehalo ke se tsamaellanang le mofuta wa tema e ngolwang.
- Ho sebediswa lehokedi la motho wa bobedi, kaha ke yena ya laelwang kapa ya supiswang.

Mohlala wa ditshupiso

Ha o theoha Seteisheneng sa Mlamlankunzi, mme o hlwella ditepisi ho tswa ka hara seteishene, o tsholele seterateng se bitswang Tsabatsaba. Thinyetsa ka tsohong le letona, mme o lopalle jwalo o ya pele. O tla feta holo ya motse ka letsohong le letona, mme o fete le diterata tse pedi tse kenang ka tsohong le letshehadi. Kena seterateng sa boraro se bitswang Molefe. Hang feela ha o hlahella seterateng seo, o tla bona khontheinara ya CELL C e tshela. Leba khontheinang eo, mme haufi le yona ho na le seterata se kenang ka tsohong le letona.

O tla tsamaya jwalo o iphaphathile ka seterata seo bolelele ba dimitara tse ka etsang mashome a mararo, mme ka tsohong le letshehadi o tla feta lebenkele la dijo la NANDOS. O tla bona moo matlo a qalang teng ka tsohong le letona. Bala ntlo tse tharo, mme o kene ntlong ya bone. Ke hona lapeng moo.

Mohlala wa ditaelo

Ke matsatsi a phomolo ya Keresemese, mme moahisane wa heno o etetse lewatlang. O o kopile ho sala o hlokometse ntlo ya hae. Moahisane eo wa heno o o ngolletse ditaelo

Tsatsi le leng le le leng ka hora ya bosupa o kgantshe mabone a ntlo. Ha o kena feela ka phaposing ya ho phomola ho na le polaka ya lebone kamora kgaretene. Dipolaka tsa mabone a ka dikamoreng tsona, di leboteng la kgang pela mamati a dikamore. Polaka ya khitjheneng yona e pela lemati le tswelang ka ntle. Se lebale ho kwala difensetere le dikgaretene kaofela hang ha ho ba lefifi. Bula TV jwaloka ha eka ho na le batho ntlong.

Ka hora ya leshome pele o ya **ho** robala, kgutlela hape ka ntlong ho ya tima mabone. Se lebale ho tima thelevishene. Siya feela lebone le kgantshitseng jarete, leo o tla le tima hoseng pele o ya sekolong. Etsa **tsena** tsatsi le leng le le leng ho fihla ke kgutla, teboho e tla ba e ntle haholo!

tsena.

Mohlala wa ditaelo tsa ho etsa bohobe

Risepe ya bohobe ba maebekwane

Disebediswa

250 ml phofo ya bohobe/ folouro

60 ml tomoso

10 ml letswai

60 ml tswekere

1/ L ya metsi a fofo

Mokgwa wa ho etsa/ ditaelo

1. Etsa motswako ka ho kopanya dihlahiswa tse ommeng tsohle (phofo, tomoso, letswai le tswekere) sekotlolong sa boholo bo ka nkang dilitara tse 4 tsa metsi.
2. Etsa sekotjana mahareng e be o tshela metsi hanyane hanyane. Kopanya motswako le metsi, mme o di dubelle mmoho. Kopanya ho fihlella letsoho le sa mamarelwe ke hlama.
3. Kwahela hlama, o e emele dihora tse pedi ho re e kokomohle. Ha hlama e se e kokomohile hantle, e kenye ka sejaneng se tshasitsweng ka mafura hore bohobe bo tle bo se ke ba kgomarela sejaneng.
4. Bedisa metsi o kenye sejana se tshetsweng hlama ka pitseng ya metsi a belang.
5. Pheha ka mollo o seng mongata haholo. Bedisa bohobe nako ya hora tse pedi.
6. Tshola bohobe. Bohobe bo ka nna ba jewa bo tjhesa kapa bo bata.

Mosebetsi wa 15:

Ditshupiso

Motswalle wa hao o o etetse, mme o fihlile boemelong ba ditekesi motseng wa heno. Ka bomadimabe ha a tsebe lapeng heno hobane o qala ho o tihakela. Mo ngolle, mme o mo fe ditshupiso tsa ho fihla lapeng heno. Bolelele ba tema ya hao e be ba mantswe a 80 – 100 bakeng sa Sesotho PTP (PTP) kapa mantswe a 60 – 80 bakeng sa Sesotho PTB.

Kapa

Ditaelo

Motswalle wa hao o kopilwe moketeng wa lenyalo la moahisane wa hae hore a phehe setjhu sa nama ya kgomo hobane o tsejwa ka ho pheha masutsa. Ngolla motswalle wa hao ditaelo tsa ho pheha setjhu seo. Bolelele ba tema ya hao e be ba mantswe a 80 – 100 bakeng sa Sesotho PTP (PTP) kapa mantswe a 60 – 180 bakeng sa Sesotho PTB

Ela hloko: Mosebetsi ona o molemo haholo bakeng sa boitokisetso ba hao ba ditlhahlobo tsa mariha, tsa boitokisetso le tsa makgaolakgang.

5.5 DIKARETE TSA MEMO

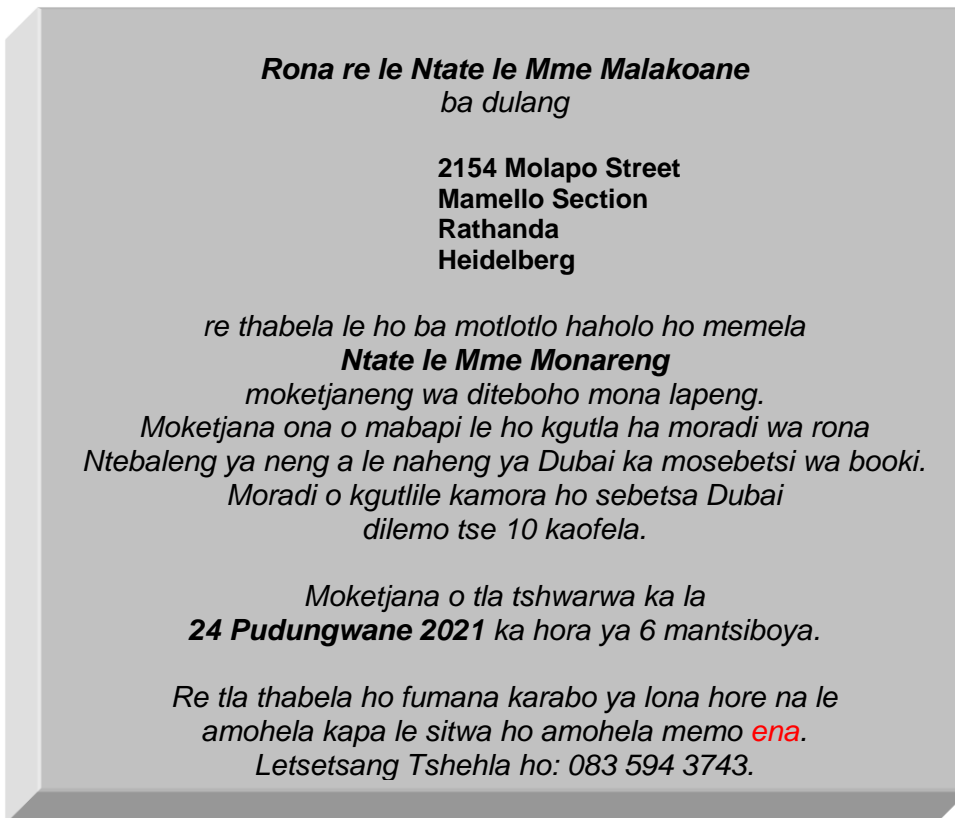
Tsena ke ditema tse kgutshwanyane tse fetisang molaetsa o itseng. Melaetsa e ka fapana ho ya ka sepheo seo karete e ngolwang ka sona.

Matshwao a ikgethang a dikarete

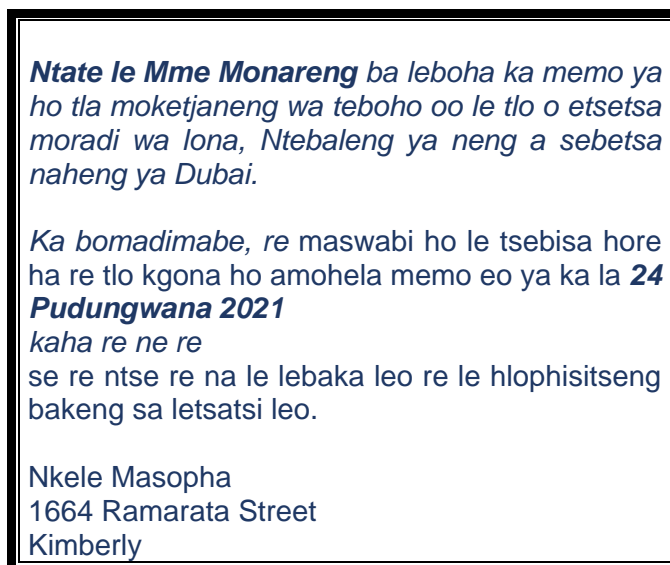
- karete ha e na sebaka se sekaalo sa ho ngolla;
- o lokela ho totobatsa letsatsi, nako le sebaka;
- o hlahiswe ditaba tse loketseng ka bokgutshwane;
- o ka sebedisa puo e batlang e arohile dikoto; dipolelwana le dipolelo tse sa fellang hantle empa molaetsa o utlwahala;
- sehalo se laolwa ke mofuta wa karete (ya memo, ya matshediso, ya kamohelo ya memo, ya ho se amohele memo);
- mongolo o sebediswe ka tsela e kgabisang karete; jwaloka ho sebedisa mongolo o tshekaletseng; dipolelo tse kgutshwanyane le tse telele; motswako wa mongolo o moholo le o monyenyanane; sebaka moo mongolo o behwang teng, jj;
- jwaloka ditemeng tse ding tse kgabiswang, le karetemeng ya memo ho sebediswa mekgabo ya botaki le bonono.

Mohlala wa dikarete

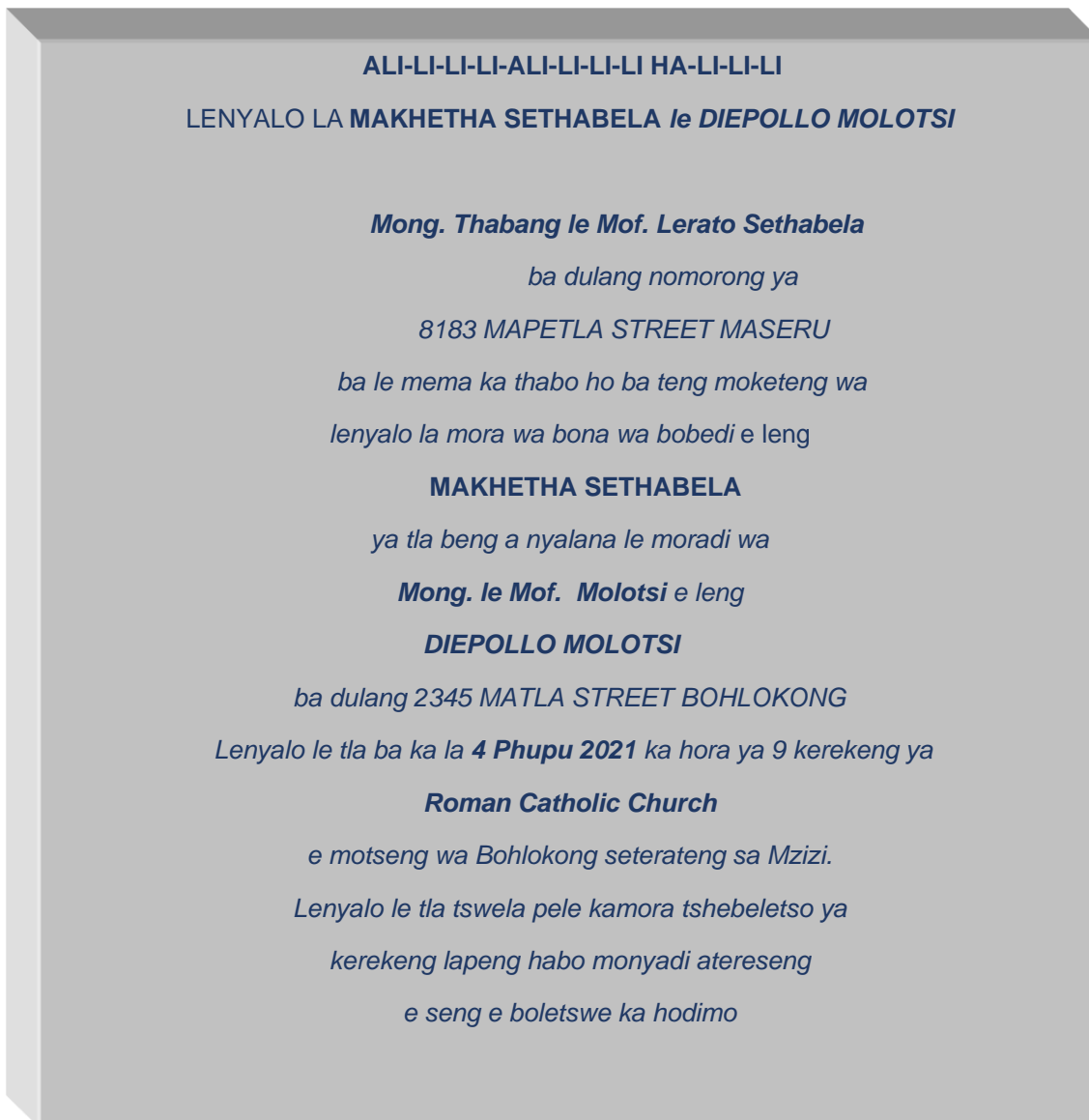
Karete ya memo

Karete ya ho se amohele memo

Karete ya memo ya lenyalo

Mosebetsi wa 16:

Karete ya memo ya moketjana

O sa tswa amohela lengolo la hao la Kereiti ya 12. Batswadi ba hao ba ikemiseditse ho o etsetsa mokete wa ho keteka sephetho seo sa hao. Ngola karete ya memo moo o memelang metswalle ya hao moketjaneng ona. Bolelele ba tema ya hao e be ba mantswe a 80 – 100 bakeng sa Sesotho PTP (PTP) kapa mantswe a 60 – 800 bakeng sa Sesotho PTB (PTB)

Kapa

Karabo ya karete ya memo

Motswalle wa hao o tlo keteka letsatsi la hae la tswalo ka la 16 Tshitwe 2021. O o memme ho tla ithabisa le yena letsatsing leo empa ka bomadimabe o hloleha ho amohela memo eo. Ngola karete eo ho yona o hlalolang hore o hloleha ho amohela memo eo. Bolelele ba tema ya hao e be ba mantswe a 80 – 100 bakeng sa Sesotho PTP (PTP) kapa mantswe a 60 – 80 bakeng sa Sesotho PTB (PTB)

Kapa

Karete ya memo ya lenyalo

Ngwaneno o a nyalwa ka la 12 Loetse 2021. O o kopile ho ngola karete ya memo ya lenyalo la hae. Ngola karete ya memo moo o memelang motswala wa hao moketeng oo. Bolelele ba tema ya hao e be ba mantswe a 80 – 100 bakeng sa Sesotho PTP (PTP) kapa mantswe a 60 – 80 bakeng sa Sesotho PTB.

Ela hloko: Mosebetsi ona o molemo haholo bakeng sa boitokisetso ba hao ba ditlhahlobo tsa mariha, tsa boitokisetso le tsa makgaolakang.

5.6 HO NGOLA BUKATSATSI (DAYARI)

Dayari ke bukana e kang khalendara eo ho yona o ngolang diketsahalo tsa tsatsi le leng le leng. Hangata e ngolwa e le tleleho/rekoto ya hao ya diketsahalo, ka hoo e ngolwa e le mothong wa pele. Hopola ho ngola letsatsi la mohla o rekotang/tlelehang diketsahalo dayaring. Sebedisa puo e bonolo feela ya ka mehla. Sehalo ke se tsamaellanang le diketsahalo tse ngolwang.

Mohlala wa ho ngola bukatsatsi (dayaring)

BUKATSATSI/DAYARI YA THANDI SITHEBE
TLHAKUBELE 2021
Mantaha, 15 Tlhakubele 2021
<i>Ke tsohile ke kgathetse haholo kamora leeto le lelelele la ho ya Thekong mafelong a beke. Ke batlile ke lofa sekolong, empa ka iqeka hobane kajeno re tswela pele ho ngola tlhahlobo ya kotara ya 1.</i>
Labobedi, 16 Tlhakubele 2021
<i>Kajeno re ngotse dipampiri tse pedi, Life Sciences hoseng le Sesotho PL Pampiri ya 3. Kgele, Pampiri ya Life Science e ne e le motabolahlooho empa ya Sesotho, e ne e ngoleha leha le yona e ne e ntse e na le diphephetso tsa yona.</i>
Laboraro, 17 Tlhakubele 2021
<i>Kajeno re phethetse tlhahlobo ka English FAL Pampiri ya 1 le Geography Pampiri ya 1 le 2. Ebile le dikolo di a kwalwa; ke thabo feela ho rona kaofela. Ke fihlile hae e sa le motsheare mme ka hlwekisa ntlo yohle.</i>

Hopola ho ngola bolelele bo batlehang ha o ngola dayaring. Boleleleng bono ho balwa feela dikahare (diketsahalo tsa letsatsi), e seng mohla le kgwedi.

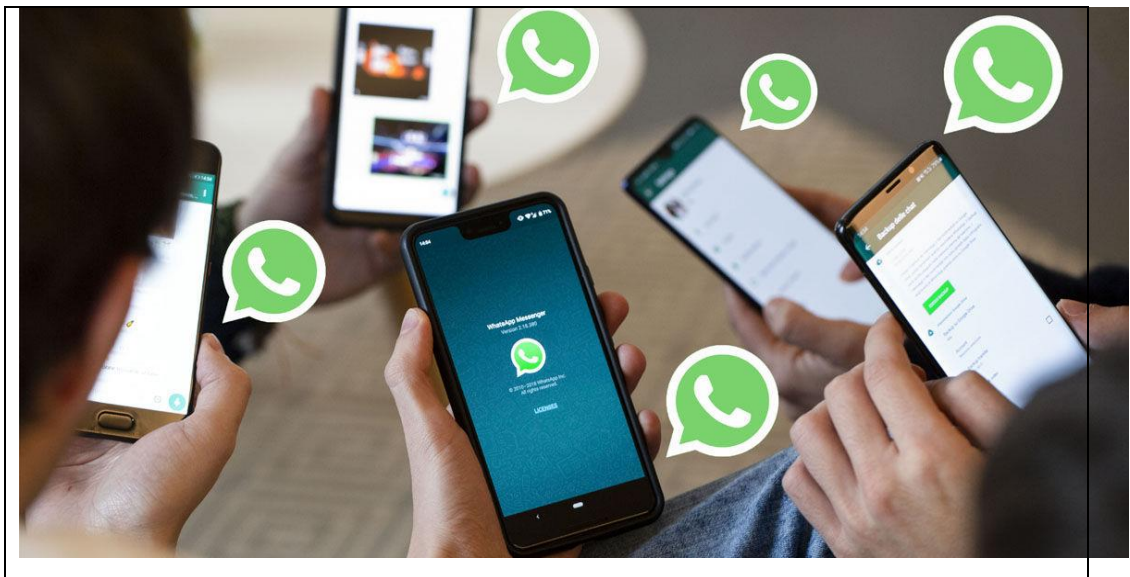
Mosebetsi wa 17:

O ne o etetse ha malomao. O dutse matsatsi a mahlano kaofela moo. Ngola bukatsatsi ya matsatsi ao a mahlano ao o a dutseng ha malomao. Bolelele ba tema ya hao e be ba mantswe a 80 – 100 bakeng sa Sesotho PTP (PTP) kapa mantswe a 60 – 80 bakeng sa Sesotho PTB.

Ela hloko: Mosebetsi ona o molemo haholo bakeng sa boitokisetso ba hao ba ditlhahlobo tsa mariha, tsa boitokisetso le tsa makgaolakang.

5.7 WhatsApp

Tshebeletso ya WhatsApp le yona jwaloka tse ding tse kang SMS le Feisbuku, e sebedisetswa ho romela kapa ho amohela melaetsa. Ka hoo he, ho a utlwahala hore le yona e sebetsa diselefounung le marangrang a mang a dikgokahano. WhatsApp e o dumella ho romella melaetsa e ngotsweng, e buuwang, ya vidiyo, jj. Tshebeletso tsena tsohle di etsahala ha feela o na le kgokahano ya Waefae kapa o na le data. WhatsApp e na le basebedise ba fetang dibilione tse 2. E tumme haholo hara metswalle le ba leloko ba dulang dinaheng le dibakeng tse fapaneng. Malapa le metswalle ba hokahana habonolo ka WhatsApp. Mehlang ena ya kajeno tshebediso ya WhatsApp e se e fumaneha le maemong a mosebetsi. Dibakeng tse ngata tsa tshebetso ho se ho buisanwa le basebetsi ka yona. Difeme le dikhampane tse ngata di se di bile di na le melawana e entsweng malebana le tshebediso ya yona mosebetsing.

Setumo se phatlalletseng sa WhatsApp se bakwa ke ho fumaneha ha yona habonolo, tshebediso ya phapanyetsano le dipolatelyo tse ding le matshwao a yona a bonolo a bileng a hlakile ho ka sebediswa. Ho ka utlwisisa setumo sa WhatsApp, o hloka ho tseba hore ke yona ya pele ya ho fana ka ditshebeletso tsa mahala ka tshebediso ya inthanete. Ka hoo, jwalo ka ditshebeletso tse ding, o hloka waefae le data ho romela le ho amohela melaetsa ya mefutafuta.

Ha jwale, WhatsApp e ananelwa ke batho ba fetang dibilione tse 2 hobane e matlafatsa dikamano dipakeng tsa batho ba phelang dibakeng le dinaheng tse fapaneng lefatsheng lohle. Ntle le ho romela kapa ho amohela melaetsa e ngotsweng, o ka letsetsa motho mme la bua le tadimane sefahleho le sefahleho hona moo selefounung, o ka hokela batho ba mmalwa la bua le le sehlotshwana. Mokgweng ona wa ho bua le le sehlopha sa batho, WhatsApp e o dumella ho bua le batho ba robedi e mong le e mong a sebedisa selefounu ya hae. O ka boela wa rekota/hatisa molaetsa wa hao o tla mamelwa ke eo o mo romellang wona. WhatsApp e sebedisa tsela e sireletsehileng ya ho romela le ho amohela melaetsa. Sena se bolela hore melaetsa e romelwa le ho amohelwa feela ke batho ba buisanang moo marangrang. O ka romella dividiyo, ditshwantsho le diGIF ntle le ho ngongoreha hore ditshwantsho tsa hao di ka hana ho buleha e leng se ka nnang sa etsahala ho SMS.

Sebopeho sa WhatsApp

Ha o romella molaetsa, dintlha tsena tse latelang di a hlaha:

- Lebitso kapa nomoro ya moamohedi wa molaetsa, le hlaha hodimodimo molaetseng oo.
- Letsatsi leo molaetsa o romelwang ka lona.
- Sebaka sa ho ngola molaetsa..
- Letshwao la ho hokela setshwantsho/senepe/tokomane eo o e romellang le molaetsa oo.
- Letshwao le tobetswang ha ho romelwa molaetsa.

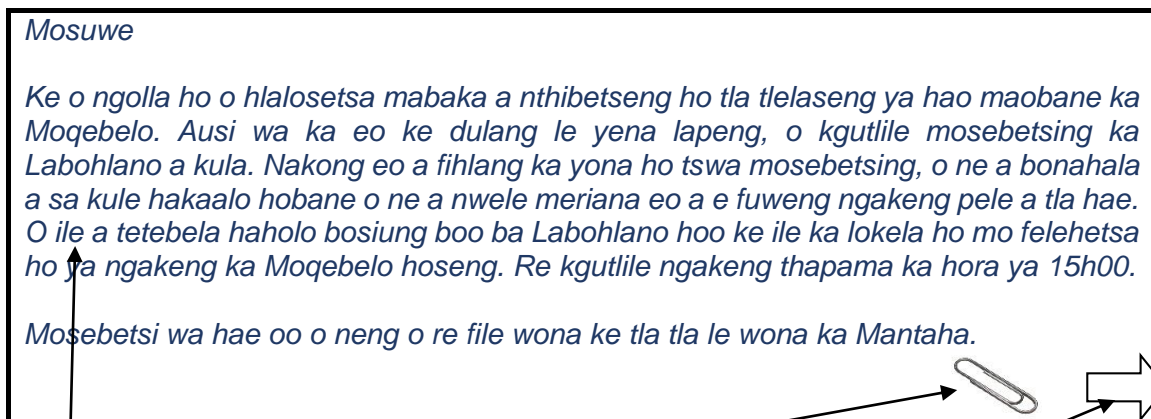
Ha o amohela molaetsa, dintlha tsena tse latelang di a hlaha:

- Lebitso kapa nomoro ya mongodi wa molaetsa, le hlaha hodimodimo molaetseng oo.
- Molaetsa o ngotsweng.
- Nako eo molaetsa o fihlileng ka yona.
- Letsatsi leo molaetsa o fihlileng ka lona.

Matshwao a ikgethang a molaetsa wa WhatsApp

- Puo e ka ba ya semmuso kapa eo e seng ya semmuso ho ya dikamano tsa mongodi le moamohedi;
- Lekgathe le laolwa ke maemo a ditaba;
- Molaetsa o lokela ho hlaka le ho ba mokgutshwane;
- Tshebediso ya dialfabeto, dinomoro, dikgutsufatso tsa mantswe di sebediswe feela ha molaetsa e se wa semmuso.

Mohlala wa molaetsa wa semmuso wa WhatsApp

Molaetsa romella

Letshwao la ho hokela ditokomane

Letshwao le tobetswang ha o

Mosebetsi wa 18:

O hloka dibuka tse itseng tsa tlatsetso tse tla o thusa dithutong tsa hao. Ngolla rakgadi wa hao molaetsa wa WhatsApp, o mo kope tjelete ya ho reka dibuka tseo. Bolelele ba tema ya hao e be mantswe a 80 – 100 bakeng sa Sesotho PTP (PTP) kapa mantswe a 60 – 80 bakeng sa Sesotho PTB.

Ela hloko: Mosebetsi ona o molemo haholo bakeng sa boitokisetso ba hao ba ditlhahlobo tsa mariha, tsa boitokisetso le tsa makgaolakang.

5.8 Feisbuku ke eng?

Feisbuku ke lepatlelo la neteweke ya phedisano le etsang hore ho be bobebe ho hokahana le ho arolelana ditaba le ba lelapa le metswalle ka tshebediso ya inthanete. Tshimolohong Feisbuku e ne e etseditswe baithuti ba dikholeje le diyunivesithi. E sibollotswe ka selemo sa 2004, e sibollwa ke Mark Zuckerberg nakong eo a neng a ntse a ithuta Yunivesithing ya Harvard. Ka selemo sa 2006, motho e mong le e mong ya dilemo tse ka hodimo ho tse 13, ya nang le aterese ya imeili o ne a ka kgona ho bula akhaonto ya Feisbuku. Kajeno Feisbuku ke neteweke ya phedisano e kgolohadi ka ho fetisisa, e nang le basebedisi ba fetang bilione e le 1 lefatshe ka bophara.

Hobaneng ha re sebedisa Feisbuku?

Na o kile wa ipotsa hore ke ka lebaka la eng ha batho ba rata ho sebedisa Feisbuku leha ho se ho e na le mekgwa kapa ditsela tse ngata tsa ho buisana tse kang imeili, melaetsa ya potlako, jj. Se etsang hore Feisbuku e ikgethe ke bokgoni ba yona ba ho hokahana le ho arolelana ditaba le batho bao o ba kgathallang le ho ba rata ka nako e le nngwe.

Ho batho ba bangata, ho ba le akhaonto ya Feisbuku ke taba e lebelletsweng ha o le inthaneteng jwalo feela ka ha o na le aterese ya imeili. Ka lebaka la hobane feisbuku e tumme haholo, diwebsaete tse ngata di se di ikopantse le Feisbuku. Sena se bolela hore o ka sebedisa akhaonto e le nngwe ya Feisbuku ho kena ditshebeletsong tse fapaneng tsa Marangrang (Web).

Ebe ho arolelana ka Feisbuku ho sebetsa jwang

Feisbuku e o dumella ho romella melaetsa le ho tsamaisa dintlafatso tsa seteithase sa hao ho etsa hore o dule o ntse o hokahana hantle le metswalle le ba leloko. O ka boela wa arolelana le ba bang mefuta e fapaneng ya ditaba, e kang ditshwantsho le mahokela (*dilinki*). Leha ho le jwalo, ho arolelana taba e itseng le ba bang Feisbukung, ho fapane le mefuteng e meng ya dikgokahano. Ho fapana le ho sebedisa imeili le melaetsa e meng e potlakang

ya sephiring, ditaba tseo o arolelanang ka tsona Feisbuku di reretswe setjhaba sohle, mme di ka bonwa ke batho ba bangata.

Leha Feisbuku e nehelana ka disebediswa tse etsang hore ditaba tseo o di arolelanang le ba bang, e be tse sa bonweng ke bohle, ho bohlokwa ho utlwisisa hore Feisbuku e entswe ka tsela e etsang hore e phatlalle e be ya phedisano ho feta disebediswa tsa bohloholo tsa ho hokahana.

Tlotlontswe e tlwaelehileng ya Feisbuku

Metswalle? Ho rata? Ntlafatso ya maemo? Haeba o qala ho ba le akhaonto ya Feisbuku, ho na le tlotlontswe e ngata le dipolelwana tse ka o lobokanyang ha o qala ho kopana le tsona. Ithute tlotlontswe eo.

Ho bula akhaonto ya Feisbuku

Pele o ka kgona ho sebedisa Feisbuku, o lokela ho nnetefatsa aterese ya hao ya imeili ebe ke hona o ka kgonang ho bula akhaonto ya Feisbuku. Ho etsa sena o lokela ho kena akhaontong ya hao ya imeili, o bule molaetsa o nnetefatsang dintlha tsa hao ho tse tswang ho Feisbuku ebe o tobetsa konopo ho nnetefatsa akhaonto ya hao.

Hang ha o se o butse akhaonto, o tla kena ho yona hore o itlwaetse yona.

Mohlala wa molaetsa wa feisbuku

Ha o bula Feisbuku ya hao o batla ho ngola molaetsa o tla dumediswa ke potso e reng:

Kamora moo o tla be o se o thaepa ditaba tsa hao moo. O ka ntsha maikutlo a hao kapa wa tsebisa batho bao e leng metswalle ya hao Feisbukung ka taba e itseng. Haeba ho na le ya rometseng molaetsa mme o rata ditaba tsa hae, o tla bontsha ka ho tobetsa monwaneng o shebileng hodimo hore o ratile ditaba tseo. Ha o sa thabele ditaba tseo o tobetsa monwaneng o shebileng fatshe ho bontsha hore ha o a thabela ditaba tso. Ebang o batla ho ntsha maikutlo o tla tobetsa lebokosaneng le leibotsweng 'ntsha maikutlo' ho ntsha maikutlo a hao.

Mohlala wa molaetsa wa Feisbuku

Kajeno ke fihlile sekolong seo ke neng ke ithuta ho sona. Ke ne ke thabile haholo mme le baithuti ba sekolo seo ba ne ba thabile haholo hobane ke ile ka hopola morao moo ke tswang teng. Ha ke fihla ofising ya mosuwehlooho, o ne a se a sa ntsebe. Ke ile ka kena ka itsebisa mme ba phakisa ba nkgopola. Ke ile ka tsebisa mosuwehlooho hore ke behwa ke eng moo. Ke ne ke tliilo abela bana ba sekolo sa ka diaparo tsa sekolo. Re ile ra ya phareiting mme ra ba abela diaparo tseo.

Mosebetsi wa 19:

E mong wa metswalle ya hao e sebeditse hantle ditlhahlobong tsa boitokisetso selemong sena. Ngolla metswalle ya hao molaetsa wa Feisbuku moo o thoholetsang e mong wa metswalle ya lona ya sebeditseng hantle sephethong sa hae sa materiki. Bolelele ba tema

SESOTHO TOKOMANE YA MEQOQO LE DITEMA TSA BOIQAPELO

ya hao e be mantswe a 80 – 100 bakeng sa Sesotho PTP (PTP) kapa mantswe a 60 – 80 bakeng sa Sesotho PTB.

Ela hloko: Mosebetsi ona o molemo haholo bakeng sa boitokisetso ba hao ba ditlahlolo tsa mariha, tsa boitokisetso le tsa makgaolakang.

Tshebeletso ya Molaetsa o Mokgutshwane-TMM (Short Message Service-SMS)

Molaetsa wa SMS ke eng? Akronime ena 'SMS' ke ya puo ya Senyesemane e emetseng Short Message Service, eo ha e fetolelwa e bolelang Tshebeletso ya Molaetsa o Mokgutshwane (TMM). Rona re ka e fa akronime e reng 'TMM' ka puo ya rona. TMM e ngolwa le ho romelwa ho tloha selefounung ya mongodi ho ya selefounung ya motho ya ngollwang. Ka nako e nngwe molaetsa o ka nna wa romelwa mohaleng wa ka tlong. TMM ke tsela e bobebe, e potlakang ya ho romela molaetsa o mokgutshwane. Selefounu e nngwe le e nngwe e kgonang ho romela molaetsa, e ka kgona ho amohela molaetsa o mokgutshwanyane wa TMM. Ena ke tsela e nolofaletsang basebedisi ba diselefounu ho romela le ho amohela molaetsa e ngotsweng.

Tshebeletso ena e fumaneha dinetewekeng tse ngata tsa mehala mme e ka sebediswang hohle moo motho a leng teng. E sebedisa melao e behetsweng ditshebeletso tsa dikgokano tse fapanyetsanang ka molaetsa e mekgutshwane e ngotsweng. Tshebeletso e bohareng kapa e kenang dipakeng e ka thusa ho fetolela molaetsa e ngotsweng ho e buuwang hore e fetele mohaleng wa ka tlong. Molaetsa ena e sebediswa disebedisweng tse kang mehala ya diradio le ho dipheija tsa memo. TMM o sebediswa haholo ho fetisa ditaba tsa dijitala, tse kang tlhokomediso ya ditaba, ditaba tse amanang le ditjhelete, ditshwantsho, diGIFs, dilogo le medumo/mello e fapaneng e ka sebediswang diselefounung. Molaetsa e kang ena e tsejwa ka hore ke Premium-rated short messages (PSMS), e leng ho bolelang hore ke molaetsa e mekgutshwane e lefuwang. Motho ya ingodisitseng ho sebedisa tshebeletso ena, o lefiswa haholwanyane bakeng sa ho amohela molaetsa, mme tjhelete e lefuwang e arolelwa marangrang kapa dineteweke tse fapaneng.

Tumello ya tshebediso ya TMM e fa motho ka mong monyetla wa ho romela le ho amohela molaetsa mohaleng wa kgwebo (e leng mohala wane wa pele wa dithapo wa ka matlong). Ho neha bareki monyetla wa ho romela molaetsa mohaleng wa ka matlong, ho thusa kgwebo ho nehelana ka ditshebeletso tsa boleng. TMM (SMS) e fumaneha pokellong ya bukantswe e kgolo ya lefatshe ya dikgutshufatso le diakronime.

Mohlala wa TMM

Manthoto ke ne ke kopa o ntlele dikobo tse pedi ha o tla kwano. Ho a bata mona mme ke se ke fedile ke serame. Le wena o hle o itlele le dikobo tse anetseng. Sebaka sa mona ha se tshwane le sa moo lapeng. Ho hlile ho a bata mona.

Mosebetsi wa 20:

O ne o tihaketse motswalao matsatsing a phomolo ya Keresemese. Ngolla motswala wa hao molaetsa wa TMM mme o mo tsebise hore o tsamaile hantle mohla o neng o tloha habo. Bolelele ba tema ya hao e be mantswe a 80 – 100 bakeng sa Sesotho PTP (PTP) kapa mantswe a 60 – 80 bakeng sa Sesotho PTB.

Ela hloko: Mosebetsi ona o molemo haholo bakeng sa boitokisetso ba hao ba ditlahlolo tsa mariha, tsa boitokisetso le tsa makgaolakang.

SESOTHO TOKOMANE YA MEQOQO LE DITEMA TSA BOIQAPELO

Makgetha a ho lekanyetsa	Phihlello e babatsehang	Phihlello e supang bokgoni	Phihlello mahareng	Phihlello ya motheo feela	Phihlello haellang
DIKAHARE, MORALO LE SEBOPEHO -Nehelano le mehopolo; -Tlhophiso ya mehopolo; -Sepheo, baamohedi ba ditaba, makgetha a tema le maemo. MATSHWAO A: 12	10–12	8–9	6–7	4–5	0–3
	-Nehelano e babatsehang e supang bokgoni bo ikgethang; -Mehopolo e matla, e butswitseng; -Tsebo e batsi ya makgetha a mofuta ona wa tema; -Mosebetsi ha o kgere, o tsepame; -Mehopolo le dikahare ke tse momahaneng; -Mosebetsi ha o kgere, o tsepame; -Mehopolo le dikahare ke tse momahaneng; -Dintlha tsohle di tshehetsa sehlooho, mme di hlalositse ka tsela e babatsehang; -Sebopeho ke se nepahetseng.	-Nehelano e ntle haholo, e bontshang tsebo e ntle ya makgetha a mofuta ona wa tema; -Mosebetsi ha o kgere, o tsepame; -Mehopolo le dikahare ke tse momahaneng, tse hlalositse ka tsela e supang bokgoni, mme di tshehetsa sehlooho; -Sebopeho ke se loketseng se nang le diphoso tse mmalwa.	-Nehelano e lekaneng e bontshang tsebo ya makgetha a mofuta ona wa tema; -Mosebetsi ha o a tsepama ka ho phethahala – ho na le ho kgera ho itseng; -Mehopolo le dikahare di na le momahano e mahareng; -Ke dintlha tse itseng feela tse tshehetsang sehlooho; -Sebopeho ke se loketseng ka kakaretso empa se nang le diphoso.	-Nehelano ya motheo e bontshang tsebo ya makgetha a itseng feela a mofuta ona wa tema; -Mosebetsi o na le tsepamo e itseng empa o a kgera; -Ha se ka dinako tsohle mehopolo le dikahare di momahaneng. -Sehlooho se tshehetswa ke dintlha tse mmalwa; -Sebopeho se fofo feela, mme se na le bohlotso bo bohlo. -Kgaello e matla ya tse itseng tsa bohlokwa.	-Nehelano e totobatsa kgaello ya tsebo ya makgetha a mofuta ona wa tema; -Moelelo o nyotobetswa ke ho kgera ho hoholo; -Mehopolo le dikahare ha di na momahano; -Ke dintlha tse mmalwa haholo tse tshehetsang sehlooho; -Ha ho boiteko ba ho sebedisa melao ya sebopeho.
	7–8	5–6	4	3	0–2

SESOTHO TOKOMANE YA MEQOQO LE DITEMA TSA BOIQAPELO

PUO, SETAELE LE HO HLAOLA DIPHOSO -Sehalo, rejistara, setaele, maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo; -Tshebediso ya puo, tlwaelo ya tshebediso ya puo, kgetho ya mantswa, matshwao a ho bala le mopeleto. MATSHWAO A: 8	-Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe di loketse maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo ka ho fetisisa ka tsela e babatsehang. -Tshebediso ya puo e nepahetse ebile e bopehile hantle; -Mosebetsi ha o na diphoso.	-Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe di loketse maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo ka tsela e bontshang bokgoni bo boholo. -Tshebediso ya puo e nepahetse ka kakaretso ebile e bopehile hantle; -Tshebediso ya tlotlontswe e ntle haholo; -Mosebetsi boholo ha o na diphoso.	-Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe di loketse maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo ka tsela e mahareng -Mosebetsi o na le diphoso tse itseng tsa tshebediso ya puo; -Tshebediso ya tlotlontswe ke e lekaneng; -Diphoso ha se tse nyotobetsang moelelo.	-Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe di lokela maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo hanyane; -Tshebediso ya puo e fosahetse ebile e tletse diphoso tse ngata; -Tlotlontswe e haellang; -Moelelo o nyotobetse.	-Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe ha di dumellane le maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo; -Mosebetsi o tletse diphoso, o dubakane; -Tlotlontswe ha e dumellane le sepheo; -Moelelo o nyotobetse haholo.
MATSHWAO	17–20	13–15	10–11	7–8	0–5

KAROLO YA C: RUBURIKI YA HO LEKANYETSA TEMA YA KGOKAHANO E KGUTSHWANE (MATSHWAO A 20)

SESOTHO PTP (FAL) SLKT

Matshwao a ka sebediswang bakeng sa ho tshwaya:

Senotlolo	Makgetha a Tekanyetso	Matshwao
DMS =	Dikahare/Moralo/Sebopeho (60%)	12
PST =	Puo/Setaele/Ho hlaola diphoso (40%)	8
	Matshwao ohle	20

SESOTHO TOKOMANE YA MEQOQO LE DITEMA TSA BOIQAPELO

KAROLO YA B & C: RUBURIKI YA HO LEKANYETSA TEMA YA KGOKAHANO E TELELE LE E KGUTSHWANE [MATSHWAO A 20]

Makgetha a ho lekanyetsa	Phihlello e babatsehlang	Phihlello e supang bokgoni	Phihlello e mahareng	Phihlello ya motheo feela	Phihlello e haellang
DIKAHARE, MORALO LE SEBOPEHO	10-12	8-9	6-7	4-5	0-3
-Nehelano ya sehlooho le mehopol -Tlhophiso ya mehopol Kelohlolo ya baamohedi ba ditaba, maikemisetso le maemo	-nehelano e babatsehlang ya sehlooho e supang bokgoni bo ikgethang -mehopol e matla e butswitseng -tsebo e batsi ya makgetha a mofuta ona wa tema -mosebetsi ha o kgere, o tsepame sehloohong -mehopol le dikahare ke tse momahaneng, tse tsepame sehloohong -mehopol le dikahare ke tse momahaneng -dintlha tsohle di tshhetsa sehlooho, mme di hlalositse ka botebo -sebopeho ke se nepahetseng	-nehelano e ntle haholo, e bontshang tsebo e ntle ya makgetha a mofuta ona wa tema -mosebetsi ha o kgere, o tsepame sehloohong -mehopol le dikahare ke tse momahaneng, tse hlalositse ka botebo, mme di tshhetsa sehlooho -sebopeho ke se loketseng se nang le diphoso tse mmalwa	-nehelano e lekaneng e bontshang tsebo ya makgetha a mofuta ona wa tema -mosebetsi ha o a tsepama ka ho phethahala sehloohong-ho na le ho kgera ho itseng -mehopol le dikahare di na le momahano e mahareng -ke dintlha tse itseng feela tse tshhetsang sehlooho -ka kakaretso sebopeho ke se loketseng empa se nang le diphoso	-nehelano ya motheo e bontshang tsebo ya makgetha a itseng feela a mofuta ona wa tema -mosebetsi o na le tsepamo e itseng feela sehloohong empa o a kgera -ha se ka mehla mehopol le dikahare di momahaneng, sehlooho se tshhetswa ke dintlha tse itseng feela -sebopeho se fofo feela, mme se na le bohlotso bo boholo	-nehelano e totobatsa kgaello ya tsebo ya makgetha a mofuta ona wa tema -moelelo o nyotobetse ke ho kgera ho hoholo -mehopol le dikahare ha di na momahano -ke dintlha tse mmalwa haholo tse tshhetsang sehlooho -ha ho boiteko ba ho sebedisa melao ya sebopeho
MATSHWAO A 12	7-8	5-6	4	3	0-2
PUO, SETAELE LE HO HLAOLA DIPHOSO	-sehalo, rejistara, setaele le tlotlontse di loketse ka ho fetisisa maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo -tshebediso ya puo e nepahetseng ebile e bopehile hantle -mosebetsi ha o na diphoso	-sehalo, rejistara, setaele le tlotlontse di loketse ka ho fetisisa maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo -ka kakaretso tshebediso ya puo e nepahetseng ebile e bopehile hantle -tshebediso ya tlotlontse e ntle haholo -mosebetsi boholo ha o na diphoso	-sehalo, rejistara, setaele le tlotlontse di loketse maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo -mosebetsi o na le diphoso tse itseng tsa tshebediso ya puo -tshebediso ya tlotlontse ke e lekaneng -diphoso ha se tse nyotobetse moelelo	-sehalo, rejistara, setaele le tlotlontse ha di a lokela maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo hantle -tshebediso ya puo e fosahetse ebile e tletse diphoso tse ngata -tshebediso e seng kae ya tlotlontse -moelelo o nyotobetse	-sehalo, rejistara, setaele le tlotlontse ha di dumellane le maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo -mosebetsi o tletse diphoso o dubakane -tlotlontse ha e dumellane le maemo -moelelo o nyotobetse haholo
MATSHWAO A 8	17-20	13-15	10-11	7-8	0-5
MATSHWAO					

SENOTLOLO SA HO ABA MATSHWAO:

Senotlolo	Makgetha a tekanyetso	Matshwao
DMS =	Dikahare, Moralo le Sebopeho	12
PSH =	Puo le Setaele le ho Hlaola diphoso	8
	Matshwao ohle	20

SESOTHO TOKOMANE YA MEQOQO LE DITEMA TSA BOIQAPELO

KAROLO YA C: RUBURIKI YA HO LEKANYETSA TEMA YA KGOKAHANO E KGUTSHWANE (MATSHWAO A 20)

SESOTHO PTP (FAL) SLKT

Makgetha a ho lekanyetsa	Phihlello e babatsehang	Phihlello e supang bokgoni	Phihlello e mahareng	Phihlello ya motheo feela	Phihlello e haellang
DIKAHARE, MORALO LE SEBOPEHO -Nehelano le mehopolo; -Tlhophiso ya mehopolo; -Sepheo, baamohedi ba ditaba, makgetha a tema le maemo. MATSHWAO A: 12	10–12	8–9	6–7	4–5	0–3
	-Nehelano e babatsehang e supang bokgoni bo ikgethang; -Mehopolo e matla, e butswitseng; -Tsebo e batsi ya makgetha a mofuta ona wa tema; -Mosebetsi ha o kgere, o tsepame; -Mosebetsi ha o kgere, o tsepame; -Mehopolo le dikahare ke tse momahaneng; -Dintlha tsohle di tshehetsa sehlooho, mme di hlalositse ka tsela e babatsehang; -Sebopeho ke se nepahetseng.	-Nehelano e ntle haholo, e bontshang tsebo e ntle ya makgetha a mofuta ona wa tema; -Mosebetsi ha o kgere, o tsepame; -Mehopolo le dikahare ke tse momahaneng, tse hlalositse ka tsela e supang bokgoni, mme di tshehetsa sehlooho; -Sebopeho ke se loketseng se nang le diphoso tse mmalwa.	-Nehelano e lekaneng e bontshang tsebo ya makgetha a mofuta ona wa tema; -Mosebetsi ha o a tsepama ka ho phethahala – ho na le ho kgera ho itseng; -Mehopolo le dikahare di na le momahano e mahareng; -Ke dintlha tse itseng feela tse tshehetsang sehlooho; -Sebopeho ke se loketseng ka kakaretso empa se nang le diphoso.	-Nehelano ya motheo e bontshang tsebo ya makgetha a itseng feela a mofuta ona wa tema; -Mosebetsi o na le tsepamo e itseng empa o a kgera; -Ha se ka dinako tsohle mehopolo le dikahare di momahaneng. -Sehlooho se tshehetswa ke dintlha tse mmalwa; -Sebopeho se fofo feela, mme se na le bohlotso bo bohlo. -Kgaello e matla ya tse itseng tsa bohlokwa.	-Nehelano e totobatsa kgaello ya tsebo ya makgetha a mofuta ona wa tema; -Moelelo o nyotobetswa ke ho kgera ho hoholo; -Mehopolo le dikahare ha di na momahano; -Ke dintlha tse mmalwa haholo tse tshehetsang sehlooho; -Ha ho boiteko ba ho sebedisa melao ya sebopeho.
	7–8	5–6	4	3	0–2

SESO THO TOKOMANE YA MEQOQO LE DITEMA TSA BOIQAPELO

PUO, SETAELE LE HO HLAOLA DIPHOSO -Sehalo, rejistara, setaele, maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo; - Tshebediso ya puo, tlwaelo ya tshebediso ya puo, kgetho ya mantswa, matshwao a ho bala le mopeleto. MATSHWAO A: 8	-Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe di loketse maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo ka ho fetisisa ka tsela e babatsehang. -Tshebediso ya puo e nepahetse ebile e bopehile hantle; -Mosebetsi ha o na diphoso.	-Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe di loketse maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo ka tsela e bontshang bokgoni bo boholo. -Tshebediso ya puo e nepahetse ka kakaretso ebile e bopehile hantle; -Tshebediso ya tlotlontswe e ntle haholo; -Mosebetsi boholo ha o na diphoso.	-Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe di loketse maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo ka tsela e mahareng -Mosebetsi o na le diphoso tse itseng tsa tshebediso ya puo; -Tshebediso ya tlotlontswe ke e lekaneng; -Diphoso ha se tse nyotobetsang moelelo.	-Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe di lokela maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo hanyane; -Tshebediso ya puo e fosahetse ebile e tletse diphoso tse ngata; -Tlotlontswe e haellang; -Moelelo o nyotobetse.	-Sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe ha di dumellane le maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo; -Mosebetsi o tletse diphoso, o dubakane; -Tlotlontswe ha e dumellane le sepheo; -Moelelo o nyotobetse haholo.
MATSHWAO	17–20	13–15	10–11	7–8	0–5

Matshwao a ka sebediswang bakeng sa ho tshwaya:

Senotlolo	Makgetha a Tekanyetso	Matshwao
DMS =	Dikahare/Moralo/Sebopeho	12
PST =	(60%) Puo/Setaele/Ho hlaola diphoso (40%)	8
	Matshwao ohle	20

SESOTHO TOKOMANE YA MEQOQO LE DITEMA TSA BOIQAPELO

KAROLO YA B & C: RUBURIKI YA HO LEKANYETSA TEMA YA KGOKAHANO E TELELE LE E KGUTSHWANE [MATSHWAO A 20]

Makgetha a ho lekanyetsa	Phihlelo e babatsehang	Phihlelo e supang bokgoni	Phihlelo e mahareng	Phihlelo ya motheo feela	Phihlelo e haellang
	10-12	8-9	6-7	4-5	0-3
DIKAHARE, MORALO LE SEBOPEHO -Nehelano ya sehlooho le mehopolo -Tlhophiso ya mehopolo - Kelohloko ya baamohedi ba ditaba, maikemisetso le maemo MATSHWAO A 12	-nehelano e babatsehang ya sehlooho e supang bokgoni bo ikgethang - mehopolo e matla e butswitseng -tsebo e batsi ya makgetha a mofuta ona wa tema -mosebetsi ha o kgere, o tsepame sehloohong - mehopolo le dikahare ke tse momahaneng, tse hlalositsweng ka botebo, mme di tshehetsa sehlooho -sebopeho ke se loketseng se nang le diphoso tse mmalwa	-nehelano e ntle haholo, e bontshang tsebo e ntle ya makgetha a mofuta ona wa tema -mosebetsi ha o kgere, o tsepame sehloohong - mehopolo le dikahare ke tse momahaneng, tse hlalositsweng ka botebo, mme di tshehetsa sehlooho -sebopeho ke se loketseng se nang le diphoso tse mmalwa	-nehelano e lekaneng e bontshang tsebo ya makgetha a mofuta ona wa tema -mosebetsi ha o a tsepama ka ho phethahala sehloohong-ho na le ho kgera ho itseng -mehopolo le dikahare di na le momahano e mahareng -ke dintlha tse itseng feela tse tshehetsang sehlooho -ka kakaretso sebopeho ke se loketseng empa se nang le diphoso	-nehelano ya motheo e bontshang tsebo ya makgetha a itseng feela a mofuta ona wa tema -mosebetsi o na le tsepamo e itseng feela sehloohong empa o a kgera -ha se ka mehla mehopolo le dikahare di momahaneng, sehlooho se tshehetswa ke dintlha tse itseng feela -sebopeho se foofo feela, mme se na le bohlotsa bo boholo	-nehelano e totobatsa kgaello ya tsebo ya makgetha a mofuta ona wa tema -moelelo o nyotobetswa ke ho kgera ho hoholo - mehopolo le dikahare ha di na momahano -ke dintlha tse mmalwa haholo tse tshehetsang sehlooho -ha ho boiteko ba ho sebedisa melao ya sebopeho
	7-8	5-6	4	3	0-2

SESOTHO TOKOMANE YA MEQOQO LE DITEMA TSA BOIQAPELO

PUO, SETAELE LE HO HLAOLA DIPHOSO -Sehalo, rejistara, setaele, maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo -Tshebediso ya puo, tlwaelo ya tshebediso ya puo, kgetho ya mantswa, matshwao a ho bala le mopeleto MATSHWAO A 8	-sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe di loketse ka ho fetisisa maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo -tshebediso ya puo e nepahetseng ebile e bopehile hantle -mosebetsi ha o na diphoso	-sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe di loketse ka ho fetisisa maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo -ka kakaretso tshebediso ya puo e nepahetse ebile e bopehile hantle - tshebediso ya tlotlontswe e ntle haholo - mosebetsi boholo ha o na diphoso	-sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe di loketse maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo - mosebetsi o na le diphoso tse itseng tsa tshebediso ya puo -tshebediso ya tlotlontswe ke e lekaneng -diphoso ha se tse nyotobetsang moelelo	-sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe ha di a lokela maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo hantle - tshebediso ya puo e fosahetse ebile e tletse diphoso tse ngata -tshebediso e seng kae ya tlotlontswe -moelelo o nyotobetse	-sehalo, rejistara, setaele le tlotlontswe ha di dumellane le maikemisetso, baamohedi ba ditaba le maemo - mosebetsi o tletse diphoso o dubakane - tlotlontswe ha e dumellane le maemo -moelelo o nyotobetse haholo
MATSHWAO	17-20	13-15	10-11	7-8	0-5

SENOTLOLO SA HO ABA MATSHWAO:

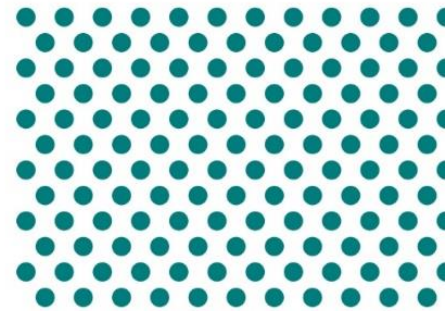
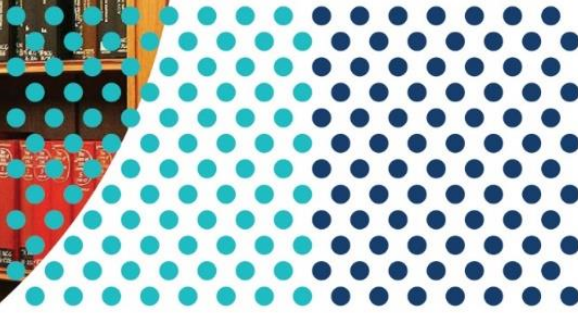
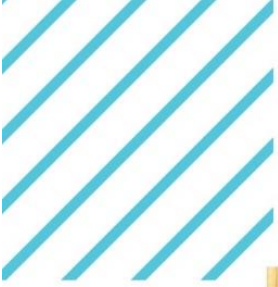
Senotlolo	Makgetha a tekanyetso	Matshwao
DMS =	Dikahare, Moralo le Sebopeho	12
PSH =	Puo le Setaele le ho Hlaola diphoso	8
	Matshwao ohle	20

Acknowledgements

The Department of Basic Education (DBE) gratefully acknowledges the following officials for giving up their valuable time and families, and for contributing their knowledge and expertise to develop this creative writing resource for the children of our country, under very stringent conditions of COVID-19.

Writers:

Ms. Polo M. Mahalefele
Mr. Mpuli E. Mofokeng
Mr. Molotsi B. Molotsi
Ms. Mamaipato M. Seane
Dr. Joseph M. Sethabela
Ms. Thandiwe P. Sithebe
Ms. Elizabeth M. Skosana

ISBN : 978-1-4315-3479-1

High Enrolment Self Study Guide Series

This publication is not for sale.

© Copyright Department of Basic Education

www.education.gov.za | Call Centre 0800 202 993

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA